

Vi er jo også en del af plejefamilien

- En kvalitativ undersøgelse
af plejeforældres egne børn

Christine Priya Boye Jensen, 20134904

Isabella Reinert Splidt-Larsen, 20136946

Speciale i Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Juni 2018

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet

Vejleder: Christian Franklin Svensson

Anslag: 191767

Forord

Dette speciale er dedikeret til Charlotte R. Øregaard, en engageret mor og plejemor, der gennem vores specialeproces har bidraget med faglig indsigt, inspiration og uundværlige kommentare.

Vi vil desuden gerne benytte dette forord til at takke vores vejleder Christian Franklin Svensson for værdifuld vejledning, sparring og et opmuntrende kontor. Tak for din ærlige og konstruktive tilgang til vejledningen.

Ligeledes vil vi gerne takke responsvejleder Mie Engen for at udvide vores horisonter med nødvendig og spot on feedback.

En stor tak skal også lyde til plejeforældre og egne børn, som har taget sig tid til at medvirke i specialet. I har været omdrejningspunktet for specialet med jeres ærlige og relevante udtalelser. Tak for jeres store engagement og for at give os muligheden for at opnå indsigt i jeres oplevelser.

Abstract

This thesis revolves around the challenges that foster parents' own children can experience when living in a foster family. Furthermore, we strive to capture how to support foster parents' own children. Our main reason for conducting this research stems from our understanding that contemporary literature is missing notions regarding our specific research area. This can especially be said in a Danish context where legal procedures also have a blind spot.

In order to answer our research question, we choose to examine both foster parents and children of foster parents regarding the challenges that can occur when being a child of foster parents and what recommendations they wish to emphasize in the search of a more holistic approach to foster families. The empirical data therefore consists of 1 focus group interview with 5 foster parents and 8 individual qualitative interviews with children of foster parents. In order to consider our own experience and prior knowledge, we are inspired by a philosophical hermeneutical approach, which allows us to be aware of our pre-understandings as our understanding horizon expands along with the informants' statements.

The main purpose of research was to get insight regarding the informants' individual understandings and experiences. Therefore, we have an inductive approach to the research. As a result of our inductive approach, our analysis is built on the patterns we found in the empirical data.

Our thesis concludes that, in spite of the fact that foster parents' own children are not considered vulnerable in developing social problems, there is a need of preparation and support from the municipality. This was emphasized since our analysis searched out that the foster parents' own children faced too many challenges. Sociologist Arlie Hochschild has contributed with an understanding of how foster parents' own children experience their parents' balance between work and family life. However, we can conclude that being a foster family is extremely complex. In addition, Arlie Hochschild contributes to the understanding of how foster parents' children emotionally handle the challenges that they face by using various approaches to handling emotions.

This thesis thereby seeks to argue why social workers need to work from a more holistic approach in the field of foster families by using the recommendations provided by the informants themselves.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Hvad handler specialet om?	1
Indledning	2
Problemfelt - Plejeforældres egne børn i en juridisk og forskningsmæssig kontekst	3
Eksisterende forskning	5
Problemformulering	6
Begrebsafklaring	7
Kapitel 2. I et videnskabsteoretisk blik	10
Forudsætninger for undersøgelsen	11
Egen erfaring	11
Den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang	12
Forforståelser i et hermeneutisk perspektiv	13
Den hermeneutiske cirkel	14
Horisontsammensmeltning	14
Specialet med et videnskabsteoretisk blik	15
Kapitel 3. Således undersøges feltet	17
Metodologiske overvejelser	18
Projektets opbygning	18
Informant rekruttering	20
Informant præsentation	21
Fokusgruppeinterview med plejeforældre	22
Personinterview med egne børn	23
Fokusgruppeinterview	26
Personinterviews	29
Etiske overvejelser i forbindelse med interviews	30
Vurdering af specialets fremgangsmåde	32
Analysestrategi	32
Analysens opbygning	34
Kapitel 4. Første analysedel	36
Livet som eget barn i en plejefamilie	37
Teoretisk præsentation af Arlie Hochschilds flydende arbejds- og familieliv	37
Analyse af livet som eget barn i en plejefamilie	39
<i>“Jeg har følt mit hjem har været en institution. Det har været rigtig træls.. Så man er lidt på arbejde hele tiden”</i>	39

<i>“Andre menneskers forældre de kommer hjem og så har de fri, men mine forældre har aldrig fri og jeg bor ligesom i deres arbejde”</i>	42
<i>“Det der er værst er når min datter sidder og fortæller mig noget og hvor jeg egentlig ikke kan give hende min udelte opmærksomhed”</i>	45
Kapitel 5. Anden analysedel	48
Hverdagslivets følelser og håndteringen af dem	49
Teoretisk redegørelse af Arlie Hochschilds emotionssociologi	49
Analyse af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem	51
<i>“De her plejebørn de fylder det hele og de opfører sig ikke ordentligt”</i>	51
<i>“Jeg vælger generelt at være positiv med alt, også fordi at jeg har set hvordan det kan være”</i>	55
<i>“Så holdt man måske bare lidt mere igen med sine egne frustrationer”</i>	57
<i>“Måske har vi på en eller anden måde også set det som sådan en fælles opgave”</i>	61
Kapitel 6. Tredje analysedel	64
Egne børn og plejeforældres anbefalinger til en helhedsorienteret indsats	65
Relevansen af en helhedsorienteret indsats	65
1. anbefaling: Sikre en helhedsorienteret indsats ved bedre forberedelse af egne børn og plejeforældre på livet som plejefamilie	66
2. anbefaling: Opfølgende samtaler med egne børn og socialarbejder 1-2 gange årligt	69
3. anbefaling: Materialer fra kommunen til at italesætte samt skabe dialog mellem egne børn og plejeforældre om det at være en plejefamilie	71
4. anbefaling: Netværksgrupper for plejeforældres egne børn	73
Kapitel 7. Konklusion	77
Konklusion	78
Kapitel 8. Anvendt litteratur	81
Bøger:	82
Websider:	84
Tidsskrifter:	84
Kapitel 9. Bilag	86
Bilag 1. Interviewguide til Fokusgruppeinterviewet	87
Bilag 2. Interviewguide til personinterviews	89

Kapitel 1.

Hvad handler specialet om?

Indledning

“Flere gange har vi biologiske børn været psykisk udmattede af at skulle rumme flere og mere, men hvem tog sig af det? Og der opstod savn og en længsel efter at blive set, hørt og forstået. Vi, mine biologiske søskende og jeg, begyndte at savne roen, freden og nærværet ved at være den ”lille” familie. Vi efterspurgte alenetid med vores forældre, men de formåede ikke at imødekomme behovet, eller måske vidste de ikke, hvordan de skulle gribe det an?”(Kristeligt-Dagblad.dk,2016,[a](#))

Ovenstående citat kommer fra kronikken “Børn i plejefamilier er oversete” fra 2016 af Cecillia Vangsgaard, der selv er opvokset som eget barn i en plejefamilie. Hun påpeger nogle af de udfordringer, som egne børn af plejeforældre kan stå overfor når deres familie bliver en plejefamilie. På trods af, at Cecillia Vangsgaard er klar over vigtigheden af hendes forældres arbejde, er hun kritisk overfor, at der ikke er blevet fulgt op på eller spurgt ind til hende og hendes biologiske søskendes trivsel og tanker om at være plejefamilie(Kristeligt-Dagblad.dk,[a](#)).

Plejeforældres egne børn synes at være et blindt punkt både forskningsmæssigt, men også i en juridisk kontekst, hvor de lovmæssigt ikke betragtes. At målgruppen er et blindt punkt kan være en af årsagerne til, at Cecilia Vangsgaard føler sig overset af sine forældre, men også af kommunen, hvilket hun påpeger kronikken(Kristeligt-Dagblad.dk,[a](#)). På trods af at Cecilia Vangsgaards citat forekommer negativt pointerer hun, at plejeforældre udfører et fantastisk og meget vigtigt samfundsmæssigt arbejde, der kan være til gavn for alle involverede. Derfor skal det manglende fokus på plejeforældres egne børn ikke opfattes som en kritik af arbejdet som plejefamilie, men en kritik af, at der ikke er et helhedsorienteret syn på alle relationer i plejefamilien.

Plejefamilier efterstræbes at være ressourcestærke familier, som har ekstra overskud samt energi til at hjælpe socialt udsatte børn og unge. Psykolog Lasse Gulstad Larsen mener dog, at det at være plejefamilie også medfører, at egne børn i en plejefamilie lever et særpræget liv set i forhold til børn i en såkaldt ‘almindelig’ familie(Larsen, 2008:9). De egne børns situation og familiekonstellationen ændres i og med plejebørnene bliver en del af hjemmet. Egne børn oplever derfor situationer, der kan adskille sig fra det et barn normalvis oplever, samtidigt forventes det, ifølge Larsen, at de kan og vil dele deres forældre med andre børn(Larsen, 2008:9). Det er dog vigtigt at pointere, at børn i dag kan opleve mange forskellige former for familiekonstellationer, hvoraf det at være plejefamilie kan betragtes som en af mange.

Som Cecillia Vangsgaard pointerede gør plejefamilierne et vigtigt stykke arbejde og har stor betydning for plejebørnenes fremtid, men for at disse plejefamilier kan fungere er det væsentligt,

at sikre gunstige forhold og betingelser for alle relationer, som indgår i plejefamilien, dermed også for plejeforældres egne børn. Argumentet for, hvorfor der er brug for øget fokus på plejeforældrenes egne børn findes i internationalt eksisterende forskning. Den amerikanske undersøgelse "Addressing the impact of Foster Care on Biological Children and Their Families", af Maha N. Younes og Michele Harp, underbygger den kompleksitet, der ligger i det at være plejefamilie, samt hvordan denne kan være paradoksalt og livsforandrende for egne børn og deres forældre. Undersøgelsen viser, at det at være plejefamilie kan have indflydelse på plejeforældrenes egne børn i forhold til det psykologiske, uddannelsesmæssige, deres sociale velvære samt forhold til forældre og søskende (Younes & Harp, 2017). Den underbygger altså vigtigheden af, at der bør tages vare på plejeforældrenes egne børn, da der trods de mange positive sider ved at være plejefamilie, eksisterer nogle udfordringer, som ikke bør underkendes. Det faktum, at der sker en stor omvæltning i de egne børns liv, og at betydningen heraf samtidig ikke er forskningsmæssigt afdækket i dansk kontekst, ligger til grund for følgende speciale. Vi ønsker derfor at undersøge, hvilke udfordringer, der kan være forbundet med det at være eget barn i en plejefamilie samt, hvordan der eventuelt kan sættes ind, for at sikre at alle relationer i en plejefamilie bliver anerkendt og dermed at egne børns trivsel og integritet bliver tilgodeset, hvilket i sidste ende sikre en succesfuld anbringelse.

Problemfelt - Plejeforældres egne børn i en juridisk og forskningsmæssig kontekst

I Danmark er der hovedsageligt tre anbringelsesformer som kommunerne benytter, når et barn skal anbringes uden for hjemmet: familiepleje, døgninstitutioner og opholdssteder. Familiepleje er det sociale område inden for anbringelser, som er mindst belyst forskningsmæssigt, på trods af, at familiepleje er den mest anvendte anbringelsesform i Danmark (Bryderup et al., 2017:11). I 2017 udgav Inge M. Bryderup, Mie Engen og Sune Kring "Familiepleje i Danmark", med det formål at bidrage med en viden, der sikrer kvaliteten i indsatsen overfor de mest socialt udsatte børn og unge i familiepleje i Danmark (Bryderup et al., 2017:11). Resultaterne af den omfattende spørgeskemaundersøgelse vedrører familieplejere samt de børn og unge, som anbringes, men har ligesom mange andre forskningsmæssige undersøgelser et mindre fokus på plejeforældres egne børn, som ligeledes indgår i plejefamilien og danner relationer og bånd med plejebørnene. Et større fokus på plejeforældres egne børn efterspørges blandt andet af bestyrelsesmedlem i Plejefamiliernes Landsforening Marianne List, der giver udtryk for at plejebørn kan give

udfordringer og at hverdagen for familien og familiens egne børn kommer til at ændre sig fundamentalt. Marianne List mener, at man bør blive bedre til at inddrage egne børn når der føres tilsyn og gives supervision(Kristeligt-dagblad.dk, 2016,b).

Forbundsformand for fagforbundet Socialpædagogerne Benny Andersen er af den overbevisning, at man ikke behøver at lave lovændringer i forhold til et øget fokus på egne børn, men at det er vigtigt at man i godkendelses- og rekrutteringsprocessen understreger, hvilke konsekvenser det kan have for familien og familiens egne børn, at tage et plejebarn ind. Han påpeger yderligere, at myndighederne i højere grad bør vænne sig til at involvere egne børn i både rekrutteringsprocessen og den løbende kontakt med familien, for således at sikre egne børns vilkår(Kristeligt-dagblad.dk,2016,b).

Som det ser ud i dag skal plejefamilier have et fem dages grundkursus for at blive godkendt som plejefamilie og derudover er det et krav at de deltager i to yderligere kurser om året(Socialtilsynnord.hjoerring.dk). Det er et resultat af, at der er kommet mere fokus på supervision for plejeforældre i takt med Barnets Reform fra 2011, hvor det er blevet lovpligtigt for danske familieplejere at tage et grundkursus samt, at de har ret og pligt til efteruddannelse og supervision. Der er ligeledes sket en skærpelse af kravene og godkendelsen af familieplejere i takt med Tilsynsreformen fra 2014. Der er således sket en professionalisering af familieplejere på baggrund af de lovmæssige ændringer, som er sket gennem årene(Bryderup et al. 2017:505).

Men på trods af at denne professionalisering af familieplejerne, er der ifølge "Familiepleje i Danmark" ikke tilstrækkeligt med efteruddannelse og supervision. Der kan derfor sættes spørgsmålstegn ved, hvorvidt disse lovændringer har haft den store betydning i praksis, da undersøgelsen fra 2017 viser, at 17,1 % af plejeforældrene slet ikke har modtaget et grundkursus i familiepleje samt, at 18,2 % af familieplejerne ikke har modtaget efteruddannelse inden for de sidste tre år, på trods af at dette er blevet lovpligtigt(Bryderup et al. 2017:336f).

"Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje" af Socialstyrelsen har til formål at guide og oplyse familieplejekonsulenter, familierådgivere, teamledere på anbringelses- og plejeområdet(Socialstyrelsen, 2017). Heller ikke her er der tilstrækkeligt materiale i forhold til at forberede og håndtere de udfordringer, som kan forekomme for plejeforældres egne børn i forbindelse med at være plejefamilie. Vi har derudover fået adgang til slidesene fra det fem dages grundkursus for familieplejere, og her forekommer samme utilstrækkelige fokus på plejefamiliens egne børn.

Det manglende fokus på egne børn kommer til udtryk i mange forskellige aspekter, hvilket kan være problematisk. Lasse Gulstad Larsen belyser dog i bogen "Egne børn " et fokus på de egne børns oplevelser og reaktioner på livet i en familie med plejebørn, da han mener at egne børn også har indflydelse på, hvor godt plejebørnene trives i familien. Han beskriver det som en dobbeltsidet effekt, da det vil have indvirkning på plejebarnets situation, hvis egne børn ikke trives, og i sidste ende vil det kunne medføre at plejebarnet må flytte. Fokusset på egne børn vil derfor også kunne bidrage til at forbedre forholdene for både egne børn samt plejebørnene(Larsen, 2008:9f).

Flere eksperter på området, påpeger altså, at det er særligt relevant, at egne børn i plejefamilier bliver set eller hørt i relation til valget og betydningen af at være en plejefamilie.

Eksisterende forskning

Det manglende forskningsmæssige fokus på emnet i en dansk sammenhæng forudsætter, at vores argumentation hviler hovedsageligt på international forskning, hvilket betyder, at der skal tages forbehold for, at forskningen fra udlandet ikke nødvendigvis kan sammenlignes i en dansk kontekst, da de forskellige samfund har forskellige måder at udøve socialt arbejde på. Vi finder det dog relevant at belyse den internationale forskning, da denne pointerer nogle elementer af familieplejeområdet, som netop ikke er belyst i en dansk kontekst.

Den internationale rapport "The impact of fostering on foster carers' children" fra University of Oxford fra 2013, tager udgangspunkt i en undersøgelse af, hvorvidt egne børn er forberedt på livet i en familie med plejebørn samt betydningen heraf(Höjer & Sebba, 2013). En af hovedkonklusionerne i undersøgelsen er, at det har stor betydning, hvorvidt egne børn involveres i beslutningen om at blive plejefamilie eller ej. Yderligere har det betydning, hvorvidt de bliver godt informeret og forberedt på, hvordan familiens situation og struktur vil ændre sig. En anden hovedkonklusion er, at flere af børnene i undersøgelsen oplever, at deres forældre ikke bruger tilstrækkeligt med tid sammen med dem og generelt er meget optaget af arbejdet med plejebørnene. Denne rapport inkluderer en række lande, dog ikke Danmark(Höjer & Sebba, 2013). En anden undersøgelse, er "Growing up with foster siblings: Exploring the impacts of fostering on the children of foster parents" der er en canadisk undersøgelse af Sarah Serbinski, som supplerer med anbefalinger i forhold til de udfordringer, der kan forekomme for egne børn i forbindelse med at være plejefamilie. Undersøgelsen påpeger, hvordan midlertidige anbringelser samt uforudsigeligheden og den ringe kommunikation, som er omkring en anbringelse samt fjernelse af

en anbringelse, har stor betydning for døtre af plejeforældre. Undersøgelsen anbefaler derfor, at socialarbejdere skal opbygge en positiv relation til plejeforældrenes egne børn mere end en gang om året, desuden skal forældre være mere opmærksomme på at tilgodese deres egne børn (Serbinski, 2015:145).

Disse internationale forskningsresultater påviser altså, at der er et behov for et øget fokus på plejeforældres egne børn. Selvom at undersøgelserne er internationale forventes det, at det er de samme følelsesmæssige reaktioner, som sættes i gang uanset nationalitet, hvorfor der desuden er belæg for at belyse området i en dansk kontekst.

Problemformulering

På baggrund af ovenstående indledning og problemfelt fremhæves det, at der i en juridisk- og forskningsmæssig kontekst eksisterer et blindt punkt i forhold til plejeforældres egne børn. Med udgangspunkt i det præsenterede internationale eksisterende forskning ved vi, at det at blive plejefamilie medfører store ændringer for plejeforældrenes egne børn, hvor de blandt andet kan føle sig oversete.

Vi ved ligeledes at plejeforældre ikke bliver tilstrækkeligt forberedt på, hvorledes de skal håndtere samt forberede deres egne børn på livet som en plejefamilie. En forklaring på, hvorfor plejeforældres egne børn ikke anses som en gruppe, der har behov for støtte eller sparring finder vi i Per Jørgensen Schultzs udgivelse "Risikobørn i Danmark" i tidsskriftet Social Kritik fra 2002. I det sociale arbejde kan man benytte sig af Schultzs risikobegreb i forhold til at vurdere om et barn/ung er socialt udsat og dermed bør få hjælp. Her tages der udgangspunkt i, at udsathed kan måles på, hvor mange risikofaktorer man er udsat for, hvilke og i hvor lang tid. Risikobegrebet skal derfor forstås således at, jo flere belastninger et barn/ung bliver udsat for, jo større risiko er der for dårlig udvikling (Schultz, 2002).

En forklaring på, hvorfor denne målgruppe er et blindt punkt kan derfor være, at disse børn og unge, med udgangspunkt i Schultz risikobegreb, ikke betragtes som en udsat gruppe, da de med deres ressourcestærke forældre nærmere har flere beskyttelsesfaktorer end risikofaktorer. Plejeforældres egne børn betragtes altså ikke i udgangspunktet som udsatte i forhold til at udvikle sociale problemer, men derfor kan de dog alligevel godt blive påvirket i en sådan grad, at de får 'ar på sjælen', hvorfor forberedelse, støtte og sparring er relevant.

Hvorfor at forberedelse, støtte og sparring er relevant bekræftes ligeledes i "Familiepleje i Danmark", hvor noget af det der internationalt set kan få familieplejere til at opsigse kontrakten er hvis, de oplever, at det går ud over deres egne børn (Bryderup et al. 2017). Anbringelsen styrkes således i forbindelse med et mere helhedsorienteret syn på familieplejeområdet.

Det er særdeles væsentligt at pointere, at der også er positive sider af, at være barn af plejeforældre, da det eksempelvis kan være med til at styrke deres sociale ansvarlighed, dog er formålet med nærværende speciale at bidrage med viden om, hvorvidt og i hvilket omfang der er behov for støtte og sparring, hvorfor der hovedsageligt vil være fokus på udfordringerne. Vi ønsker således at undersøge, hvilke udfordringer, som er forbundet med det at være eget barn af plejeforældre, med det formål at opnå viden om, hvordan man bedst muligt kan støtte disse børn og unge og deres familier. Dette er på baggrund af, at en mere helhedsorienteret indsats i en plejefamilie bidrager til stabilitet i anbringelsen og dermed forbedre forholdene for alle relationer i plejefamilien.

Ovenstående har ledt os frem til følgende problemformulering:

Hvilke udfordringer er der forbundet med at være hjemmeboende barn af plejeforældre samt hvordan kan man støtte egne børn i plejefamilien?

Begrebsafklaring

Følgende afsnit har til hensigt at afklare og definere de nøglebegreber, som anvendes løbende i specialet. Dels for at klarlægge for læseren, hvordan disse begreber teknisk set anvendes i praksis, men samtidig for, at sikre at den betydning og forståelse vi har tillagt dem fremstår entydigt.

Plejefamilie og plejeforældre

En plejefamilie er en familie, hvor kommunen kan anbringe et barn eller en ung, hvis barnets egne forældre ikke kan imødekomme barnets behov i tilstrækkelig grad. En sådan anbringelse kan både være frivillig eller under tvang, og den kan både være midlertidig eller længerevarende. Plejeforældre er de forældre, som bliver godkendt til at tage vare på et barn eller en ung, der har brug for støtte og et trygt omsorgsmiljø. Det er ikke et krav at plejeforældre har en pædagogisk baggrund eller uddannelse, men som nævnt tidligere er der et lovpligtigt grundkursus på fem dage samt supervision (Socialstyrelsen, 2017:26). Det er dog et krav, at en

kommunal godkendt plejefamilie, som tager sig af behandlingskrævende børn eller unge, eller en plejefamilie, som er godkendt til høj belastning, skal have en relevant uddannelse.

Barnet er juridisk set ikke et barn af plejeforældrene, som eksempelvis et adoptivbarn er, men bor og indgår som en del af familien. Af en plejefamilies godkendelse fremgår det, hvor mange børn, der kan være anbragt i plejefamilien samt, hvilke belastninger de anbragte børn og unge må have for at kunne anbringes i plejefamilien(Socialstyrelsen, 2017:26).

Der skelnes mellem tre typer af plejefamilier, som er henholdsvis kommunale plejefamilier, almindelige plejefamilier og netværksplejefamilier. En kommunal plejefamilie har enten lang tids erfaring eller relevant uddannelse, som giver plejefamilien særlige forudsætninger i forhold til at varetage børn og unge, der har behov for særlig støtte. Hvorimod almindelige plejefamilier ikke modtager børn og unge, som i samme omfang har særlige vanskeligheder, som de børn og unge, der anbringes i kommunale plejefamilier. Både plejefamilier og kommunale plejefamilier honoreres i plejevederlag, hvor kommunale plejefamilier oftere modtager flere vederlag og mere supervision end andre typer af plejefamilier(Socialstyrelsen, 2017:26f).

Den sidste form for plejefamilier er netværksplejefamilier, som er lidt anderledes, da barnet eller den unge på forhånd har en relation til plejefamilien. En netværksplejefamilie kan eksempelvis være familiemedlemmer eller en pædagog, som kender barnet og bliver godkendt til at tage vare på barnet. En netværksplejefamilie skal være godkendt af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune(Socialstyrelsen, 2017:27). Hvor at de andre former for plejefamilier godkendes af et af de fem Socialtilsyn, der sikrer at borgerne og brugerne i forbindelse med plejefamilier får en indsats, som stemmer overens med de offentlige og private tilbud efter lov om social service(Socialtilsynnord.hjoerring.dk).

Udover de tre plejefamilier findes der også aflastningsfamilier, der fungerer som aflastning for plejebørnenes biologiske forældre. Her er der tale om et antal dage om måneden, hvor plejebarnet bor hos sin aflastningsfamilie. I tilfælde, hvor der er tale om en fuldtidsanbringelse, men hvor plejebarnet ikke har samvær med sine biologiske forældre, kan der tilbydes en aflastningsfamilie, således at plejefamilien kan have fri eksempelvis hver anden weekend(SL.dk).

Plejebarn

Et plejebarn er det barn/ung, som anbringes i en plejefamilie. Formålet med at anbringe børn og unge er at sikre, at de har mulighed for at opnå personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv på lige vilkår med deres jævnaldrende. Et plejebarn kan være op til 18 år, men med

Anbringelsesreformen og Barnets Reform er der mulighed for fortsat støtte efter det 18 år. Herefter kan den unge ikke længere betragtes som værende i pleje, men i efterværn. Kommunen skal således afgøre, om anbringelsen skal fortsætte som efterværn efter den unge er fyldt 18 år (Socialstyrelsen, 2017:209f).

Egne børn

Der eksisterer ikke etablerede definitioner eller en offentlig betegnelse for specialets målgruppe, hvorfor der i eksisterende forskning og i felten anvendes beskrivelserne biologiske børn og egne børn af plejeforældre. At der ikke er etableret en offentlig betegnelse for specialets genstandsfelt underbygger ligeledes, det manglende fokus.

I specialet anvender vi konsekvent betegnelsen egne børn, da denne henviser til plejeforældrenes børn, såsom plejeforældrenes biologiske børn, adopterede ikke-biologiske børn og sammenbragte børn. De betragtes alle som egne børn af familien trods de ikke alle er biologiske. Vi skelner således mellem plejebørn, der er i plejefamilien på baggrund af anbringelse og egne børn, som er i plejefamilien fordi de har en familiær eller biologisk relation til plejeforældrene.

Vi anser stadig udeboende børn af plejeforældrene som egne børn af plejefamilien, da de, på trods af at være flyttet hjemmefra, stadig har relationer og et bånd til familien og dermed også til plejebørnene. Det er dog hjemmeboende egne børns udfordringer, som er i fokus, hvorfor vi er opmærksomme på at størstedelen af vores informanter er udeboende egne børn, som kigger tilbage i et retrospektivt. Dette vil blive uddybet nærmere i vores metodologiske overvejelser.

Kapitel 2.

I et videnskabsteoretisk blik

Forudsætninger for undersøgelsen

Formålet med følgende kapitel er at fremlægge vores forforståelser, da disse præger udformningen af specialet. Forforståelserne blev drøftet og nedskrevet, som noget af det første for at sikre, at det var muligt at skelne mellem egne forforståelser og analytiske fund. Vi tilgår begge undersøgelsen med forskellige forforståelser i form af vores faglige baggrund, teoretiske viden samt oplevelser og forståelser af emnet, hvilket har medvirket til, at vi ved at sammenligne vores forforståelser har udfordret dem i en sådan grad, at vi blev bevidste om at være selvkritiske og reflektive.

Det ene gruppemedlem har ikke haft en større forståelse for eller kendskab til familieplejeområdet. Den forståelse af feltet hun har, er påvirket af en umiddelbar viden om plejefamilieområdet, som hun har tilegnet sig gennem daglig tale og ved sager, som har været fremme i medierne. Ved ordet familiepleje reflekterede hun ikke over plejeforældres egne børn før vores udveksling af forforståelser, hvilket underbygger vores genstandsfelt vedrørende det blinde punkt i forhold til plejeforældres egne børn. Emnet har derfor fremstået som nyt og interessant.

Eftersom det andet gruppemedlem selv er opvokset som eget barn i en plejefamilie har dette naturligvis medført nogle forforståelser, som har præget specialets retning, hvilket vil blive uddybet i det følgende afsnit "Egen erfaring", hvor det ene gruppemedlems refleksioner vil blive konkretiseret.

Egen erfaring

Gennem de mange brainstormingsprocesser, der har været i forbindelse med emner til projekter under både min bachelor i Sociologi samt kandidaten i Socialt Arbejde har tanken om, at skrive et projekt, der sætter fokus på egne børn i en plejefamilie været fremme. Trods at tanken har strejft mig gennem mange år, har der altid været noget, som har holdt mig tilbage. Jeg har ikke været i stand til at sætte ord på, hvad dette 'noget' var før nu, hvor jeg er blevet bevidst om, at dette 'noget' bunder i en følelse af skam. En følelse, som opstår på baggrund af, at egne børn i en plejefamilie er dem, som er 'heldige' og som har det godt i sammenligning med plejebørn, der typisk har haft en hård fortid. Jeg har således tabuiseret emnet, da jeg skammede mig over at sige, at trods de mange positive sider af at være plejefamilie, kan det være hårdt at være eget barn i en

plejefamilie. Min forforståelse lyder således, at det kan være svært for egne børn i en plejefamilie at føle, at de har lige så meget ret til støtte som deres forældre samt plejebarnet. Denne følelse bliver forstærket i takt med, at egne børn heller ikke bliver anerkendt af kommunerne.

For specialet har egne oplevelser og erfaring således været en motivation for undersøgelsen samt undersøgelsens formål, da vi qua vores forskellige forforståelser samt den manglende forskning og det manglende fokus, er af den opfattelse, at der er grundlag for at undersøge, hvordan man bedre kan støtte plejeforældres egne børn. Forforståelserne har derfor haft stor betydning for valget af emne til specialet, men det har ligeledes været vigtigt for os at bestræbe os på at forholde os åbent og nuanceret til feltet, for at belyse fænomenet fra forskellige aspekter. Disse overvejelser har været afgørende for vores metodologiske tilgang til indsamling af empiri(jf. Metodologiske overvejelser). Men det har ligeledes været en fordel, at vi ikke begge havde personlige erfaringer på området, da den anden på denne måde kunne sikre, at forforståelserne ikke fik for stor en betydning, da hun kunne bidrage med andre vinkler samt stille nye og nysgerrige spørgsmål til området.

Den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang

Formålet med følgende afsnit er at tydeliggøre, hvordan vi forstår verden, da vores anskueliggørelse af verden har stor betydning for vores tilgang til og forståelse af feltet. Den videnskabsteori som specialet lægger sig op af, er den hermeneutiske videnskabsteori, hvorfor kapitlet vil indeholde en gennemgang af dennes betydning for specialet. Specialet er blevet udformet i et filosofisk hermeneutisk perspektiv af den tyske filosof Hans-Georg Gadamer, hvilket betyder at vi har et særligt fokus på ontologi, eftersom den filosofiske hermeneutik er af den sandhedsopfattelse at ontologi går forud for epistemologi. Det forudsætter at mennesket ikke kan sætte sig uden for det fænomen, som undersøges, da mennesket er indskrevet i en kulturel og historisk kontekst, som man ikke kan gøre sig fri af(Gadamer, 2007:253). Vi er således af den overbevisning, at man ikke møder verden fordomsfri, da der altid vil være forståelser indlejret(Gadamer, 2007:257f,264). Denne ontologiske tilgang imødekommer vi blandt andet ved at italesætte vores forforståelser, samtidig med at vi er opmærksomme på, at forholde os åbent og nuanceret til feltet, for at undgå at påvirke vores empiri og analytiske fund i en større grad.

Den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang er relevant for dette speciale, da vores forforståelser har været med til at påvirke specialets emne og undren samt den måde vi tilgår feltet. En grundtanke i hermeneutikken er netop, at vi aldrig møder verden forudsætningsløst, samt at de forudsætninger, som vi har bestemmer, hvad vi forstår og ikke forstår (Gadamer, 2007:253). Begrebet forforståelse stammer fra Hans-Georg Gadamer, som mener at forforståelse er en nødvendig betingelse for forståelse af et fænomen. Det er ifølge Gadamer afgørende, at vi har ide om, hvad vi skal lede efter da vi uden sådanne ideer ville mangle en retning i vores undersøgelser og ikke vide, hvad vi skulle rette vores opmærksomhed mod (Gilje & Grimen, 2002:171f).

Vores forforståelser spiller en stor rolle i forhold til, hvorfor vi ønsker at undersøge, hvilke udfordringer egne børn oplever samt, hvad der efterspørges i forhold til at forbedre deres forhold og eventuelle problematikker. Det ene gruppemedlems forforståelse og forståelse i form af personlige erfaringer har således bidraget til, at vi har en retning i vores undersøgelse. At vi er to gruppemedlemmer, som har meget forskellige indgangsvinkler og dermed forståelser af emnet, betyder at vi som aktører har forskellige forståelseshorisonter. De forskellige forståelseshorisonter kan betyde, at vi ser noget forskelligt på trods af, at vi ser det samme (Gilje & Grimen, 2002:172). Vores forskellige forståelseshorisonter har givet en god balancegang, i forhold til at give hinanden modspil for at sikre, at vi forholder os refleksive og bevidste om vores forforståelser. Først når vi kan forholde os refleksive er det muligt at udvide forforståelsen og dermed opnå yderligere viden og forståelse af specialets genstandsfelt. Det er netop særligt vigtigt at være opmærksom på, hvordan ens forforståelser som aktør kan have betydning for fortolkningen og forståelse af meningsfulde fænomener. Derfor har vi også søgt at være opmærksomme på alle dele af vores forforståelser, også dem som vi i udgangspunktet ikke har et bevidst eller reflekteret forhold til. Måden hvorpå vi har gjort det, er ved, at vi bevidst har søgt at italesætte forforståelserne ved at sammenligne og udfordre hinandens forforståelser og derfor er blevet gjort opmærksom på dem, men vi kan ikke udelukke, at der kan være forforståelser som vi endnu ikke er bevidste om og muligvis ikke bliver bevidst om. En aktørs forforståelse af verden betragtes som holistisk, ifølge hermeneutikken, da de forskellige elementer hænger sammen i et mere eller mindre løst forbundet system. Samtidig er forforståelser reviderbare, da de kan forandres i forbindelse med nye erfaringer, som ikke passer ind i systemet.

Disse overvejelser er alle for at sikre, at forforståelserne ikke kommer til at virke styrende, hverken bevidst eller ubevidst, på vores fortolkninger (Gilje og Grimen, 2002:175f), hvorfor vi blandt andet har nedskrevet og vurderet vores forforståelse som første led i processen. Desuden har disse overvejelser også betydning for valget af vores metodologiske fremgangsmåde.

Den hermeneutiske cirkel

I forlængelse af vores hermeneutiske tilgang er det særligt den hermeneutiske cirkel, som skaber ramme for vores erkendelsesproces. Den hermeneutiske cirkel peger på forbindelserne mellem det vi skal fortolke, forforståelsen og den sammenhæng eller kontekst, som det fortolkes i. Fortolkning er i konstant bevægelse mellem del og helheden og både forskeren og informanten indgår som aktive medskabere af den viden som opnås. Det betyder at både forsker og informant gensidigt påvirker hinanden i en cirkulær fortolkningsproces (Gadamer, 2007:253ff). Derfor er vi som forskere opmærksomme på vores rolle og tilgang til indsamling af empirien og dermed den viden som vi opnår. Dette vil vi komme nærmere ind på i metodologiske overvejelser.

Det er med denne erkendelsesproces essentielt at have en fortolkning af helheden, for at kunne begrunde fortolkninger af bestemte dele og omvendt. Heraf kommer navnet cirkel, da man hele tiden er i en fortolknings-bevægelse, som aldrig stopper (Gilje og Grimen, 2002:178f). I forhold til specialet er det således vigtigt at være opmærksom på spændingsfeltet mellem en større kulturel kontekst i forhold til at forstå, hvordan det er at være eget barn i en plejefamilie (helhed) samt informanternes udsagn (delene).

Horisontsammensmeltning

Da vi arbejder ud fra en filosofisk hermeneutisk tilgang er forforståelserne ikke blot et forudindtaget blik på egne børn i plejefamilier, men danner samtidig ramme for en horisontsammensmeltning. Det betyder altså, at forforståelserne sættes på spil undervejs i undersøgelsen, hvorfor forforståelserne løbende revurderes og kvalificeres i takt med fortolkningen af informanternes udsagn. I forbindelse med informanternes udsagn vil vores forståelseshorisont altså udvides og der vil opstå nye forforståelser (Gadamer, 2007:290f).

I vores tilgang til erkendelse af verden, skal den enkeltes forståelseshorisont forstås som noget helt særligt, da den både er intentionel og individuel, eftersom mennesket er et historisk og kulturelt væsen såvel som et individuelt væsen med individuelle erfaringer af verden (Jørgensen, 2008: 226). Vores forståelseshorisont er således afgørende for, hvordan vi forstår verden, da denne udgør rammen for, hvad individet orienterer sig inden for. Vores forståelseshorisont vil derfor nuanceres, udvides eller ændres i takt med de analytiske fund.

Der sker således en horisontsammensmeltning, hvor vores forståelseshorisont og informanternes forståelseshorisont lapper ind over hinanden, og smelter sammen, i undersøgelsen af, hvilke udfordringer egne børn i plejefamilier kan have. Horisontsammensmeltningen er derfor afgørende for den erkendelse, som opnås i undersøgelsen (Gadamer, 2007:292).

Horisontsammensmeltningen sker desuden også når vi er i stand til at forstå informanternes udsagn, hvor vi således opnår en ny erkendelse af feltet (Højberg, 2004:324).

Ved at anvende en filosofisk hermeneutik tilgang er vi således i stand til at begrebsliggøre vores tilgang og valg i forhold til at undersøge, hvilke udfordringer egne børn oplever i en plejefamilie samt, hvad, der kunne være med til at støtte dem i plejefamilien. Vores videnskabsteoretiske tilgang har således både betydning for vores forskningsmæssige og metodologiske valg i besvarelsen af vores problemformulering.

Specialet med et videnskabsteoretisk blik

I specialet kaster vi et kritisk blik på, at egne børn af plejeforældre ikke bliver tilstrækkeligt støttet i plejefamilien. Derfor indgår der et element af kritisk teori i specialet, da man i et kritik perspektiv netop forholder sig kritisk overfor de relevante samfundsforhold, som undersøges. I kritisk teoretisk forskning, er udgangspunktet at bidrage med viden, der kan medføre øget lighed og bedre livsbetingelser for de svagt stillede i samfundet (Fuglsang et al, 2007:123).

Vores ambition med specialet er først og fremmest at undersøge, hvilke udfordringer, som egne børn måtte have, hvorefter vi med udgangspunkt i deres fortællinger har mulighed for at frembringe viden i forhold til, hvad der kan medvirke til, at egne børn ligeledes blev betragtet i forhold til støtte i en plejefamilie. Dermed beskæftiger vi os med subjektive fortællinger i form af en mere fænomenologisk tilgang til vores informanter, hvor vi ved hjælp af deres udfordringer og oplevelser søger at belyse og fremhæve et blindt punkt i samfundet.

Vi har på baggrund af vores hermeneutiske videnskabsteori netop mulighed for at revurdere samt ændre vores antagelser i specialets udarbejdelse. Vi har således også mulighed for at tilføje nye elementer, når vi har fundet ny og relevant viden i vores empiri. Et eksempel herpå er, at vi har mulighed for at udspørge de interviewede egne børn om elementer, der fremgår af fokusgruppeinterviewet med plejeforældrene. Den hermeneutiske filosofiske videnskabsteori synes derfor mest hensigtsmæssig i forhold til at undersøge dette fænomen på en måde, hvor vi både tager hensyn til vores forforståelser og samtidig opnår ny viden.

Hermeneutikken er dog blevet kritiseret for ikke at frembringe gyldig viden i en objektiv og universel forstand, da fokus er på subjekter, som hver især kan forstå og fortolke (Gilje & Grimen, 2002:182f).

Desuden kan man med en hermeneutisk filosofisk videnskabsteori sætte spørgsmålstejn ved, om vores resultater er farvet af vores forforståelser. Vi har dog forsøgt, at være opmærksomme på at sætte forforståelserne på spil og udfordre dem, som nævnt tidligere, samt at fokusere på vores informanternes oplevelser.

Vi har fra start forholdt os kritisk til de strukturelle forhold inden for familieplejeområdet, men samtidig havde vi et ønske om, at plejeforældrene og de unge selv skulle sætte ord på deres udfordringer og oplevelser. På baggrund af denne tilgang bevæger vi os altså i et grænseland mellem hermeneutikken og fænomenologien, hvor vi trods vores forforståelser bringer empirien i fokus som det styrende element. Det betyder, at selvom, at vi forholder os kritisk til de strukturelle forhold, har vi et ønske om, at plejeforældrene og de egne børn af plejeforældre selv skal beskrive, hvordan de forstår og oplever deres situation, på denne måde har vi ikke i særlig høj grad spurgt kritisk ind til vores forforståelser, men i stedet udvidet vores forståelseshorisont i takt med den viden vi får af vores informanter.

Kapitel 3.

Således undersøges feltet

Metodologiske overvejelser

Det følgende kapitel vil belyse de metodiske overvejelser og valg vi har truffet samt sikre gennemsigtigheden i specialet. Vi vil redegøre samt diskutere de kvalitative metodiske redskaber, som der anvendes i undersøgelsen af, hvilke udfordringer plejeforældres egne børn kan opleve ved, at være plejefamilie samt, hvordan man i højere grad kan støtte egne børn i plejefamilien. Kapitlet vil først indeholde en beskrivelse af projektets opbygning, hvorefter fremgangen vil blive uddybet og diskuteret i de løbende afsnit. Desuden vil disse afsnit belyse, hvorledes vi har grebet empiriindsamlingen an, udførelsen af interviews, hvordan det har fungeret i praksis samt en vurdering af fremgangsmåden.

Projektets opbygning

På baggrund af vores filosofiske hermeneutiske tilgang i specialet, hvor vi er af den overbevisning at man ikke kan møde verden fordomsfri, spiller vores forforståelse og forståelse en rolle for projektets fremgangsmåde. Problemformuleringen er både udformet på baggrund af de problematikker, som er fremhævet indledningsvist samt vores forforståelser. I besvarelsen af problemformuleringen valgte vi at tage afsæt i empirien, for dermed at kunne udlede en generel sammenhæng eller et særligt mønster. Dette er valgt på baggrund af et ønske om, at lade empirien styre og gå mere eksplorativt til feltet.

For at kunne besvare problemformuleringen valgte vi at indlede undersøgelsen med et fokusgruppeinterview med fem plejeforældre, der har eller har haft hjemmeboende børn. Temaerne i fokusgruppeinterviewet er dannet på baggrund vores eksisterende viden på området. Formålet med denne tilgang var netop at sætte forforståelserne på spil og lade empirien tale. Dette formåede vi blandt andet ved, at resultaterne af fokusgruppeinterviewet med plejeforældrene dannede baggrund for, hvilke nye spørgsmål og temaer, som de efterfølgende otte personinterviews med egne børn danner ramme om. Disse nye spørgsmål er således udsprunget af empirien og er resultatet af en horisontsammensmeltning af vores forforståelser og de empiriske fund i form af plejeforældrenes udsagn. Trods vores mere kritiske tilgang til undersøgelsen, har vi i interviewguiden ved både fokusgruppe- og personinterview også udformet spørgsmål vedrørende positive oplevelser, og de fordele der er ved, at være eget barn i en

plejefamilie, hvilket vi bevidst har valgt, for dermed at kunne indfange nuancerne, kompleksiteten og forstå helheden.

Med et induktivt udgangspunkt for undersøgelsen, valgte vi efter empiriindsamlingen at kode empirien ud fra de mønstre vi så. Vi oplevede at få indsigt i langt mere end vi havde forventet, hvilket bekræfter os i den kompleksitet, der er på området. Det var dog ikke muligt at inddrage alle de empiriske fund, hvorfor en udvælgelsesproces var nødvendig.

Temaerne og de empiriske fund er afgørende for det teoretiske aspekt i specialet, da teori netop er fundet efter indsamling af empiri. Herefter kodede vi empirien med afsæt i teori, som kunne være forklarende for de mønstre vi fandt, hvorfor vores strategi for undersøgelsen på denne måde også indeholder et deduktivt element, som også stemmer overens med, at det kan være svært at være fuldstændig induktiv eller deduktiv (Riis, 2007:29).

Specialet indeholder tre analysekapitler, hvori empirien er det styrende element i form af informanternes fortællinger og de tematikker de belyser.

Med udgangspunkt i informanternes udsagn i forhold til de udfordringer de oplever ved at være eget barn i en plejefamilie, har vi valgt at benytte Arlie Hochschilds teoretiske landskab om arbejds- og familieliv med det formål først at vise, hvordan arbejds- og familielivet i en plejefamilie og udfordringerne heraf forstås af de interviewede egne børn. Anden analysedel tager udgangspunkt i, hvordan egne børn håndterer de udfordringer livet som plejefamilie kan medføre. Hertil har vi taget afsæt i Hochschilds emotionssociologiske begreber i forhold til at forstå, hvilke strategier plejeforældres egne børn benytter, for netop at håndtere udfordringerne. Det sidste og tredje analysedel belyser egne børn og plejeforældres anbefalinger til, hvordan man i højere grad kan sikre en helhedsorienteret indsats for plejefamilier og således mindske de udfordringer de interviewede egne børn oplever. Anbefalingerne vil blive anskuet i forhold til forskellige perspektiver til socialt arbejde i praksis, for på den måde at gribe anbefalingerne professionelt an.

De forskellige teoretiske tilgange, som anvendes i analysen fungerer som komplementære forklaringer, eftersom de illustrerer forskellige aspekter af, hvordan det opleves af plejeforældres egne børn at være plejefamilie på baggrund af de udfordringer de kan opleve samt, deres anbefalinger i forhold til en mere helhedsorienteret indsats til plejefamilier. De forskellige teoretiske perspektiver giver tilsammen en større helhed af det fænomen, som vi ønsker at undersøge (Ejrnæs og Guldager, 2008:112).

Informant rekruttering

Vores tilgang til rekruttering af informanter kan have indflydelse på, hvilke informanter, der deltager i undersøgelsen, hvorfor en beskrivelse af vores tilgang er relevant.

Vi valgte at tage kontakt til en bekendt plejeforælder, der har adgang til feltet. Vi udformede en kort og overordnet beskrivelse af vores speciale samt, hvilke informanter vi havde brug for til undersøgelsen. Denne beskrivelse blev lagt ud som et opslag på Facebook i flere lukkede grupper for plejefamilier. Vi lagde i beskrivelsen vægt på, at vi ønskede at få indsigt i plejeforældres egne børns oplevelser, hvorfor vores beskrivelse havde en mere åben tilgang til feltet og ikke blot fokuserede på udfordringerne, som der lægges vægt på i problemformuleringen. Dette valgte vi på baggrund af, at vi ikke ønskede at påvirke informanterne til at have en kritisk indgangsvinkel under interviewet. Desuden ser vi emnet som værende mere nuanceret og komplekst, hvorfor vi har valgt at være åben fra undersøgelsens start for at opnå en bedre forståelse af helheden.

Plejeforælderen kontaktede derudover andre plejeforældre hun på forhånd kendte til, hvorfor hun fungerede som en gatekeeper, der formidlede vores interesse for feltet og gav os mulighed for, at få vores søgning af informanter ud til en større gruppe af plejeforældre, som vi ellers ikke ville have haft adgang til. Hun har derfor særligt fået etableret kontakt til de informanter, vi havde i fokusgruppeinterviewet. Denne fremgangsmåde er karakteriseret som snowballing, hvor vores kontakt til en person inden for feltet, har ledt til en anden kontakt og så videre (Valentine, 2005:117). En af styrkerne ved at anvende snowballing til informant rekruttering, er at det gennem en gatekeeper kan være lettere at opnå tillid fra informanterne og dermed få dem til at deltage. Derudover er det også med til at lette selve processen i at rekruttere informanter ud fra særlige udvælgelseskriterier (Valentine, 2005:117). En af udfordringerne ved at anvende snowballing kan være, at gatekeeperen påvirker valget af informanterne i en sådan grad, at informanterne ligner hinanden, da kontakten kun er etableret gennem en person (Valentine, 2005:117f).

Da kontakten til at begynde med blev formidlet gennem den bekendte plejeforælder, har det været vigtigt at være præcis i vores beskrivelse af specialet, og af hvilke informanter vi ønskede. Vores udvælgelseskriterier for fokusgruppeinterviewet har dog blot været plejeforældre, som har eller har haft hjemmeboende børn.

For at udvide søgningen af informanter, valgte vi at det ene gruppemedlem, der ikke har haft kendskab til feltet, ligeledes lagde opslaget ud på sin private Facebook-profil og gjorde det delbart

for andre, hvilket resulterede i hele 72 delinger. Facebook viste sig at være effektivt, da vi fik etableret kontakt til størstedelen af plejeforældres egne børn ved hjælp af Facebook opslaget.

Trods en gatekeeper, snowballing og en udvidning af vores søgen efter informanter viste det sig at være svært, at rekruttere plejeforældre, som havde lyst til at deltage i undersøgelsen. Det er muligt, at selve interviewformen var det hindrende element for plejeforældrene, da de netop skulle interviewes som en samlet gruppe. Dog er flere plejeforældre vant til at dele og ytre deres meninger og oplevelser med hinanden gennem netværks- og supervisionsgrupper, hvilket taler imod at formen skulle hindre dem. En plejemor skrev følgende besked til os: *“Jeg tror mange plejeforældre holder sig tilbage med interviews - vi er ret sårbare”*. Dette indikerer således, at usikkerheden ved at dele informationer og oplevelser med os afskrækker dem. Denne usikkerhed kan bunde i frygt for måden de vil blive fremstillet på og muligvis en frygt for en kritik af dem, som forældre. Men på trods af dette, blev der både før, under og efter interviewet, påpeget af flere af plejeforældrene, hvor relevant vores undersøgelse er samt, vigtigheden af et øget fokus på egne børn. Emnet har derfor muligvis ansporet nogle af plejeforældrene til at deltage i interviewet alligevel.

Anderledes så det ud med egne børn af plejeforældre, hvor flere var interesseret i at deltage i undersøgelsen. Dette kan være et udtryk for, at flere, der er eget barn af plejeforældre har et ønske om, at blive hørt samt lyttet til. Desuden var der flere af informanterne, som gav udtryk for, at vi havde fat i et emne, som de synes, at der mangler at blive sat fokus på, hertil skrev en informant: *“Tak for jeres henvendelse. Det varmer mig at se at der er nogen som også får fat i den del af familiepleje arbejdet.”* Undervejs i undersøgelsen blev vi kontaktet af flere egne børn, som ligeledes ønskede at deltage, hvor vi dog på baggrund af tidsmæssige overvejelser måtte stå fast ved de otte interviews.

Informant præsentation

I nedenstående præsenteres de informanter, der har deltaget i interviewene. Væsentligt at nævne er, at informanterne har fået dæknavne, for at sikre deres anonymitet i specialet, da vi ønsker at beskytte og drage omsorg for informanternes privatliv samt identitet. Desuden giver vi dem bedre mulighed for at udtale sig uden at skulle stå til ansvar overfor udefrakommende, som måtte læse dette speciale (Kvale & Brinkmann, 2009:91).

Da vi både har interviewet hjemmeboende og udeboende egne børn, vil vores analyse bære præg af deres forskellige muligheder for at bearbejde deres oplevelse af, at være eget barn i en plejefamilie. De udeboende børns fortællinger vil i høj grad være retrospektiv, da de ser tilbage på det at vokse op med plejebørn i familien. Deres fortællinger vil derfor også afhænge af, hvordan deres relation i dag, er til de plejebørn de har eller har haft i familien.

Alle plejeforældrene, der indgår i undersøgelsen arbejder som plejeforældre på fuldtid og er ansat ved forskellige kommuner. Nogle af dem har egne børn, som stadig bor hjemme, mens andre har udeboende egne børn. Derfor afspejler udtalelserne fra disse plejeforældre ligeledes et retrospektiv, da alle plejeforældre på et tidspunkt har haft hjemmeboende egne børn, mens de var plejeforældre.

Fokusgruppeinterview med plejeforældre:

Karen

Karen har været plejeforælder i 19 år og har på nuværende tidspunkt et plejebarn og et barn i aflastning. Hun har to egne børn, hvoraf det ene barn stadigvæk bor hjemme. Hun har i løbet af sin tid som plejeforælder haft syv plejebørn i alt. Karen er derudover godkendt til højt belastede børn.

Helle

Helle har haft børn i aflastning i 11 år(2003-2014) og været fuldtidsplejemor i 12 år(2006-nu) og har på nuværende tidspunkt to plejebørn. Hun har tre egne børn, men alle er flyttet hjemmefra. Hun har i løbet af sin tid som plejeforælder haft en i aflastning og fire plejebørn i fuldtidspleje.

Søren

Søren har været plejeforælder i seks år og har på nuværende tidspunkt et plejebarn. Han har fire egne børn. De tre af børnene er ikke hjemmeboende og den sidste af Søren's børn er der fast hver anden weekend. Han har gennem tiden som plejeforælder haft tre plejebørn. Han er derudover godkendt til højt belastede børn.

Lona

Lona har været plejeforælder i 18 år og har på nuværende tidspunkt et plejebarn. Lona har et eget barn, som nu er udeboende. Lona og hendes familie har haft otte plejebørn. Hun er af kommunen godkendt til højt belastede børn.

Ulla

Ulla har været plejeforælder i 20 år, hvor de første otte år var som aflastning, derefter 12 år som fuldtidsplejeforælder. Ulla har desuden fire plejebørn nu, hvor alle er højt belastede. Ulla har to egne børn, som ikke længere bor hjemme. Hun har i de 20 år, haft 18 børn i aflastning og syv som fuldtids plejebørn.

Personinterview med egne børn:

Line

Line var 14 år gammel, da der kom et plejebarn i familien. Plejebarnet var på daværende tidspunkt ni måneder gammel. Lines familie består af mor, far, biologisk bror og plejebor. Line er 26 år i dag og bor ikke længere hjemme. Hun har ikke haft andre plejesøskende, hvilket hun også tror er en af grundene til, at hun har fået en nær relation med sin plejebor. Hun pointerer desuden at alderen har en betydning, da hun ikke ville have brudt sig om, hvis der har været jævnaldrende plejesøskende. Længden på anbringelsen mener hun ligeledes har betydning, da det kunne have været turbulent med mange skift, særligt når man også skal lære hinanden at kende. Lines plejebor bor stadig hjemme hos hendes forældre.

Johan

Johan var 19 år gammel, da de fik et plejebarn ind i deres familie, men flyttede hjemmefra allerede et par år efter. Plejebarnet var på daværende tidspunkt omkring 15 år gammel. Johans familie består af mor, far og en biologisk bror. Johans forældre har et barn i efterværn og et barn i aflastning. Johan er 26 år i dag og bor ikke længere hjemme. I Johans familie har der været to børn i aflastning og tre børn i pleje. Johan mener, at det havde været mærkeligt, hvis der kom plejebørn ind i familien, som var ældre end ham og derudover synes Johan, at jo længere anbringelsesforløb, jo bedre. Det giver bedre mulighed for at lære hinanden at kende og få nogle rutiner i familien.

Malene

Malenes forældre havde plejebørn inden Malene og hendes søster blev født. Hun voksede derfor op med to plejesøskende, hendes biologiske søster samt mor og far. Malene er 34 år i dag og bor ikke længere hjemme. Hendes forældre har i alt haft 10 børn i pleje, hvorfor der har været flere og hurtigere skift mellem anbringelserne. Malene tror også alder og længden på anbringelsesforløbet har betydning for, hvor godt det fungerer i familien og hun mener, at der ved jævnaldrende plejesøskende automatisk kommer en distance. Hun påpeger desuden at køn også spiller en rolle i forholdet. Hun ser det som værende positivt og medvirkende til en bedre dynamik, at de fleste plejebørn i hendes familie har været af det modsatte køn. I dag har Malene stadig kontakt til den ene plejebroder og betragter ham stadig som en del af familien. De andre plejebørn har hun derimod begrænset kontakt med i dag.

Sofie

Sofie var ni år gammel, da de fik et plejebarn ind i deres familie. Plejebarnet var på daværende tidspunkt tre år gammel. Sofie og hendes familie havde før det, haft børn i aflastning. Sofies familie består af mor, far og et nuværende plejebarn. Sofie er 25 år, har ikke nogen biologiske søskende og bor ikke længere hjemme. Hendes familie har haft fem fuldtids plejebørn og to i aflastning. Sofie synes alder spiller en stor rolle i forhold til at opbygge et godt forhold med plejebarnet. Jævnaldrende plejesøskende synes hun ikke er en god idé. Sofie beskriver desuden at længden for anbringelsesforløbet har stor betydning, for hvor godt et forhold hun har til de forskellige plejebørn og synes også, at det er bedre jo længere tid de har været der. Sofie har i dag meget kontakt til sin plejebroder, som er flyttet hjemmefra og han har stor betydning for hende, da han har været der fra han var lille. Hun ser en sjælden gang imellem hendes ene plejesøster, som også er flyttet hjemmefra, men har dog svære ved at bibeholde kontakten med hende.

Emilie

Emilie var otte år gammel, da der kom et plejebarn ind i familien. Plejebarnet var halvandet år gammel på daværende tidspunkt. Kort tid efter var plejebarnets biologiske mor gravid igen, hvorfor dette barn også blev anbragt ved Emilies familie. Familien består af mor, far og to plejebørn. De har ikke haft andre plejebørn, hvorfor de, ifølge Emilie, har fået etableret sig godt som familie. Emilie er 18 år og er stadig hjemmeboende. Hun mener, at alder er et vigtigt aspekt i det at have et godt forhold med plejebørnene og hun tror det har gjort det nemmere, at hun har været ældre end dem. Da hun ikke har biologiske søskende, har det også givet hende en form for

søskenderelation, hvilket hun ønskede sig. Emilie synes det har stor betydning, at plejebørnene har et langt anbringelsesforløb, da de bliver en større del af familien, særligt i forhold til at knytte sig til dem.

Maria

Maria var omkring seks år gammel, da de fik en netværksanbringelse, men senere kom der flere børn i aflastning samt på fuldtid, dog først efter Maria var flyttet hjemmefra. Marias familie består af mor, far, to biologiske søskende samt to plejesøskende. De har haft fire børn i aflastning, en i netværksanbringelse samt fem plejebørn igennem årene. Maria er 30 år i dag og er udeboende. Desuden er Maria selv plejemor til et barn i dag. Maria udtrykker også, hvordan at de børn, som har været i familien i længere tid, har været dem hun har knyttet sig mest til, hvorfor længden på anbringelsesforløbet har betydning for hende. Maria har stadigvæk kontakt til de fleste af aflastnings- og plejebørnene.

Tine

Tine var otte år gammel, da de fik det første plejebarn i familien. De havde først et barn i aflastning og derefter fik de et plejebarn på 15 år. I dag har de et plejebarn på 10 år. Tines forældre er blevet skilt, så plejebarnet bor fast ved den ene forælder. Tine har derudover to bonusforældre og fire biologiske søskende. Der har i alt været to plejebørn og et barn i aflastning. Tine er 20 år gammel og er hjemmeboende. Ifølge Tine har alderen stor betydning for relationen, da hun oplever at have en stærkere relation med det plejebarn, som har boet ved dem siden spæd modsat hendes ældste plejebroder, som først kom som 15 årig. Længden på anbringelsesforløbet er også vigtig både for relationen, men også for at skabe et bedre liv for plejebørnene, mener Tine. I dag har hun stadigvæk kontakt til begge plejebrodere.

Louise

Louise var ni år gammel, da det første plejebarn kom i familien. Plejebarnet var på daværende tidspunkt 13 år. Louises familie består af mor, far, tre biologiske søskende samt to plejesøskende. Louise er 18 år i dag og er det eneste hjemmeboende barn af sine forældres egne børn. Louise udtrykker, et ønske om at flytte hjemmefra på baggrund af at der er plejebørn i hendes familie. Der har været fire plejebørn i alt i familien. Hun udtrykker, at det er rart, at plejesøskende er yngre end hende.

Vi erfarede på baggrund af vores empiri, at egne børns nuværende alder samt deres alder, da der kom plejebørn ind i familien, spiller en væsentlig rolle i forhold til, deres oplevelse af det, at være en plejefamilie. Derudover kan antallet af plejebørn i familien og plejebørnenes alder også præge egne børns oplevelse af anbringelsesforløbet. Ydermere udtrykkes det også, at længden på anbringelsesforløbet har indflydelse på, hvorledes dynamikken i familien er samt, hvor god en relation plejeforældres egne børn har til plejebørnene. Der er mange elementer, der kan påvirke og dermed give egne børn positive samt negative oplevelser.

Disse faktorer er blot, nogle af de væsentlige at nævne indenfor området, og som bliver påpeget som essentielle for relationen og oplevelsen af det at være eget barn i en plejefamilie. Vi vil dog ikke yderligere uddybe disse faktorer, men blot gøre opmærksom på, hvad der kan være med til at påvirke de oplevelser, som de har af, at være eget barn i en plejefamilie.

Fokusgruppeinterview

Vi valgte at udføre et fokusgruppeinterview for at anvende en eksplorativ tilgang med det formål at indfange plejeforældres oplevelser, erfaringer samt viden på området. Fokusgruppeinterviewet bestod af fem plejeforældre, der skulle danne ramme for en fri diskussion om forskellige tematikker i forbindelse med emnet 'plejeforældres egne børn'. Resultaterne havde til formål at skabe en større indsigt i fænomenet, og dermed gøre det muligt for os at udforme tematikker og spørgsmål til de efterfølgende personinterviews med plejeforældres egne børn (Bloksgaard & Andersen, 2012:27).

Inden vi udførte fokusgruppeinterviewet, havde vi på forhånd udformet en semistruktureret interviewguide, der havde til formål at sikre, at vi fik svar på undersøgelsens formål. Dette er desuden med til at styrke den interne validitet, som referer til forskningsresultaternes troværdighed, der måles på, hvorvidt vi undersøger det vi ønskede at undersøge (de Vaus, 2014:51). Vi søgte i interviewguiden at formulere spørgsmål af konkret karakter, for dermed at undgå spørgsmål med et for højt abstraktionsniveau, da sådanne spørgsmål kan påvirke interviewsituationen negativt, eftersom at informanterne kan have svært ved at besvare spørgsmålene. Det er derfor også afgørende, at spørgsmålene var forståelige, da vi på den måde bedst kan sikre projektets interne validitet. Den interne validitet svækkes i tilfælde af, at det som informanterne giver udtryk for under interviewene ikke er svarende til deres

virkelighedsopfattelse uden for interviewsituationen(Rienecker & Jørgensen, 2012:248). Desuden blev spørgsmålene inddelt i temaer, der havde til formål at strukturere samt oplyse informanterne om hvilket emne, der skulle diskuteres. Temaerne er følgende: Indledende spørgsmål, Inddragelse af egne børn, Tilbud, Hjælp og sparring i forhold til egne børn, Fordele og ulemper i praksis, Familielivet og Afslutning.

Interviewguiden blev udformet således, at der var en naturlig overgang fra praktiske og konkrete spørgsmål til mere reflekterende og åbne spørgsmål. Denne rækkefølge var bestemt på baggrund af en formodning om, at informanterne løbende ville blive mere tryk ved interviewsituationen og dermed kunne give mere reflekterende og fyldestgørende svar.

De indledende spørgsmål havde vi valgt at informanterne skulle udfylde skriftligt, da disse spørgsmål var praktisk baggrundsviden og ikke spørgsmål, der skulle debatteres informanterne imellem.

Vi valgte at den ene af os skulle fungere som en moderator, der havde til opgave at "styre" interviewsituationen samt præsentere de temaer vi ønskede diskuteret(Kvale & Brinkmann, 2009:170). Ved interviewets begyndelse orienterede moderatoren informanterne om interviewets forløb samt sørgede for samtykkeerklæringer. Det andet gruppemedlem fungerede som assisterende moderator og var med til at sikre, at alle spørgsmål blev drøftet og havde mulighed for at stille opfølgende spørgsmål, hvor det var relevant.

Vi havde gjort os flere overvejelser om, hvorledes vi på bedst mulig vis kunne få informanterne til at føle sig trygge under interviewet. En af fordelene ved at skabe en tryk interviewsituation er, at det kan styrke den interne validitet, eftersom at informanterne muligvis i højere grad giver udtryk for deres oprigtige meninger fremfor, hvad de eventuelt betragtede som korrekte svar.

For at skabe en hyggelig samt uformel stemning valgte vi, at interviewet skulle foregå hjemme hos det ene gruppemedlem. Plejeforældre holder ofte møder og andre aftaler med diverse samarbejdspartnere i deres eget hjem, hvorfor vi vurderede at det var et mere naturligt og trygt miljø for dem, frem for i et lokale på Aalborg Universitet. Vi havde ligeledes forsøgt at gøre stemningen hyggelig ved, at der var stearinlys på bordet samt kaffe, the og kage. Vi var samtidig også bevidste om at være imødekommende og smilende.

Af hensyn til informanterne havde vi planlagt, at interviewet skulle finde sted i formiddagstimerne, hvor de fleste plejebørn er i forskellige skole og daginstitutioner. Dette gav plejeforældrene bedre mulighed for at deltage i interviewet.

Da vi som nævnt tidligere sørgede for, at informanterne blev oplyst om interviewforløbet samt, hvilke emner vi ville diskutere undervejs, prøvede vi på den måde at undgå, at de blev utrygge og usikre ved interviewets forløb og formål. Vi gjorde det ligeledes klart, at vi ikke ønskede bestemte svar fra dem, men blot deres umiddelbare holdninger til spørgsmålene. På den måde søgte vi at undgå eventuel usikkerhed hos informanterne om, hvorvidt de svarede tilstrækkeligt.

Her oplevede vi både før og under interviewsituationen, at informanterne var meget snakkesalige og ønskede at fortælle åbent om deres oplevelser, hvorfor interviewet også blev af en varighed på over to timer. Informanterne virkede hurtigt trygge ved hinanden, hvilket underbygges af, at der under interviewet blev delt personlige beretninger. Informanterne udviste stor forståelse for hinanden både verbalt, men også gennem kropssproget ved fx anerkendende nik. Dette kom særligt til udtryk, da den ene plejeforælder begyndte at græde under interviewet, på baggrund af en personlig beretning i forhold til eget barn. Vi anerkendte informanten og var desuden forstående overfor informanternes sårbare position.

Informanterne var gennem interviewet ofte enige i hinandens udsagn. Et fokusgruppelinterview har dog ikke til formål, at informanterne skal nå til enighed eller præsentere løsninger på de spørgsmål, der diskuteres, men derimod få forskellige synspunkter og holdninger frem. Gruppesamspillet er medvirkende til, at flere spontane og følelsesmæssige synspunkter kommer frem, end når man bruger individuelle interview. Det kan desuden være lettere at udtrykke sig om sårbare og tabubelagte emner ved et fokusgruppelinterview, da selve gruppesamspillet kan have en positiv effekt (Kvale & Brinkmann, 2009:170).

Vores rolle som moderator og assisterende moderator fungerede godt, da moderatoren sørgede for at skabe en tryk atmosfære, hvor informanterne kunne udtrykke personlige samt modstridende synspunkter på de temaer vi bragte til diskussion. I nogle situationer kom plejeforældrene til at drøfte emner, som lå udenfor det område vi ønskede indsigt i, hvorfor moderator til tider havde svært ved at holde fokus på plejeforældrenes egne børn under interviewet. Der var flere tilfælde, hvor moderator blev nødt til at bryde ind og lede samtalen tilbage til emnet. En af årsagerne til, hvorfor det under fokusgruppelinterviewet var sværere at holde fokus inden for området kan være på baggrund af gruppesamspillet mellem plejeforældrene. Gruppesamspillet reducerer nemlig moderatorens mulighed for at styre interviewet (Kvale & Brinkmann, 2009:170f).

Vi erfarede trods dette, at informanternes svar matchede hvad vi ønskede at få besvaret, hvilket også er et tegn på, at de havde let ved at forstå spørgsmålene. Vi oplevede derfor at fokusgruppeinterviewet gav os en større forståelse af familieplejeområdet og dets kompleksitet.

Personinterviews

For at undersøge, hvilke udfordringer plejeforældres egne børn kan opleve samt, hvordan de kan blive støttet i plejefamilien, valgte vi, udover fokusgruppeinterview, at benytte personinterviews. Personinterview giver forskeren mulighed for at få indsigt i informantens livsverden herunder viden, opfattelser og meninger indenfor et bestemt emne(Riis, 2007:99f).

Vi ønskede personinterviews med plejeforældres egne børn, som alle deler eller har delt deres hjem med plejebørn. Vi anså derfor det semistrukturerede interview, som det mest anvendelige, da vi havde udformet en interviewguide med udgangspunkt i problemformuleringen samt resultaterne fra fokusgruppeinterviewet, men samtidigt gerne ville være åbne for informanternes egne uddybninger, tilføjelser og tanker(Kvale og Brinkmann, 2009:143). Af samme overvejelser omkring et semistruktureret fokusgruppeinterview, valgte vi at personinterviewene ligeledes skulle være semistrukturerede. Ved at benytte en semistruktureret interviewguide, fik vi mulighed for højne den interne validitet, da vi igen havde mulighed for at få besvaret undersøgelsens formål. De opstillede spørgsmål i interviewguiden blev ligeledes inddelt i de samme temaer som fokusgruppeinterviewet, dog med forskellige spørgsmål. De indledende spørgsmål blev ved personinterviewene også udfyldt skriftligt af informanterne, da dette var med til at lette processen omkring de praktiske spørgsmål.

Da det er forskellige individer, der bliver interviewet, kan ulemper ved det semistrukturerede interview være, at det bliver forskellige opfølgende spørgsmål, der bliver spurgt om(Kvale og Brinkmann 2009:143,148-152). Her var en af fordelene, at vi begge to deltog i alle interviews, og det derfor altid var muligt at stille samme opfølgende spørgsmål eller spørge de efterfølgende informanter ind til emner, som tidligere informanter åbnede op for. Vi oplevede dog, at der var stor lighed blandt informanterne i forhold til, hvilke nye temaer, der blev åbnet op for, dog med enkelte undtagelser.

Under interviewsituationen fungerede det godt, at Isabella var moderator, da hun var god til at forstå og opfange de meninger som plejeforældres egne børn prøvede at forklare, da hun netop selv har erfaringen inden for området. Det gjorde at informanterne nemmere kunne forklare sig og

meningen hurtigere blev skabt. Det var hun ikke selv bevidst om, men det var noget som Christine observerede under interviewet. Dette er derfor også et eksempel på, hvordan forforståelserne ubevidst spiller en rolle i indsamling af empiri, og hvordan vores samarbejde med hver vores forståelseshorisont, har gjort det lettere for os at blive bevidst om det ubevidste.

Som i fokusgruppeinterviewet var vi ligeledes opmærksom på, at skabe en tryk og behagelig interviewsituation for informanterne. De første seks interviews foregik hjemme i en lejlighed, hvor stemningen var hyggelig og uformel. Vi erfarede at informanterne fandt sig godt tilpas, da flere blev efterfølgende for at snakke om undersøgelsen og udveksle erfaringer. Flere gav ligeledes udtryk for, at det var rart at tale om oplevelserne, da det ikke er noget, som de er vant til at snakke om og derfor ikke var så reflekteret omkring, hvilket kom til udtryk under flere af interviewene.

På trods af at de sidste to interviews foregik i et lokale ude på Aalborg Universitet, erfarede vi ved det ene, at stemningen og atmosfæren var afslappet og behagelig. Her havde vi dog også sørget for at medbringe diverse rekvisitter såsom lys, kage og drikkevarer således, at stemningen blev mindre uformel og mere hyggelig.

Etiske overvejelser i forbindelse med interviews

Ved indsamling af empiri er det væsentligt at reflektere over de etiske og moralske aspekter, særligt når man arbejder med mennesker og deres livsfortællinger (Kvale & Brinkmann, 2009:79). I nærværende speciale er der, som nævnt gjort brug af fokusgruppeinterviews og personinterviews hvilket begge lægger op til forskellige etiske overvejelser. Vi har valgt at undersøge et felt som på mange punkter berører ømtålelige emner eller, hvor informanterne direkte er underlagt en tavshedspligt. Som nævnt tidligere gav en af informanterne udtryk for, at mange plejeforældre muligvis holder sig tilbage med interviews, da de er meget sårbare, hvilket også kan underbygge, hvorfor det var svært at rekruttere informanter til fokusgruppeinterviewet. Det er derfor vigtigt både ved fokusgruppeinterview og personinterviews at overveje med en vis respekt og ydmyghed, hvilke spørgsmål der stilles og hvorledes de formuleres. Desuden har vi inden hvert interviews begyndelse indhentet samtykke, informeret om undersøgelsens formål samt lovet informanterne anonymitet, ved at give dem dækningsnavne samt anonymisere personlige oplysninger. Det er ligeledes væsentligt at beskytte informanternes fortrolighed i forhold til, at være loyal over for deres mundtlige udsagn i transskriberingen, hvilket også var årsagen til at vi nedskrev interviewene

ordret(Kvale & Brinkmann, 2009:81).

Under fokusgruppeinterview kan der forekomme en vis risiko for, at informanterne er påvirket af social desirability, hvor de bevidst svarer således, at de fremstår på en bestemt måde(de Vaus, 2014:362). Det er svært vurdere, hvorvidt det fandt sted under interviewsituationen, men eftersom informanterne var meget åbne og kom med mange personlige og følelsesmæssige beretninger, havde vi en fornemmelse af, at de var ærlige over for hinanden og os. Der kan under fokusgruppeinterviewet også være visse gruppenormer på spil, som kan betyde, at enkelte informanter kan føle et socialt pres og eventuelt opleve ubehag ved situationen. Yderligere kan et socialt pres lede til, at en informant er mere tilbøjelig til at bekræfte andres udsagn, og dermed tilskrive sig en holdning vedkommende ikke har, fremfor at give udtryk for sin egen individuelle holdning. Det kan ikke afgøres, hvorvidt informanterne gav udtryk for deres egne holdninger eller blot bekræftede andres, dog kan det faktum, at de til tider havde forskellige oplevelser være et tegn på, at de følte sig trygge ved at dele deres egne holdninger. Derfor er en af fordelene ved, at informanterne ikke kendte hinanden i forvejen, at hvis de havde kendt hinanden på forhånd, så kunne de muligvis have svært ved at ytre sig om personlige eller sociale problematikker(Bloksgaard & Andersen, 2012:29-31). På trods af, at informanterne er sikret anonymitet i projektet, er de altså ikke sikret anonymitet over for hinanden i interviewsituationen. Dette imødekom en af informanterne fra interviewets begyndelse, ved at påpege, at de qua deres arbejde er underlagt tavshedspligt, men nu de sad her indbyrdes og talte, så betød det også, at de hver især ikke måtte gå ud og fortælle andre om, hvad der var blevet diskuteret. Informanten gjorde det for at understrege, at dette blev imellem dem, hvilket potentielt, har påvirket interviewsituationen, således at de var mere trygge fra start og dermed ikke skulle bekymre sig om deres udsagn.

På baggrund af valget om en semistruktureret interviewguide til begge former for interviews, var der mulighed for i interviewsituationen at stille opfølgende spørgsmål, her skal moderatoren være opmærksom på, hvordan informanternes udsagn skal håndteres, da moderator ikke på forhånd har mulighed for at overveje etiske problematikker. Vi søgte dog stadig at tage hensyn til informanterne ved de opfølgende spørgsmål og sikre, at informanterne var trygge ved situationen. Med disse overvejelser forsøgte vi at imødekomme de eventuelle etiske problematikker, der kan forekomme ved fokusgruppeinterview og personinterviews.

Vurdering af specialets fremgangsmåde

Løbende i kapitlet har vi argumenteret for, hvorledes validiteten samt reliabiliteten højnes eller svækkes på baggrund af vores måde at gribe empiriindsamlingen an. Det er dog også relevant at sætte validiteten og reliabiliteten i relief til, hvorvidt det har været muligt at undersøge det vi ønskede, om vi kan generalisere undersøgelsens resultater til en større population samt om andre kan gentage denne undersøgelse. Vi har som tidligere nævnt argumenteret for, at den semistrukturerede interviewguide var med til at sikre, at vi fik svar på undersøgelsens formål, hvilket kommer til udtryk af vores empiriske fund, som højner vores interne validitet. Vores eksterne validitet i specialet måles ud fra generaliserbarhed(Kvale & Brinkmann, 2009:287). Det kan dog være svært at vurdere, da vores metodiske fremgangsmåde er interviews, der tager afsæt i informanternes livsverden, hvorfor de personlige fortællinger dermed også afspejler deres individuelle forståelse af emnet(Kvale & Brinkmann, 2009:15). Inden for familieplejeområdet findes der mange forskellige konstellationer af plejefamilier, dog finder vi meget ensshed i vores informanternes udfordringer samt deres generelle fortællinger. Vi oplevede blandt andet undervejs i interviewene, at svarene begyndte at minde om hinanden, hvorfor vores empiri kan betragtes som mættet(Kvale & Brinkman, 2009:270ff). Det øger således den eksterne validitet, da vi på baggrund af at have opnået mætning i empirien, har en formodning om, at vores forskningsresultater kan generaliseres ud til andre egne børn af plejeforældre i Danmark. Reliabiliten, som måles ud fra, hvorvidt andre kan gentage undersøgelsen påvirkes af, at vi i vores semistrukturerede interviewguide har haft mulighed for at stille opfølgende spørgsmål under interviewene, hvilket medfører, at det for andre ikke er muligt, at stille præcis samme spørgsmål og dermed opnå nøjagtig samme forskningsresultater, denne åbenhed er altså med til at svække specialets reliabilitet. Desuden er den sociale setting inden for forskning hele tiden foranderlig og i udvikling, hvorfor der er nogle elementer af vores undersøgelse, der kan være vanskelige at reproducere(de Vaus, 2001:80).

Analysestrategi

Projektets opbygning og strategiske tilgang til analyse er inspireret af forsker Hanne Fredslunds metodiske principper inden for filosofisk hermeneutisk forskning. I forsøget på at åbne horisonter

og skabe ny viden har Fredslund opstillet fire metodiske principper, der sikrer at ens fremgangsmåde og struktur i forskningen ikke er lagt ind i nogle rammer, som begrænser ens udsyn(Fredslund, 2012:75). Denne tankegang var særligt tiltalende for vores speciale, da vi netop bevæger os på et område, hvor vi er bevidste om vores forforståelser. Det er derfor særdeles vigtigt, at empirien er det styrende for at sikre, at de elementer vi belyser i specialet stemmer overens med de problematikker, der eksisterer på området og ikke bliver underlagt nogle teoretiske rammer, som begrænser ny viden.

Fredslunds første metodiske princip handler om at bevidstgøre egen forforståelse, da forskerens forforståelse påvirker forskningsprocessen samt opstiller nogle grænser for forskerens forståelseshorisont(Fredslund, 2012:85). Dette første princip er, ligesom de efterfølgende principper, udviklet på baggrund af Hans-Georg Gadamers filosofiske hermeneutik, hvis grundtanke vi ligeledes abonnerer på i forhold til vores tilgang til feltet(jf. Videnskabsteori). Vi har således fra specialets start fulgt Fredslunds princip om at bevidstgøre og italesætte egen forforståelse.

Det første princip hænger i høj grad sammen med Fredslunds andet metodiske princip, som går ud på at sætte sin forforståelse på spil og derigennem sætte sin forståelseshorisont i bevægelse(Fredslund, 2012:86). Her pointerer Fredslund, at den bedste måde at gøre dette, er ved at møde andre horisonter og lade sig udspørge om egen forforståelse, hvilket har været et kontinuerligt aspekt af vores tilgang til specialet, da vi netop har to meget forskellige udgangspunkter og erfaringer inden for specialets emne. Ligeledes har vores metodiske tilgang gennem semistrukturerede interviews og vores empiriske fund bidraget til, at vores forforståelse og horisont er bevægelig og dermed åben for nye forståelser.

Det tredje metodiske princip handler om at kunne sætte sig i den andens sted, ved eksempelvis at sætte sig ind i, hvad baggrunden er for, at den anden siger eller handler som personen gør(Fredslund, 2012:88). I vores induktive tilgang til specialet, hvor det er empirien, som er udgangspunktet for undersøgelsen, ville man i den traditionelle induktive analysestrategi formulere en ny teori på baggrund af de empiriske fund. Indenfor den filosofiske hermeneutiske forståelseshorisont bliver teori dog ikke anvendt i en traditionel induktiv eller deduktiv analysestrategi, da anvendelse af teori til at åbne horisonter er den mest hensigtsmæssige måde at filosofiske hermeneutikere kan arbejde på(Fredslund, 2012:89). I nærværende speciale anvendes eksisterende teori derfor som et redskab til at anskue vores empiri ud fra et teoretisk perspektiv, hvilket resulterer i forskellige fortolkninger og en ny forståelse af fænomenet. Med

denne strategi bliver teorien dermed et redskab til at sætte sig i den andens sted, hvilket i denne sammenhæng er plejeforældres egne børns sted, og dermed opfylder Fredslunds tredje princip.

Det sidste og fjerde princip har til formål at bevidstgøre sig spørgsmålets struktur for derigennem at kunne påvirke dets horisont(Fredslund, 2012:93). Denne undren og opmærksomhed på spørgsmålets åbenhed er gennemgående for både forudsætningerne for undersøgelsen, men også for vores tilgang til eksisterende teori og analytiske fund, hvor vi er opmærksomme på de stillede spørgsmåls begrænsninger.

Ved at følge Hanne Fredslunds fire metodiske principper på hermeneutisk metodik, har vi således operationaliseret den filosofiske hermeneutik i specialets tilgang og analysestrategi, og dermed været tro mod det videnskabsteoretiske udgangspunkt for undersøgelsen.

Analysens opbygning

Vi har i første og andet analysedel valgt at lade bestemte citater fra interviewene være underoverskrifter, der giver et indblik i, hvad der vil blive belyst i de forskellige afsnit. Empirien er det styrende element for analysen, vi er dog inspireret af Sociolog Arlie Hochschilds teoretiske landskab, hvorfor vi vælger at anvende hendes teorier til at forklare og forstå informanternes udsagn. Første og andet analysedel vil derfor blive indledt med en teoretisk redegørelse, der efterfølgende bidrager til at begrebsliggøre de empiriske mønstre og analytiske fund.

Arlie Hochschild har et kritisk udgangspunkt i hendes teorier omhandlende, arbejdslivets dominerende rolle over for familielivet. Hendes kritiske tilgang til samfundsudviklingen gør, at vi anskuer vores empiriske fund i et kritisk perspektiv. Den teori, som vi har valgt at anskue vores empiriske fund med er derfor en måde, hvorpå det kritiske element får en plads i specialet. Vi forholder os dog samtidig kritisk til Hochschild i forhold til, at hendes teori er udarbejdet i en amerikansk kontekst, hvilket betyder, at hendes undersøgelse tager udgangspunkt i en anden samfundsmæssig kontekst end vores. I Danmark har vi en velfærdsstat, som er med til at varetage en del af de opgaver, som hører familielivet til såsom børnepasning. Dette er ikke tilfældet i USA, hvorfor de ansatte i Amerco muligvis har været mere negative i forhold til deres syn på familielivet, da der i amerikansk kontekst er flere "arbejdsopgaver" forbundet hermed. Derudover kan normerne for forældreskab også være kulturelt betinget og derfor vil det ikke nødvendigvis være de samme normer, som man er præget af i Danmark(Hochschild, 2003:5f). Da teorien bygger på en undersøgelse af en stor virksomhed i USA, adskiller arbejdsformen sig i høj grad fra det

arbejde, som plejeforældre udfører. Derfor forholder vi os kritisk til, at hendes teori om arbejdslivet ikke udspiller sig indenfor et arbejdsområde, der bærer præg af omsorgsarbejde, som vores fænomen gør.

Vi er ligeledes opmærksomme på, at Hochschild i hendes emotionssociologi betragter følelser, som noget man er bevidst om, hvor vi derimod, er af den overbevisning, at vores informanter ikke nødvendigvis er bevidste om alle deres følelser.

De første to analysekapitler giver et indblik i, hvilke udfordringer som egne børn kan opleve som plejefamilie, samt hvilke strategier de benytter for at håndtere de følelser, der kan opstå på baggrund af disse udfordringer. Den tredje analysedel fremhæver de anbefalinger, som blev pointeret af flere af informanterne i forhold til, hvad der kan gøres for, at egne børn ikke bliver ramt af de udfordringer, som vi har belyst i de to tidligere analysekapitler. Hvor første og anden analysedels empiriske fund bliver analyseret og diskuteret med udgangspunkt i teorier udformet af Arlie Hochschild, tager den sidste analysedel i stedet udgangspunkt i forskellige perspektiver til det sociale arbejde. Dette er med det formål at give et teoretisk blik på, hvad det er som vores informanter efterspørger samt, hvordan socialarbejderen i praksis kan efterleve det. Denne analysedel vil dog ikke i samme grad være teoritungt som de to andre, da de anvendte perspektiver til socialt arbejde nærmere skal betragtes som et supplement til, at forstå, hvordan anbefalingerne skal forstås og kan udføres i praksis.

I analysen vil vi således benytte informanternes eget syn på det, at være en plejefamilie og de udfordringer det medfører. Udsagnene vil derfor ikke nødvendigvis altid afspejle virkeligheden for alle plejefamilier, da det er informanternes egen opfattelse der skildres i specialet.

Kapitel 4.

Første analysedel

Livet som eget barn i en plejefamilie

Dette kapitel tager udgangspunkt i de egne børns forståelser samt deres oplevelse af, hvordan deres forældres arbejde udspiller sig som en del af familielivet. Det er dog vigtigt at pointere, at plejeforældres opgave er at skabe en familie for et udsat barn eller ung og derfor udfører et stort omsorgsarbejde, der rummer en enorm kompleksitet. Det er derfor ikke muligt at lave en skelnen mellem arbejds- og familieliv i en plejefamilie. Derfor har vi bevidst ikke italesat det at være plejefamilie som et arbejde i interviewene, da vi er klar over, at plejeforældres formål er at skabe en tryk tilværelse for plejebørn, ved at inddrage dem som en del af familien. På trods af, at plejeforældres arbejde går ud på at integrere plejebarnet som en del af familiens almindelige hverdag, giver de interviewede egne børn udtryk for, at deres forældres arbejde udspiller sig i hjemmet. Mange af de elementer egne børn beskriver, som en del af deres forældres arbejde, er elementer, som også kan forekomme i en familie uden plejebørn. Elementerne bliver alligevel opfattet af egne børn som en del af et arbejde i stedet for et udtryk for en familiær relation.

For bedre, at kunne forklare, hvilke udfordringer det kan medføre, når egne børn oplever, at deres forældres arbejde udspiller sig i hjemmet, gør vi brug af Hochschilds begreber, til at belyse, hvordan det kan være svært at balancere mellem arbejds- og familieliv.

Dette analysedel forholder sig kritisk til at være eget barn i en plejefamilie og tager udgangspunkt i, at vi under interviewene spurgte ind til eventuelle udfordringer. Det er dog væsentlig at nævne, at de interviewede egne børn også udtrykte stor glæde ved at have plejebørn i familien. At der i det følgende hovedsageligt er fokus på udfordringer i en plejefamilie skal derfor ikke forstås som den dominerende oplevelse af at være plejefamilie, men som et underbelyst element, der indgår i plejefamilien, hvorfor vi har valgt at fokusere på dette.

Teoretisk præsentation af Arlie Hochschilds flydende arbejds- og familieliv

Den amerikanske sociolog Arlie Hochschild har gennem kvalitative studier fokuseret på at undersøge, hvilken indvirkning det senmoderne samfunds levevis har på arbejds- og familieliv.

Hochschild er gennem sine undersøgelser kommet frem til følgende termer hun bruger til at forklare det senmoderne samfunds udvikling i forhold til arbejds- og familieliv: det første og andet skifte samt tidsfælden og det tredje skifte (Hochschild, 2003). Vi vil analytisk tage udgangspunkt i det tredje skifte, som vedrører ubalancen mellem arbejds- og familieliv, da det er denne, de

interviewede børn giver udtryk for at opleve. Men for, at få en forståelse af det tredje skifte vil vi kort redegøre for det første og andet skifte.

I Hochschilds undersøgelser af det første og andet skifte, har hun fokus på, hvordan den kapitalistiske markedskultur stadig har vundet et større indpas i andre aspekter af det sociale liv. Hun pointerer her, at arbejdslivet gennem de sidste årtier tidsmæssigt har udfordret forældrene. Arbejdet fylder i høj grad mere og tager tid fra privatlivet og familien. Hochschild mener, at denne ændring blandt andet er sket på baggrund af samfundsmæssige strukturelle ændringer. Dette har medvirket til, at forældrene skal varetage to jobs, henholdsvis deres betalte job samt arbejdet i hjemmet(Hochschild 1989:8). Hertil anvender Hochschild begrebet det andet skifte, som definerer den arbejdsbyrde, der venter forældrene, når de kommer hjem fra arbejde. Det er huslige pligter såsom madlavning, rengøring og at tilbringe tid med børnene. Det arbejde, som udføres i hjemmet, bliver derfor blot en forlængelse af det arbejde de allerede har udført på deres betalte arbejdsplads(Hochschild 1989:7). Begrebet refererer således til den dobbelte byrde der er, ved at varetage et fuldtidsarbejde(det første skifte) og samtidig varetage størstedelen af de hjemlige pligter(det andet skifte). Dette medfører således, at arbejds- og familielivet ikke harmonerer med hinanden og dermed skaber en ubalance mellem de to sfærer(Hochschild,1989:239). Hochschild når derfor frem til tidsfælden og det tredje skifte.

Hochschild har med udgangspunkt i det amerikanske firma Amerco undersøgt, hvorfor de ansatte ikke udnyttede de familievenlige tilbud, som var gjort tilgængelige for dem(Hochschild, 2003:12f). Privatlivet, og dermed familielivet, bliver nedprioriteret og tilpasses ud fra arbejdet. Denne udvikling forholder Hochschild sig kritisk til, hvorfor hun anvender begrebet tidsfælden. Tidsfælden indebærer netop, at familien er i tidsmangel på baggrund af, at tiden på arbejdet og i hjemmet er blevet mere presset. Individet har dog stadig et ønske om at bruge mere tid i hjemmet og lade privatlivet fylde mere, men dette er ikke muligt, da arbejdet er blevet mere tidskrævende på både personligt såvel som energimæssigt plan.

I Hochschilds studie finder hun det paradoksalt, at størstedelen af hendes informanter på den ene side påpeger, at familien er det vigtigste for dem, men samtidigt er der ingen af dem, som ønsker at gå ned i tid på arbejdet og dermed løse problemer i hjemmet eller give familien mere plads. Der ses tværtimod en positiv tilgang til arbejdet og de lange arbejdsdage, da de gennem deres arbejde føler sig mere værdsat(Hochschild 2003:38ff). Denne arbejdskultur, der skabes gør, at forældrene selv lægger under for tidsfælden. Det tredje skifte opstår dermed som en konsekvens af

tidsfælden, da individet tænker på det, der skal gøres i hjemmet, når individet er på arbejde og omvendt.

I hendes undersøgelse fandt hun, at de ansatte emotionelt havde dårlig samvittighed overfor børnene, og at de følte sig i konstant tidsnød. Det er netop denne tidsnød, som medfører, at hjemmet pludseligt føles som arbejde og omvendt. Kernen i Hochschild teori er, at når de tidsmæssige krav og energimæssige belastninger fra det første skifte(arbejdet) overstiger kravene i det andet skifte(privatlivet) opstår der et nyt emotionelt tredje skifte på tværs af de to sfærer.

Hochschilds teorier kan være med til at forklare nogle tendenser indenfor arbejds- og familieliv i det senmoderne samfund og rummer en kritisk analyse af balancen herimellem. På trods af, at vi på baggrund af forskellige kontekster, ikke blot kan overføre teorierne direkte til vores empiri, finder vi dem dog stadig gunstige for vores undersøgelse, da de kan være med til at forstå, hvorledes arbejds- og familieliv influerer hinanden i dag. Desuden bidrager teorien til bedre at kunne forklare, hvilke udfordringer det kan medføre, når egne børn oplever, at deres forældres arbejde udspiller sig i hjemmet.

Analyse af livet som eget barn i en plejefamilie

“Jeg har følt mit hjem har været en institution. Det har været rigtig træls.. Så man er lidt på arbejde hele tiden”

I livet som plejefamilie kan man ikke skelne mellem arbejds- og familieliv, da arbejdet netop går ud på at skabe et familieliv med plejebørn, egne børn og forældre, dog fremgår det af udsagnene fra egne børn, at de oplever at differentiere mellem arbejds- og familieliv i plejefamilien. Den nye familiekonstellation med et plejebarn, som en del af familien, medfører visse ændringer og forbehold for alle parter i familien.

Som plejeforældre kommer man ikke til at opleve et skifte mellem ens arbejdsplads og det arbejde, der ligger i hjemmet, da det er en og samme. Det betyder at en plejefamilie er en særlig blanding mellem Hochschilds første og andet skifte, som henviser til, at arbejdet er kommet til at fylde mere og samtidig udspiller sig i familielivet(Hochschild 1989:7).

At arbejdet udspiller sig i familielivet er dog også forbundet med flere udfordringer ifølge informanterne. Af vores empiriske data fremgår det, at flere af de egne børn er frustreret over, at ændringen af familiekonstellationen har medført nogle ændringer fra det familieliv de har været

vant til, og skaber nogle uvante og afvigende situationer i deres hverdag. Det at Sofie, på 25 år, oplevede utraditionelle situationer i hverdagen gør, at hun sammenligner hendes hjem med en institution, når hun tænker tilbage på livet som plejefamilie, det formulerer hun således:

Ja, altså de fylder utrolig meget. Og den måde man er sammen på som familie, det synes jeg er en stor udfordring, for eksempel når jeg ude og spise med mine forældre, så er det bare hyggeligt og afslappende, men altså sådan når de er med, så er der bare gang i den og der er en der lige skal blive sur og lige..det er lidt mere institutionsagtigt, hvis man kan sige det og det har været forfærdeligt nogle gange. Jeg har følt mit hjem har været en institution. Det har været rigtig træls.. Så man er lidt på arbejde hele tiden, men det giver også mange ting.

Sofie får dog samtidig pointeret, at det også er givende at være plejefamilie, hvilket igen understreger, at der er mange facetter af at være eget barn i en plejefamilie. I citatet betoner Sofie samtidig et gennemgående tema, nemlig aftensmaden og stemningen her omkring henholdsvis med plejebørn og uden plejebørn. Både i interviewet med plejeforældrene og i samtlige af interviewene med egne børn blev aftensmads situationen drøftet. Aftensmåltidet er i de fleste familier, det tidspunkt på dagen, hvor man tilbringer tid sammen som familie og drøfter diverse private og samfundsaktuelle emner. Ifølge flere af vores informanter, betragtes aftensmåltidet i stedet som et af de tidspunkter, hvor plejeforældrene særligt er på arbejde. Familien har altså, ifølge informanterne, fået nogle andre rammer at agere indenfor, som betyder, at det som de normalvis betragter som familieliv ikke udspiller sig på samme måde i en plejefamilie. I takt med, at der er andre relationer at tage hensyn til og integrere i familien, opstår der udfordringer for hele familien og dermed også plejeforældres egne børn.

Ifølge Louise er en udfordringerne, at det er svært at bevare den form for familiehygge hun kender til, hvilket kommer til udtryk i følgende citat:

Ja.. og den anden han sidder bare og snakker løs og er bedrevidende og skal sidde der og spille smart, og jeg har det simpelthen så svært og jeg ville bare ønske at jeg kunne sidde med mine forældre og hygge os, men det kan vi ikke, for det er der, hvor mine forældre nok er allermest på arbejde. Og det bare mega forfærdeligt, altså det er virkelig.. det er slet ikke hyggeligt at spise længere.. (griner)

Louise beskriver, at årsagen til, at familiehyggen ikke er den samme er på baggrund af, at plejebørnene har andre behov og i nogle tilfælde flere behov end Louise har, hvorfor hun i

situationer må tage hensyn til plejebørnene. I forlængelse af, at egne børn fortæller, at deres forældre arbejder på tidspunkter, de betegner som familietid, såsom ved aftensmadsbordet, bliver der tilføjet et ekstra element. Det ekstra element består i, at plejeforældres egne børn bliver en aktiv del af livet som plejefamilie. En af plejeforældrene fortæller netop, hvordan hendes egne børn har influeret og bidraget til udviklingen af plejebørnene. Karen udtrykker i følgende citat både, hvordan at aftensmads situationen igen er særlig i en plejefamilie, men også hvordan at hendes egne børn udfører et stykke arbejde:

(...) Jeg vil da vove den påstand, at vores børn har lavet et mega stykke arbejde over for de to drenge som vi har boende. Og vi har da haft situationer, hvor det er vel ofte hen over spisebordet der ofte kan opstå nogle konflikter, og så sidder man og snakker med sin datter og så amen så er jeg nødt til lige at have et øje over her, for så skete der et eller andet her, hvor min datter så siger " arrrh det er bare altid når jeg sidder og er ved at fortælle noget, så skal det der ske.." altså ikke også, og der har vi sommetider haft situationer, hvor vores børn simpelthen har banket i bordet.. så har vi bare trukket os tilbage, og så har de simpelthen fået lov til at give en balde til de her to, som ældre søskende faktisk også ville gøre.

Selvom at Karen italesætter sine egne børns handlinger som arbejde, kan det diskuteres om det i virkeligheden er et udtryk for en søskenderelation og det at være en del af en familie, da det er naturligt i en søskenderelation at belære hinanden og sætte grænser. De informanter, som dog alligevel påpeger sådanne situationer som et udtryk for arbejde, kan skyldes, at de ikke har etableret en familiær eller nær relation med plejebarnet. At en sådan relation ikke er etableret kan være på baggrund af, at de egne børn ikke kan relatere til plejebørnene, som Louise udtrykte. Det er heller ikke alle de interviewede plejeforældre, der oplever at have skabt en sådan relation mellem egne børn og plejebørn. Søren fra fokusgruppeinterviewet oplever, at hans egen datter trækker sig fra familien på baggrund af et plejebarn. Dette skyldes hovedsageligt, at Søren's datter kom i en svær og ubehagelig situation, som fremgår af nedenstående citat:

(...) min datter på 11, hun ville jo ikke op til os og hun har ikke været her siden december måned fordi hun simpelthen er bange for det her plejebarn vi havde (...) der sker det, at min datter oplever at plejebarnet laver en stofhandel foran øjnene på hende (...). Det ser den lille og så blev hun jo så presset, hver dag i hele den efterfølgende måned, kontakter vores plejebarn hende over telefonen.

Sørens datter bliver presset til ikke, at fortælle forældrene om episoden, hun vælger først efter en måned at gå til sine forældre. Den svære situation hun står i, er et eksempel på, at de plejebørn, som bliver en del af familien kommer til at danne relationer og have indflydelse på egne børn på både godt og ondt. Som Center for Familiepleje beskriver, kan plejebørnene have oplevet mange svigt og levet under belastende forhold, hvorfor de ofte har behov for omsorg, stabilitet og støtte i langt højere grad end andre børn. På baggrund af dette er der derfor brug for, at plejeforældrene investerer meget energi og tid i at støtte barnet i sin sociale og følelsesmæssige udvikling(Centerforfamiliepleje.kk.dk). Da Søren er godkendt til højt belastede plejebørn, er der derfor mange elementer man som både plejeforælder og forælder skal være opmærksom på i hensyntagen til både plejebørn og egne børn. At plejeforældre typisk skal bruge andre og flere ressourcer på plejebørnene end på deres egne børn kan være en årsag til, hvorfor at egne børn oplever en differentiering mellem arbejds- og familieliv. Herunder hører også nedskrivning af diverse formaliteter med plejebørnene samt møder med familieplejekonsulenter, rådgivere med flere i eget hjem. Desuden kan det spille en rolle at plejebørnene har en familie udover plejefamilien.

Plejeforældrene lægger derfor meget energi og tid i familien og i det omsorgsarbejde de udfører i forhold til plejebørnene. Forældrene har valgt et arbejde, hvor egne børn naturligt indgår i. Derfor bør egne børn også være forberedt på, hvilken betydning det har for dem, når der kommer plejebørn ind i familien, så de dermed også bedre kan forstå og acceptere diverse udfordringer der også kan opstå.

Plejeforældres egne børn oplever altså, at forældrenes arbejde bliver en stor del af familielivet, hvorfor egne børn kan føle, at det for forældrene er svært, at balancere mellem arbejds- og familieliv, hvilket vil blive uddybet i følgende.

“Andre menneskers forældre de kommer hjem og så har de fri, men mine forældre har aldrig fri og jeg bor ligesom i deres arbejde”

Egne børn beskriver, hvordan de oplever, at plejeforældrene kan have svært ved at balancere mellem det at være plejeforælder for plejebørnene og stadig prioritere egne børn og det familieliv de kender. Louise, som stadig er hjemmeboende beskriver i følgende citat en følelse, som er aktuel for hendes nuværende situation og som er et eksempel på, hvorfor og hvordan det kan være svært for plejeforældre både at være plejeforældre og forældre for egne børn. Louise

oplever, at hendes forældre har svært ved at give slip på deres bekymringer og tanker om plejebørnene, hvilket er en frustration for hende:

(...) nu tænker jeg det mere som, at nu har hun aldrig fri.. andre menneskers forældre de kommer hjem og så har de fri, men mine forældre har aldrig fri og jeg bor ligesom i deres arbejde.. (griner).

(...) jeg har også skældt mine forældre ud rigtig meget fordi, det tit kommer til at handle om plejebørnene, det tit så er vi alene og så alligevel kommer det til at handle om dem og det kommer til at handle om, altså vi snakker tit om, mine forældre snakker tit om, hvad de skal gøre, for at få det hele til at blive bedre, hvad de skal gøre for at de her plejebørn de lige opfører sig på en bestemt måde og sådan, det er tit det det kommer til at handle om. Og det har jeg skældt mine forældre ud over i lang tid, og de prøver også at lade være, men fordi det bare er et arbejde der er hele tiden, så kan de ikke lade være.

Louise udtrykker, at forældrenes arbejde fylder meget, og det frustrerer hende, at selv når de er alene med Louise, så er plejebørnene i deres tanker i forhold til vurdering af tidligere situationer samt, hvorledes de skal agere fremadrettet, hvilket netop er et udtryk for det Hochschild beskriver som det tredje skifte(Hochschild, 2003:188f). Ifølge Louise bliver arbejdet så dominerende, at hendes forældre, har svært ved at lægge det fra sig igen på trods af, at hun skælder dem ud når de lader snakken om plejebørnene fylde for meget på tidspunkter, hvor hun har brug for et pusterum fra turbulente og konfliktfyldte situationer. Ifølge Hochschild skal man på baggrund af det tredje skifte, forsøge at finde en balance mellem arbejds- og familieliv, men ud fra Louises udsagn formår forældrene ikke altid dette. Det kan forklares ud fra, at det arbejde plejeforældre udfører er et omsorgsarbejde, hvor der bliver dannet bånd og relationer, som gør at de følelsesmæssigt bliver involveret i familien samtidig med at arbejdet udføres i hjemmet, hvorfor det kan være svære at adskille arbejds- og familieliv.

Det at være plejefamilie betragtes som en livsstil, hvilket betyder, at det kan være svært at afsætte tid til for eksempel særlige mærkedage eller traditioner med egen familie. Hochschild påpeger, at det senmoderne individ er tidsmæssigt presset på baggrund af balancegangen mellem arbejds- og familieliv, da der konstant er en balancering af prioriteringen af disse(Hochschild, 2003:187f). Flere af de interviewede plejeforældre giver også udtryk for, at de ikke har bestemte dage de kan holde fri og dermed afsætte specifik tid til egen familien, men at det kunne være ønskværdigt:

Moderator: *Er der nogle mærkedage eller nogle traditioner som i har med jeres egen familie?*

Helle: *Det har vi ikke*

Ulla: *Det har vi heller ikke, desværre*

Lona: *Jeg kunne godt have tænkt mig også at have haft det der.*

Ingen af de ovenstående informanter har tid, der udelukkende er afsat til egen familie, dog bærer udtalelserne alligevel præg af, et ønske om det. Det kan dog være svært at afsætte denne tid og italesætte et behov for alenetid med egen familie, da der er flere aspekter af arbejdet som plejefamilie, der gør, at man netop er følelsesmæssigt engageret i det omsorgsarbejde, der udføres. Den eneste af de interviewede plejeforældre, der bevidst har valgt at afsætte tid til egen familie er Karen, der har krævet af arbejdsgiver at få afsat to uger om året til at holde ferie uden plejebørn, på trods af, at det ikke er et udbredt og velanset fænomen blandt plejeforældre, da det at være plejefamilie som sagt er at investere sig selv følelsesmæssigt, hvilket kommer til udtryk i følgende citat:

Så da vi gik ind i opgaven så sagde vi jo også til vores børn, jamen uge 8 og uge 42, det er jeres 100 %. Det har jeg været dybt og evig taknemmelig for at vi gjorde, men vores fornemmelse var også dengang at hvis vi sagde det højt på plejeforældremøder, så blev der kigget skævt, man kan da ikke holde ferie uden sine plejebørn..

Karen vælger at afsætte denne tid, da hun ser det som en vigtig prioritering af sine egne børn, hvor de har en sikkerhed i, at to uger om året er afsat til dem. Dette kan være et udtryk for den balancering af arbejds- og familieliv, som Hochschild mener er vigtig at prioritere (Hochschild, 2003:175f). Det er ikke et juridisk krav, at plejeforældre har ret til ferie uden plejebørn, da plejeforældre ikke har overenskomst. Ferieforhold skal derfor forhandles i de individuelle kontrakter. Da der er særlige socialpædagogiske forhold omkring plejefamilier, er der praksis for at fuldtidsplejefamilier holder ferie sammen med plejebarnet, hvilket bekræfter at det kan være svært at skelne mellem arbejds- og familieliv.

I forlængelse af, at man som plejeforældre ikke på samme måde kan skelne mellem arbejds- og familieliv er det for nogle plejeforældre heller ikke velset at afskære plejebørnene fra aktiviteter i familielivet, da formålet med at være plejeforælder netop er at skabe en familiær relation med plejebørnene og inddrage dem i egen familie.

Flere af de andre plejeforældre påpeger ligeledes under interviewet, at de ikke ser det som et problem at plejebørnene er deltagende i familiens aktiviteter, mærkedage og begivenheder, uden at gøre sig større overvejelser om, hvordan egne børn oplever eller ønsker det. Det er således med

til at underbygge at egne børn kan være et blinde punkt forskningsmæssigt, juridisk men også for forældrene selv. Det at være plejefamilie kommer til at have stor betydning for hele familien, hvorfor det er vigtigt at hele familien inden og under et anbringelsesforløbet er klædt på til at være plejefamilie.

“Det der er værst er når min datter sidder og fortæller mig noget og hvor jeg egentlig ikke kan give hende min udelte opmærksomhed”

Når plejeforældres opgave er at skabe en familie for plejebørnene, kan det være svært at prioritere og finde specifik tid til egne børn. Plejeforældrene kan også følelsesmæssigt blive påvirket af, at skulle balancere mellem at give plejebørnene nok omsorg og opmærksomhed, samtidig med at egne børn også har brug for dette. Som udgangspunkt bliver egne børn opfattet som ressourcestærke samt rummelige, og ikke set som værende udsatte eller sat i en sårbar position(jf. Problemformulering), hvorfor egne børn og deres behov muligvis bliver nedprioriteret eller overset. En sådan nedprioritering kan således betragtes som en naturlig del af at være en familie bestående af mor, far og søskende, som skiftevis må tage hensyn til hinanden. Hele forskellen består dog i, at det ikke er alle egne børn, som giver udtryk for at opleve det som en søskenderelation, hvilket kan være på baggrund af, at de ikke har samme nære relation til plejebørnene, som Maria påpeger således: *“Der er ingen tvivl om, at det er plejebørn og ikke søskende og det bliver aldrig søskende.”*

Når plejeforældrene prioriterer plejebørnenes behov kan det medføre en form for dårlig samvittighed overfor egne børn. Med udgangspunkt i Hochschilds undersøgelse kan det senmoderne menneske i prioriteringen af arbejdet, føle en dårlig samvittighed over for deres børn(Hochschild 2003:43f). Da plejeforældrene udfører omsorgsarbejde i hjemmet, vil der naturligt være tidspunkter, hvor de er nødsaget til at prioritere plejebørnene frem for egne børn. Omvendt giver plejeforældrene også udtryk for, at de i prioriteringen af egne børn kan opleve en dårlig samvittighed over for plejebørnene, hvilket igen er med til at understrege den kompleksitet og de mange nuancer, der udspiller sig i en plejefamilie.

Karen beskriver i nedenstående citat, hvordan hun i situationer skal jonglere mellem både at agere plejemor, men samtidig også være mor over for sine egne børn, hvilket kan medføre en form for dårlig samvittighed:

(...) det der er værst er når min datter sidder og fortæller mig noget og hvor jeg egentlig ikke kan give hende min udelte opmærksomhed, fordi jeg lige ved spisebordet, har lige to der sidder herover og laver uro hele tiden, så halvdelen af tiden skal jeg lige derover og så "hvad var det lige du sagde", så vender man tilbage til hende ikke. Og hun har også selv givet udtryk for at det er møgirriterende ikke også (...).

Som tidligere nævnt, har det at spise aftensmad sammen i familien en helt særlig betydning for de fleste af de interviewede egne børn. Karen er selv opmærksom på, at det frustrerer hendes datter, at plejebørnene fylder så meget ved spisebordet, og det kan være svært i situationen at prioritere datteren højest. Dette kan dog medføre at plejeforældrenes egne børn, til tider føler sig overset eller nedprioriteret, hvilket Sofie også giver udtryk for: *"(...) de gange, hvor der så har været konflikt i forhold til mig, det har været når jeg har følt mig for meget tilsidesat. Altså de skal jo ikke prioritere dem først, så har jeg følt mig virkelig trådt over tæerne".*

I Sofies familie har det ført til konflikter, når hun ikke har følt sig prioriteret, da hun er af den overbevisning, at hendes forældre ikke skal vælge plejebørnene over hende. Det gør det dog særligt svært at prioritere egne børn, når plejebørnene ofte har behov for omsorg, stabilitet og støtte i højere grad, hvilket kan betyde, at der er mindre tid til egne børn. Helle beskriver ligeledes, hvordan hun oplever denne dårlige samvittighed samt, hvordan man glemmer at tale med egne børn om det og hvad der forventes. Af det nedenstående citat fremgår en samtale, som Helle har med hendes voksne søn i København:

Helle: *(...) så siger jeg "jeg synes simpelthen ikke at jeg kender dig rigtig mere" det er meget privat det her.. Så siger han "nej det tror jeg da pokker, du kommer simpelthen aldrig" Nej siger jeg så, "det har du ret i". Vi er godt klar over, at når vi kommer så sidder en af os nede i kælderens fordi at de [plejebørnene] ikke kan falde i søvn (...) så derfor har vi simpelthen valgt at blive væk (...) Så sagde han "ved du hvad, jeg vil bare hellere have at I kommer, og så har vi en halv god weekend og en halv dårlig weekend, men så har I været her". Hold nu kæft, jeg vrælede hele natten, amen det gør jeg stadigvæk når jeg tænker over det, men vi fik heldigvis taget hul på det og fik snakket om det. (...) Altså det var simpelthen misforstået, at han prøvede at passe på os ved ikke at sige at han var såret over at vi ikke kom, og vi prøvede passe på ham ved ikke at komme fordi vi forstyrrede deres hverdag så meget. Det synes jeg det var så hårdt.*

Karen: *"Der er ikke noget sted vi er mere sårbare end når vores egne børn de føler sig svigtet.*

Det går op for Helle, hvordan hendes søn egentlig bare gerne vil være sammen med sine forældre på trods af, at plejebørnene kræver flere ressourcer og Helle og hendes mand derfor skiftevis må

sidde ved plejebørnene, så de kan falde i søvn, for som hendes søn ser det så hellere det, end slet ikke at få besøg af sine forældre. Dette er ligeledes et godt eksempel på, hvilke misforståelser, der kan opstå mellem forældre og egne børn når der ikke bliver talt ud om tingene og forventningsafstemt, og hvorfor det netop er nødvendigt at betragte egne børn, som en del af plejefamilien.

Som Karen pointerer, er forældre særligt sårbare, når deres egne børn føler sig svigtet, hvorfor de søger at kompensere på andre måder. Flere af plejeforældrene giver udtryk for, at deres manglende energi og tid til egne børn resulterer i, at de kompenserer ved for eksempel at gøre noget ekstra engang imellem såsom en tøjsetur, mad på McDonald's eller som Helle beskriver det koncertbilletter:

Vi har taget til U2 koncert, hvor vi havde barnepige til de små. For så skulle der ske noget, som vi vidste de store de synes det var fedt det her. Altså sådan, så blev det lidt ligesom sådan nogle ekstra ting nogle gange, for at det skulle være fedt at lave det her sammen. For lige at kompensere lidt på en måde. Vi ville også gerne til koncert med dem, men det har været sådan noget, hvor vi har lagt hovedet i blød, hvad kan vi gøre for at de tænker det her er bare fedt.

At kompensere bliver en måde at prioritere at være sammen med egne børn eller give dem den opmærksomhed, der forventes fra børnene eller fra dem selv. Dette ses dog også i almindelige familier uden plejebørn, men det bliver påtalt både af flere af de interviewede plejeforældre som værende et bevidst valg og flere af de interviewede børn, nævner at deres forældre har gjort det for at gøre noget særligt for dem, hvor de har følt sig prioriteret.

Livet som plejefamilie er dermed en livsstil som involverer alle i familien, men det betyder også at der kan være udfordringer forbundet med det for egne børn. Måden, hvorpå de håndterer disse udfordringer, vil blive uddybet i næste afsnit

Kapitel 5.

Anden analysedel

Hverdagslivets følelser og håndteringen af dem

Følgende afsnit har til formål at vise, hvordan de interviewede egne børn oplever livet i en plejefamilie, hvilke følelser der opstår samt, hvordan de håndterer disse følelser. Det fremgår netop af vores empiriske materiale, at det at være eget barn i en plejefamilie kan medføre bestemte følelser, som kan være udfordrende, men som også kan betragtes som en del af en læringsproces i forhold til at få en bedre samfundsforståelse. For på bedste vis at få en forståelse af deres udsagn og handlinger vil vi gøre brug af Arlie Hochschilds emotionssociologiske fund, for på den måde at få øje for, hvilke strategier plejeforældrenes egne børn benytter sig af, når de møder nogle af de udfordringer, som livet i en plejefamilie også kan medføre. Det er netop disse udfordringer, som er med til at belyse, i hvilket omfang og hvilken sammenhæng der er behov for mere støtte til egne børn.

Teoretisk redegørelse af Arlie Hochschilds emotionssociologi

Hochschild betragtes som pioner inden for emotionssociologien, hvor hun med sine studier af følelsernes betydning i hverdagslivet har opstillet nogle dramaturgiske begreber i forhold til at forstå, hvordan vi håndterer vores følelser. Det er væsentligt først at forklare Hochschilds måde at anskue og opfatte følelser på, for på bedste vis at forstå hendes teoretiske tilgang og dermed vores hensigt med at anvende hendes begrebsapparat. Hochschild er af den overbevisning, at følelser ikke blot er biologisk forankret men, at de ligeledes påvirkes af sociale faktorer, hvorfor hun har en interaktionel tilgang til følelser. Følelsers dannelse og forvaltning, skal i Hochschilds optik, således forstås som en blanding af biologiske og sociale faktorer. De to tilgange differerer i forhold til, hvordan egne følelser forvaltes, hvor følelser i den biologiske tilgang betragtes som eksempelvis instinkter og impulser, mens følelser i den sociale tilgang er influeret af omverdenen og det sociale (Hochschild, 1979:553).

En af Hochschilds inspirationskilder er sociolog Erving Goffman og hans måde at belyse, hvordan mennesket konstant er i forhandling i forhold til, hvordan vi forvalter vores følelser. I forvaltningen af vores følelser begrænses vi nemt, da vi søger at rette os ind efter de foreskrevne sociale normer. Formår man ikke at indordne sig under disse normer følger en gæld, som betales med en følelse af pinlighed (Hochschild, 1979:552f). Både Goffman og Hochschild benytter sig af dramaturgiske begreber til at forstå, hvordan vi forvalter vores følelser, men på trods af, at

Hochschild er inspireret af Goffman er hun dog kritisk over for hans syn på aktørerne, da hun mener at han overser, hvordan sociale aktører også aktivt skal håndtere deres indre følelser. Hun vurderer derfor, at han har for stort fokus på de ydre faktorer og selve forestillingen, hvorimod hendes fokus er på, hvordan skuespillerne øver sig og hvordan de følelsesmæssigt tilpasser sig deres rolle(Hochschild, 1979:558). Hochschild videreudvikler således på Goffmans tankegang, og opererer med følgende begreber: følelsesnormer, udtryksnormer, surface acting, deep acting og følelsesmæssigt lønarbejde. Det er Hochschilds tankegang og dermed hendes begreber, som vi i nærværende speciale abonnerer på.

I arenaen, hvor følelserne udspiller sig eksisterer følelsesnormer, som er normer, der sætter scenen for interaktionen. Disse normer er altså retningslinjer for, hvilke følelser der er passende at udtrykke i den givne situation i forhold til varighed, indhold, retning og omfang. Følelsesnormer skal dog ikke forveksles med formelle regler, da det er vejledende generelle normer, som ligger latent i samfundet, de kan dog stadig have forskellige omkostninger, hvis de overtrædes(Hochschild, 1979:563ff).

Under følelsesnormer hører også udtryksnormer, der er normer for, hvordan og hvor meget følelser bør udtrykkes i bestemte situationer. Udtryksnormer skal derfor forstås som et aspekt af de generelle følelsesnormer(Hochschild, 1979:566f).

Hochschild beskriver to forskellige strategier i forhold til, hvordan vi kan ændre vores facade eller følelser. Den første strategi kalder hun surface acting, som henviser til, at vi er i stand til at ændre vores facade og spille et skuespil som eksempelvis at 'tage det glade ansigt på', hvilket i stor udstrækning er det samme som Goffman beskæftiger sig med. Men for at kunne ændre på den indre følelse må man benytte sig af deep acting strategien, da surface acting strategien ikke overbeviser individet selv, eftersom denne kun er på overfladen. Deep acting strategien handler derimod om at ændre på det man reelt føler, hvilket kan være en fordel i situationer, hvor man ønsker at ændre de negative følelser, ved at fokusere på de positive følelser i stedet for(Hochschild, 1979:558,561). Det kan ligeledes være relevant både på arbejde og i intime relationer, hvor man søger at bearbejde egne følelser, så de kommer til at svare til det mere hensigtsmæssige.

Måden, hvorpå man arbejder med sine følelser betegner Hochschild som følelsesarbejde, hvor man bearbejder egne følelser i forhold til situationens krav og de eventuelle udtalte forventninger, der er. Hochschild skelner mellem to typer af følelsesarbejde, evocation og suppression. Med evocation henvises til, at man gennem følelsesarbejde forsøger at fremkalde en

bestemt følelse, som man ønsker at besidde. Modsat henviser suppression til, at man søger at undertrykke en bestemt følelse, som man ikke bør have i den givne situation. Fælles for de to typer er, at man bevidst søger at ændre på ens følelser, hvoraf begrebet følelsesarbejde kommer (Hochschild, 1979:561). Følelsesarbejde er således relevant i forhold til bestræbelsen efter at få ens egne følelser til, at stemme overens med det man bør føle ifølge følelsesnormerne.

Det er ikke blot begreber og strategier i forhold til, hvordan man ændrer og forvalter egne følelser som Hochschild beskæftiger sig med, hun har ligeledes opstillet et begreb i forhold til, hvordan man bearbejder egne følelser med henblik på at producere bestemte følelser hos andre. Dette begreb kalder hun for følelsesmæssigt lønarbejde, hvor hun med udgangspunkt i stewardesser illustrerer, hvordan man særligt i servicebranchen og generelt i arbejdet med mennesker, søger at producere bestemte følelser hos andre. Det er væsentligt, at man ikke forveksler følelsesmæssigt lønarbejde med manipulation af følelser, da manipulation, ifølge Hochschild, refererer til noget mere overfladisk (Hochschild, 1979: 569,561).

Hochschild opererer med følelser på et makroniveau, hvor hun eksempelvis anskuer følelser som sociale og i en samfundsmæssig kontekst, da samfundet er med til at kontrollere det enkelte individs måde at forvalte egne følelser på. Måden hvorpå dette sker er gennem normer i samfundet, hvor hun referer til følelsesnormer og udtryksnormer. Hun har således udviklet nogle teoretiske begreber og strategier i forhold til tilpasning og håndtering af egne følelser, hvilket kan bidrage til at forstå det arbejde, som kan foreligge i eksempelvis omsorgsarbejde og dermed også i en plejefamilie. På baggrund af, at plejeforældre yder et omsorgsarbejde for plejebørn og søger at skabe et trygt omsorgsmiljø i eget hjem med egne børn, er det nærliggende, at der opstår mere komplekse følelser i hjemmet, da det, som tidligere nævnt, netop er svært at skelne mellem arbejds- og familieliv. Derfor vil følgende analyse kaste lys over nogle af de gennemgående følelser, og måder at håndtere dem på, som vores informanter gav udtryk for.

Analyse af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem

“De her plejebørn de fylder det hele og de opfører sig ikke ordentligt”

Som nævnt tidligere oplever de egne børn, at plejebørnene ofte har en afvigende adfærd, hvilket er medvirkende til, at deres hjem kan føles som en arbejdsplads. Den afvigende adfærd har ligeledes betydning for, hvordan de egne børn håndterer deres følelser. I det følgende afsnit vil vi

derfor vise, hvordan plejeforældres egne børn kan opleve, at de er påvirket af den kompleksitet, der ligger i, at være frustreret og irriteret over plejebørnernes afvigende adfærd, men samtidig være forstående overfor deres baggrund og situation.

Flere af de interviewede egne børn påpeger, at plejebørnene er anderledes og til tider reagerer og handler på måder, som kan virke uhensigtsmæssige og uforståelige for dem. Det kan eksempelvis være når et plejebarn, bliver anbragt i en familie, men ikke formår at handle efter de uskrevede normer i familien, eller i samfundet, da plejebørn kan komme fra hjem, hvor disse normer ikke er indlært.

Følelserne medfører at egne børn oplever en form for ambivalens på baggrund af at tage stilling til, hvorvidt de skal reagere når plejebørnene, ifølge dem, handler uhensigtsmæssigt, eller skal lade det stå til.

Arlie Hochschilds antagelse om, at ens følelser er påvirket af normerne i samfundet, synes også at være gældende for måden, hvorpå plejeforældrenes egne børn bliver påvirket følelsesmæssigt når plejebørnene overtræder normerne i familien og i samfundet.

Plejebørnernes overtrædelse af normer kommer eksempelvis til udtryk når plejebørnene opfører sig på en bestemt måde, der ikke stemmer overens med den måde, som plejeforældrenes egne børn selv er blevet opdraget på. Særligt Louise på 18 år, som stadig bor hjemme er påvirket af dette, hvilket hun beskriver i følgende citat:

Altså, det er ikke hyggeligt og sidde og spise eller det er ikke hyggeligt at være derhjemme længere. De her plejebørn de fylder det hele, og de opfører sig ikke ordentligt og de er bare rigtig trælse og være sammen med (...). Jeg er også begyndt at spise alene, fordi jeg gider ikke mere, og jeg kan ikke holde ud at sidde ved det der bord, den ene sidder og skriger og den anden sidder...

Når Louise beskriver, at plejebørnene ikke opfører sig ordentligt, oplever hun, at plejebørnene ikke følger normer omkring en god bordskik. En mulig forklaring på, hvorfor Louise oplever, at de ikke følger normerne, kan være at plejebørnene ikke er bevidste om, hvilken social situation de befinder sig i samt, hvad der er den passende opførsel. Normer er socialt og kulturelt betinget, hvilket betyder, at Louises oplevelse af normerne i hjemmet omkring bordskik ikke nødvendigvis er de samme som plejebørnernes, hvorfor de har forskellige måder at agere på. At de bryder med normer for 'god opførsel' sætter følelser i gang hos Louise, som medfører, at hun trækker sig fra fællesskabet i familien.

Louises tilbagetrukkenhed kan, ifølge Hochschild, forklares ved, at forskellige opfattelser af normer i hjemmet kan have negative konsekvenser i forhold til følelsen af samhørighed. Normer afspejler et socialt fællesskab, hvilket kan være svært at opnå i hjemmet når plejebørn og egne børn har forskellige udgangspunkter og forståelser af normer i hjemmet. Maria på 30 år, som i dag selv er blevet plejemor, husker også, at hun oplevede plejebørnene som anderledes og, hvordan dette satte nogle følelser i gang i hende:

(...) At vi bare så dem som værende to mega mærkelige drenge (der grines) for det var det jo, for de kunne ikke finde ud af at lege, de kunne ikke finde ud af noget, de vidste ikke at man skulle tage sin tallerken ud af bordet.. jeg synes de var mega mærkelige. Der gik der nok også et halvt år, før jeg synes det var... så når de kom så fandt jeg på noget andet, ikke fordi jeg overhovedet ikke ville være sammen med dem, men de var simpelthen bare for mærkelige. Men man kunne så se udviklingen i det, fordi vi jo havde fået forklaret, at de ved det ikke (...).

Både Louise og Maria har oplevet, at plejebørnene afviger fra forventningerne til normal opførsel, hvilket for dem er urovækkende og ubehageligt. Plejebørnenes adfærd virker netop afvigende i forhold til de følelsesnormer, som Louise og Maria agerer indenfor. Den manglende følelse af samhørighed i hjemmet bevirker således til, at de trækker sig fra det sociale samvær i familien. Deres udtalelser viser samtidig, at et barn kan have svært ved at forstå plejebørnenes adfærd i en helhed, hvorfor at børn er afhængige af voksne, der kan hjælpe dem til at forstå, hvorfor man agerer forskelligt. Det kan derfor argumenteres for, at egne børn af plejeforældre har brug for voksne til at forklare, hvorfor at plejebror eksempelvis gør som han gør. Netop dette er Maria et eksempel på, da hun tilføjer, at den viden hun har fået om plejebørnene fra sine forældre gør, at hun vælger at se på deres udvikling og dermed det positive. Louise oplever det ligeledes fordelagtigt at blive informeret om plejebørnenes baggrund eller vanskeligheder, da det netop er denne viden, som retfærdiggør og medvirker til en forståelse af plejebørnenes opførsel:

Jeg synes at det er godt fordi, at det giver mere mening, hvorfor de så opfører sig som de gør de her plejebørn og hvorfor de er hos os overhovedet. Så det giver jo mere mening inde i mit hoved, alle de her ting de har været igennem, og jeg kan også bedre acceptere at de gør nogle ting, som jeg synes er dumme fordi jeg ved at de ikke har haft det godt. Jeg tror, hvis jeg ikke vidste noget, så ville jeg nok slet ikke kunne acceptere at de var som de var, så det synes jeg er rigtig godt (...).

Det får altså stor betydning for Louise, at hun er velinformeret om plejebørnenes baggrund, da hun ellers ikke ville kunne acceptere plejebørnenes opførsel. Deres opførsel bevæger sig udenfor de normer hun selv agerer inden for, hvorfor det for hende er essentielt at vide årsagen til deres opførsel. Louise formår på trods af stærke følelser i forhold til normerne i hjemmet, at acceptere deres adfærd. Denne formåen, kan også være et eksempel på deep acting, hvor hun gennem bearbejdning af egne følelser, kan ændre sine følelser, således de kommer til at svare til det mere hensigtsmæssige (Hochschild, 1979: 558,561). Den viden, som de interviewede egne børn har fået om plejebørnenes baggrund, kan også medvirke til, at de ikke altid udtrykker, hvis de anser plejebørnenes adfærd som uhensigtsmæssig eller upassende i en given situation, på denne måde accepterer de afvigelsen af normen i hjemmet. Denne tilgang til de udfordringer, som de står overfor, synes at være en gennemgående strategi for dem alle, i forhold til at overskueliggøre udfordringerne, hvor de ved hjælp af et metaperspektiv søger at se på en større helhed frem for den aktuelle handling.

Flere af de interviewede egne børn beskriver desuden, at den viden de får af deres forældre om plejebørnene samt den viden og de erfaringer de gør sig under plejebørnenes anbringelsesforløb, er en fordel ved at være eget barn i en plejefamilie, da det skaber en større samfundsmæssig forståelse. Johan beskriver således i følgende citat: *"Ja, og får også en forståelse for, hvor privilegeret man selv har været, ved at have et forældrepar der er blevet sammen hele ens barndom og som altid har været der for en. En stor kliché, men det tager man jo for givet"*.

Det at have plejebørn i familien, giver for Johan en større forståelse for, hvor privilegeret han selv har været fordi han har haft stabile og nære relationer gennem hele sin barndom. Johan er en af de egne børn af plejeforældre, som har en meget positiv oplevelse med at være plejefamilie. Johan var 19 år, da hans familie blev plejefamilie, og som han selv beskriver under interviewet, har det betydet for ham, at han mentalt var ved at trække sig fra sine forældre og komme videre, hvorfor det var meget naturligt, at plejebørnene både fik og havde behov for mere opmærksomhed.

Tine på 20 år, som stadig bor hjemme, er ligesom Johan meget positiv i forhold til, at have oplevet meget forskellige livssituationer. Tine beskriver i følgende citat, hvordan hun oplever, at have fået en større forståelse for andre mennesker:

Jeg synes at det har gjort mig til et mere tolerant menneske, altså man ligesom også har en forståelse for andre folks familiesituationer og sådan noget, folk der kommer fra noget, som ikke er lige så godt som det

vi er kommet fra. Det har virkelig givet mig indblik i, hvordan det kan være også fra at jeg har været ret lille jo. Så jeg synes på et overordnet plan, at det har gjort mig til et bedre menneske at det her det har haft en god indflydelse på mig.

Forståelsen for andres livssituationer og at alle ikke har samme vilkår eller betingelser, har for Tine haft en indflydelse på hende som menneske. Hun beskriver, at hun er blevet mere tolerant samt, at det har gjort hende til et bedre menneske. Flere af de interviewede egne børn bruger således den viden, de får om plejebørnene, samt de erfaringer de opnår ved at have plejebørn i familien, til at fokusere på det positive, se udviklingen, der sker med plejebørnene samt tilegne sig en større samfundsmæssig forståelse. De interviewede børn af plejeforældre giver derfor udtryk for flere strategier i forhold til, at håndtere de udfordringer, som plejebørnene bringer ind i hjemmet. En af de strategier, som de bevidst eller ubevidst gør brug af, er surface acting, hvor de "tager det glade ansigt på" og ser på de positive sider af situationen eller deep acting, hvor de reelt ændre deres følelser (Hochschild, 1979:558,561). Denne strategi viste sig at være meget dominerende for alle de interviewede, hvilket vil blive belyst nærmere i det efterfølgende afsnit.

"Jeg vælger generelt at være positiv med alt, også fordi at jeg har set hvordan det kan være"

At plejeforældrenes egne børn formår at skifte fokus fra udfordringer til positive erfaringer er et gennemgående fund i den indsamlede empiri. Plejeforældrenes omsorgsarbejde med plejebørnene fylder meget, hvilket betyder at plejebørnene kommer til at være et stort omdrejningspunkt for familien. Grundet den ekstra støtte og omsorg mange plejebørn har behov for, forekommer der også situationer, som kan adskille sig fra det, familier uden plejebørn oplever. Flere af de interviewede egne børn formår at omstille deres tankegang således, at de udfordringer de kan opleve som eget barn i en plejefamilie, bliver vendt til noget positivt eller lærerigt. Dette er ifølge Hochschild en bevidst måde at arbejde med egne følelser, således at det er muligt ændre disse følelser (Hochschild, 1979:558,561).

Maria beskriver, hvordan hun omsætter negative oplevelser til noget positivt eller konstruktivt: *"Jeg vil nok sige, at jeg er blevet lidt mere et overskudsmenneske, fordi at man har været på og jeg er blevet utrolig positiv i forhold til mit eget liv, jeg vælger generelt at være positiv med alt, også fordi at jeg har set hvordan det kan være."*

Det fremgår altså, hvordan hun er blevet positivt tænkende i forhold til sit eget liv samt, hvordan hun bevidst har valgt at være mere positiv, på baggrund af de erfaringer hun har gjort sig i forhold til at være plejefamilie. Maria har således udviklet forståelse for og solidaritet med andre mennesker, ved at komme så tæt på dem, som er mindre privilegeret end hende. Flere af de interviewede egne børn fortæller om situationer, hvor de har vendt negative oplevelser til noget positivt, særligt Emilie er bevidst om at bearbejde egne følelser, således de positive elementer ved at være plejefamilie overskygger udfordringerne:

Altså jeg tror noget af det er, når de agerer på en eller anden bestemt måde, så kan man godt tænke "omg, altså" men jeg ved ikke, altså der er jo selvfølgelig nogle udfordringer ved at have dem, men det er også noget af det der gør det rigt at have dem. Det der med at man ligesom også forbedre dem igen, så på den måde.. Jeg synes mange af de aspekter der kan være negative, for mig i hvert fald, så synes jeg ofte, at det bliver vendt til noget positivt og man kan se der sker en udvikling.

Emilie kan godt føle en form for irritation eller frustration på baggrund af plejebørnenes ageren, men på trods af det, medvirker de udfordringer der er, ved at have dem i familien til, at det er berigende for hende. Det er en fordel, at kunne arbejde med sin irritation ved at indleve sig i og forstå andre mennesker og denne evne og strategi ses altså ved flere af informanterne. På den måde bestræber Emilie sig således på, at få egne følelser til at stemme overens med følelsesnormerne i hjemmet.

Sofie på 25 år, har haft stor glæde af og gode relationer med mange af plejebørnene i familien, særligt har hun et tæt forhold til hendes plejelillebror. Hun er selv enebarn, så da hun som 9 årig fik plejesøskende, var det et positivt og, ifølge hende selv, sundt valg. Hun påpeger dog at, de mange konfliktsituationer har betydet, at hendes forældre i nogle situationer har måtte tilsidesætte hende:

"Altså konflikt. Det har virkelig været hårdt med konflikter hele tiden og at blive tilsidesat af mine forældre. Ja det har været træls, hårdt.. udfordring for mig også. Men uden tvivl, det har været godt for mig, at få det udfordring, men det har fandme også bare trukket tænder ud, det har det virkelig".

Men på trods af sådanne udfordringer er Sofie alligevel bevidst om at bearbejde egne følelser i en sådan grad, at hun ligesom mange af de andre informanter sætter de konkrete situationer i et metaperspektiv, således at hun kan fokusere på det gunstige ved situationen. I forlængelse heraf

fortæller hun, at selvom hun er enebarn, har hun ikke fået så mange enebarn træk, da hun har haft sine plejesøskende, og netop dette oplever hun som en stor fordel. Hun oplever altså at udfordringer, har været fordelagtig for hende, dog har hun svært ved udelukkende at fokusere på det positive, hvorfor hun til sidst igen pointerer, at det har været hårdt.

Flere af de interviewede egne børn formår altså at bearbejde deres følelser i forhold til de oplevelser og udfordringer, som der kan opstå i hverdagen, således de fokuserer på fordelene i et metaperspektiv. Denne strategi er særdeles effektiv i forhold til at kunne håndtere de mange problematikker og udfordringer, der også kan følge med i livet som plejefamilie. I ændringen af negative følelser til et mere positivt mindset, har det for plejeforældrenes egne børn den positive effekt, at det bliver lettere at håndtere udfordringerne. Det kan dog med udgangspunkt i Hochschilds begrebsapparat også betragtes som en undertrykkelse af følelser, hvilket ikke nødvendigvis er let. Det kan tænkes, at egne børn også anvender deep acting strategi, når de siger, de positive elementer overskygger udfordringerne. Egne børn har ikke et valg om at være plejefamilie, hvorfor de muligvis ubevidst anvender en forsvarsmekanisme, da de ikke kan ændre det faktum, at de "bør" acceptere plejebørnene.

Af interviewene fremgår det altså, at der i hverdagen opstår udfordringer, som kan være hårde for egne børn at håndtere, men at de samtidig er bevidst om, hvordan de som mennesker bliver bedre. De forsøger således aktivt at navigere i deres følelser, således det er de mere hensigtsmæssige, der får lov at fylde.

"Så holdt man måske bare lidt mere igen med sine egne frustrationer"

Ifølge mange af de interviewede egne børn, oplever de, at de i høj grad tager hensyn til deres forældre og til plejebørnene. Plejeforældrenes egne børn synes at bearbejde egne følelser i forhold til situationens krav og de eventuelle udtalte forventninger, der er, hvilket i nogle tilfælde resulterer i, at egne børn vælger at undlade at udtrykke bestemte følelser overfor deres forældre. Denne strategi giver Malene, der har oplevet flere og hurtige skift mellem plejebørne i familien, udtryk for i følgende citat: *"Også fordi at jeg tror de havde nok at kæmpe med og det kunne vi se.. at de havde deres at kæmpe med..vi kunne jo se når de havde konflikter med de der børn. Så holdt man måske bare lidt mere igen med sine egne frustrationer, det tror jeg"*.

Malene synes at gøre brug af den type følelsesarbejde Hochschild beskriver som suppression, hvor Malene vælger, at undertrykke egne følelser på baggrund af, hvad der synes passende for

situationen og de usagte forventninger, hun måtte være influeret af. Malene observerer, at hendes forældre er presset i forhold til plejebørnene, hvorfor hun vurderer, at en ytring af hendes frustrationer blot ville forværre situationen for hendes forældre og dermed være en negativ handling. Malene er ikke alene om, at tage hensyn til sine forældre, flere af de egne børn fortæller ligeledes, at der var flere tilfælde, hvor de ikke valgte at gå til deres forældre, med mindre det var yderst vigtigt, da de har en opfattelse af, at forældrene har mange opgaver at tage sig af i forhold til plejebørnene. Det kan diskuteres, hvorvidt der i alle tilfælde er tale om suppression, hvor de undertrykker egne følelser, eller om der er tale om et hensyn til forældrene, hvor de undlader at involvere forældrene i deres følelser og eventuelt vælger at dele følelserne med andre, men i selve situationen overfor forældrene vil der være tale om fortrængelse(Hochschild, 1979:561).

Det er dog ikke nemt at dele frustrationer omkring plejebørnene med andre, som ikke har kendskab til det at være plejefamilie. Særligt Louise påpeger, hvor svært det kan være at tale med veninder omkring udfordringerne, da hun føler sig underlagt af en følelsesnorm i samfundet, der fortæller hende, at man skal tage sig af dem, som har brug for hjælp, og hvis ikke man har lyst til at hjælpe, så er man ikke et godt menneske:

(...) De ser de her børn vi har i pleje nu, så tænker de, ej nogle søde drenge, og jeg ser dem som sådan nogle.. altså jeg ser dem bare helt anderledes, jeg ser dem som mine forældres arbejde og jeg tænker, altså det er vildt usympatisk, men jeg tænker bare, hvornår får vi fri og hvornår skal de hjem til deres forældre og hvornår kan jeg slippe for at være sammen med dem, og det er der ikke nogen der kan sætte sig ind i. Også hvis der er nogen af mine venner der har været hjemme og besøge mig og jeg siger et eller andet med at jeg ikke synes at det er fedt at bo sammen med dem her, så forstår de det ikke og tænker, at jeg er ond eller et eller andet (griner), der er ikke nogen der forstår det. Der er ikke rigtig nogen jeg har fundet, som jeg kan snakke med om det fordi, altså folk forstår bare ikke at det er svært.

Ovenstående citat af Louise er et tydeligt eksempel på suppression, hvor hun undertrykker egne følelser på baggrund af de følelsesnormer, der eksisterer i samfundet. Hun vælger derfor ikke at udtrykke, hvordan hun reelt føler, da følelsesnormerne dikterer udtryksnormerne, hvorfor hun ikke italesætter, hvordan og hvor meget hun egentlig føler i situationen(Hochschild, 1979:566f) Louise føler ikke at hendes følelser er acceptable, da hun oplever at andre dømmer hende. Det gør det således svært for hende, at dele hendes følelser med andre, der ikke forstår hendes situation. Louise nævner ligeledes, at hun må holde igen og undlade at dele hendes oprigtige følelser og

tanker i hverdagen over for plejebørnene, da der ligeledes er nogle usagte forventninger i forhold til, at tage hensyn til dem:

Altså, det er at især ham den ældste vi har boende, når vi sidder og spiser eller noget, så gør han alt, hvad han kan for at gøre hans forældre så meget bedre end mine og nedgør mine forældre imens jeg sidder der, og jeg kan sidde der og tænkte, der er en grund til at du bor her, du bor ikke her hvis dine forældre var så fantastiske og mine forældre var så skrækkelige, der er en grund til at mine forældre er blevet plejeforældre, og din forældre har fået fjernet alle deres børn.

Louise undertrykker altså sine følelser på trods af, at hun føler, at hendes forældre bliver uretfærdigt behandlet og hun har lyst til at forsvare dem. Som voksen forekommer det gennemskueligt, hvorfor et plejebarn har brug for at tale positivt om egne forældre og modsat om plejeforældrene. Det er dog forståeligt, at det kan være svært for et barn at høre på, hvilket også er tilfældet med Louise. Sofie kender ligeledes til følelsen af irritation når hendes forældre bliver uretfærdigt behandlet af plejebørnene, men modsat Louise undertrykker Sofie ikke hendes frustrationer, hun italesætter dem både over for plejebørnene og overfor hendes forældre:

Vi har et meget åbent forhold og vi fortæller alt til hinanden. Så jeg har virkelig også kunne komme ud med det hele, jeg har også skabt mig nogle gange og gået over stregen og brokket mig for meget over dem. Men de har fået alt af vide, når der..jeg lægger ikke fingre imellem, det er bare ud med det.

Sofie pointerer efterfølgende, at det som i høj grad frustrerer hende, er når plejebørnene taler grimt om hendes forældre og behandler dem dårligt. Hun fortæller ligeledes om en episode, hvor hun selv tog affære overfor et plejebarn: *“det var virkelig også grænseoverskridende for mig også, at jeg skulle til at råbe og skrike, men det blev simpelthen for meget”*. Sofie benytter sig således af en anden strategi end Louise, da hun vælger at ytre sine følelser og sætte grænser. Denne måde at håndtere udfordringen på, kan på en måde synes lettere at være i, da hun kommer ud med det hele, som Sofie udtrykker det. Det kan dog være meget individuelt, hvilken strategi, der er lettere at forholde sig til, da man ligeledes kunne forestille sig, at det også kan være svært at konfrontere og italesætte frustrationer, da egne børns viden om plejebørnenes baggrund gør, at nogle er bevidst om, at der er en grund til, at plejebørnene handler som de gør. Denne viden kan potentielt, ved konfrontationer, medføre en dårlig samvittighed. Hele processen er et udtryk for at lære at sætte grænser for sig sig og andre på en konstruktiv måde, men det kan som vist, være en

udfordring. I denne sammenhæng er det væsentligt at pointere, at da Sofie tog affære over for plejebarnet, var hun flyttet hjemmefra og hun pointerer selv, at hun efter hun er flyttet hjemmefra har fået mere overskud og dermed oftere kommenterer på forholdene i familien, modsat da hun boede hjemme: *"Jeg tror, at dengang jeg boede hjemme, der var jeg mere teenager og flygtede nok lidt mere ned på værelset og orkede ikke at tage konflikten, så måtte de selv finde ud af det"*. Denne strategi er den samme som Louise benytter sig af, hvorfor der kan være forskel på, hvordan man håndterer udfordringer i forhold til, om man er flyttet hjemmefra eller ej.

En situation, hvor egne børn oplever at tage hensyn til plejebørnene er i glædesstunder, hvor de dæmper på deres begejstring, da det er uretfærdigt over for plejebørnene, hvis de ikke er en del af glæden. Det er derfor ikke kun udfordringer, Louise oplever at lægge låg på, men også positive elementer hun må undertrykke af hensyn til plejebørnene:

(...) jeg bliver jo nødt til at tage hensyn til dem, altså være ordentlig overfor dem (griner) Så det .. ja, vi kan jo heller ikke altid snakke om de samme ting, vi kan jo ikke sige "ej jeg glæder mig til at vi skal på ferie" eller sådan noget, fordi altså, så er det jo fordi at plejebørnene ikke er der måske, hvis vi skal på ferie. Så vi kan jo ikke.. der er jo bare nogle ting, som er anderledes.

Langt størstedelen af plejeforældrenes egne børn oplever således, at de må tage hensyn til både deres forældre og til plejebørnene. Dette hensyntagen blev ligeledes et taleemne i fokusgruppeinterviewet med plejeforældrene, der oplevede at flere af deres børn tog hensyn til både plejebørnene og dem som forældre. Under denne samtale blev en af informanterne så følelsesladet, at hun begyndte at græde, fordi hendes søn havde taget så meget hensyn til hende og hendes travle hverdag, at han havde trukket sig mere og mere (jf. Analyse af livet som eget barn i en plejefamilie). Altså, den samme strategi, som vi bliver gjort opmærksom på, at flere af de interviewede børn af plejeforældre benytter i forsøget på at tage hensyn til deres forældre. Den pågældende plejemor var af den overbevisning, at hans tilbageholdenhed var et udtryk for, at han ikke kunne overskue, at være sammen med plejebørnene, men det viste sig ikke at være tilfældet i denne sag, da de endelig fik talt ud om det. Dette eksempel er et tydeligt bevis på, hvor ømtåleligt og følelsesladet et emne vi beskæftiger os med, men samtidig også et eksempel på, hvor vigtigt det er, at der kommer mere fokus på at plejeforældre og plejeforældres egne børn italesætter deres frustrationer og tanker, således at det ikke ender med at egne børn trækker sig. Ydermere

giver det også belæg for, hvorfor plejeforældrene også kunne have et behov, for at få mere viden i forhold til at inddrage og samarbejde med egne børn i forhold til at være en plejefamilie.

“Måske har vi på en eller anden måde også set det som sådan en fælles opgave”

Som nævnt tidligere har det stor indvirkning på familielivet, at forældrene udfører et omsorgsarbejde og skaber et trygt omsorgsmiljø, ved at åbne deres egen familie op for plejebørn. Egne børn bliver nemlig en stor del af det, at skulle fungere som plejefamilie om de vil det eller ej. En så stor del, at de selv agerer som 'fagprofessionelle' på nogle tidspunkter og flere af de interviewede egne børn anser det også som en fælles opgave familien har påtaget sig og dermed skal løse sammen, hvilket Johan påpeger i følgende citat: *“Nej, men så tror jeg faktisk vi har været fælles om at være frustrerede. Måske har vi på en eller anden måde også set det som sådan en fælles opgave. Det er familiens opgave”*.

Johan tager del i hans forældres arbejde, ved at hjælpe til derhjemme, her har han for eksempel i en periode kørt et af plejebørnene til og fra skole, for dermed at hjælpe sine forældre, hvilket er med til at understrege ovenstående citat, hvor han netop udtrykker at det er familiens opgave og noget de er sammen om. Flere af de egne børn påpeger ligeledes at det har været en fælles opgave og gør brug af betegnelser såsom team eller enhed, hvilket kan give en oplevelse af et fællesskab, at de er sammen om at inddrage plejebarnet i familien. Sofie er en af dem, der beskriver hende og hendes forældre som et team, der tager imod plejebørnene sammen. Hun samt flere af de andre interviewede egne børn påtager sig en stor rolle samt ansvar i forhold til at skabe gode forudsætninger for, at plejefamilien fungerer. Som tidligere nævnt er de interviewede egne børn fokuserede på at tage hensyn til deres forældre, men de tager også en form for hensyn til plejebørnene samt yder en omsorg for dem, for at familien dermed kan fungere optimalt. Familien fungerer nemlig bedst når den ikke er præget af konfliktfyldte relationer og utryg stemning. Dette beskriver Sofie således:

Jeg har også en stor andel i, at de føler sig trygge. Jeg forestiller mig, når man kommer som barn i en ny familie og sidder ovre i sofaen helt klempt sammen og føler sig lidt utryg.. Det har tit været nogle der har været yngre end mig, så hvis der så kommer en stor pige og er sådan afvisende, det tænker jeg ikke er så rart. Så føler tit, at det med at vi laver noget sammen som familie, får dem til at føle sig mere trygge.

Sofie søger at skabe en følelse af tryghed hos nyankomne plejebørn, hvilket ifølge Hochschild, er en måde at udføre følelsesmæssigt lønarbejde. Følelsesmæssigt lønarbejde kommer til udtryk, når individet bearbejder egne følelser med henblik på at producere bestemte følelser hos andre, og bruges særligt i arbejdet med mennesker (Hochschild, 1979: 569,561). Sofie og hendes familie er opmærksomme på at lave aktiviteter sammen som familie, for dermed at skabe bestemte følelser hos plejebørnene. Hochschilds begreber er dog udviklet i en kommerciel kontekst, hvorfor det har en mere kritisk klang. Sofies handlinger og tanker bærer mere præg af omsorg og empati, hvor hun ønsker at plejebørnene skal føle sig godt tilpas. Desuden påpeger Sofie under interviewet, at hun er god til at tage initiativ og skabe kontakten til starte med, over for de nyankomne plejebørn. Plejeforældrenes egne børn udfører på denne måde et omsorgsarbejde, på trods af, at de ikke ansat til at påtage sig nogen form for ansvar, hvilket Johan pointerer i følgende citat:

Ja, altså man tænker jo lidt over hvad min rolle bliver i det, for formelt set har jeg jo ikke nogen rolle. Jeg er jo ikke på nogen lønningslister, men omvendt, så synes jeg også at hvis man tager et plejebarn ind, så er det også en del af familien (...).

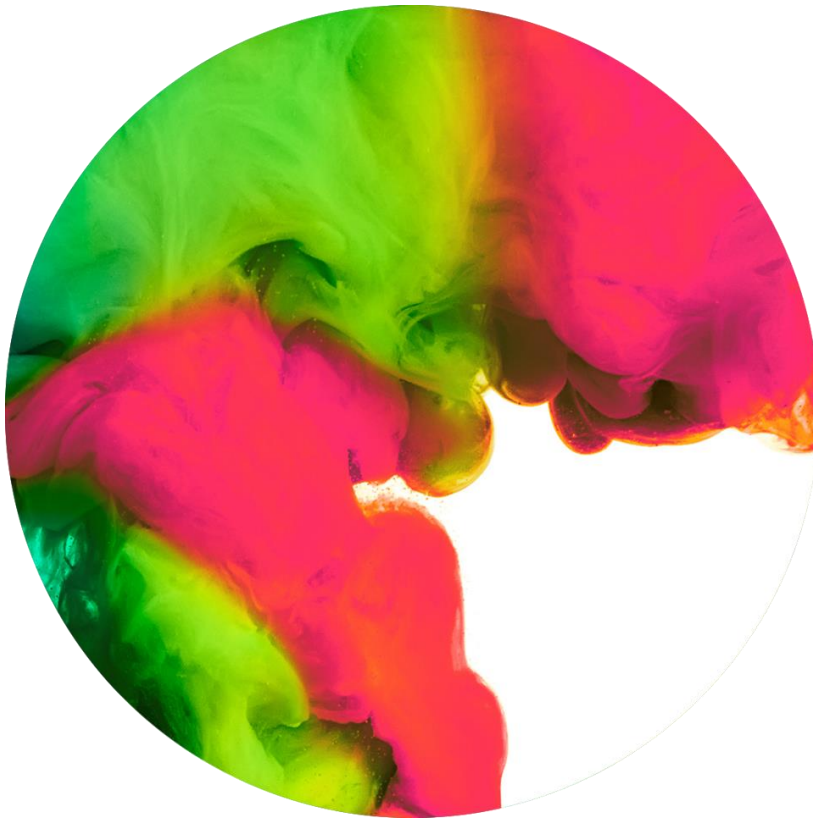
Selvom plejeforældrenes egne børn formelt set ikke er ansat af kommunen til, at varetage nogle former for arbejdsopgaver med henblik på plejebørnene, så spiller de en stor rolle for at fungere som plejefamilie både i forhold til deres forældre, men også i forhold til plejebørnene. I den facon udfører plejeforældrenes egne børn en form for følelsesarbejde da de tager visse forbehold og agerer på bestemte måder, der synes at være passende i en plejefamilie. Ikke at glemme er det omsorgsarbejde, som egne børn udfører, hvilket har stor betydning for, hvorvidt plejebørn føler sig godt tilpas og velkommen i familien.

At egne børn tager forbehold og fremviser en form for professionalisme i familien, kan også være med til at forklare, hvorfor at de oplever en differentiering mellem deres forældres arbejde- og familieliv samt at nogle af informanterne ikke oplever at skabe familiære relationer med plejebørnene (jf. Analyse af livet som eget barn i en plejefamilie).

Nogle af de interviewede egne børn beskriver dog også, hvordan de påtager sig en søskenderolle med henblik på at hjælpe og danne et forbillede for plejebørnene. Emilie, der er enebarn og stadig er hjemmeboende, fortæller, hvordan hun påtager sig søskenderollen, for på den måde at sætte et godt eksempel overfor plejebørnene: *“Altså så det med at de ikke har en større søskende, som de kan se op til, så påtager jeg mig ligesom den rolle og hjælper til på den måde (...).”*

Dette kan også ses som en måde at arbejde med følelsesmæssigt lønarbejde, da Emilie bevidst påtager sig rollen, så plejebørnene kan se op til hende og dermed spejle sig i hende. Hun forsøger bevidst at skabe nogle følelser hos plejebørnene, som endda kan have betydning for deres videre udvikling. Det er dog også væsentligt at nævne, at denne rolle forekommer naturlig for Emilie, da de to plejebørn, som er i hendes familie har været fuldtidsanbragt i 10 år, hvorfor der er etableret nære og omsorgsfulde relationer. Desuden har Emilie udtrykt stor glæde ved at have fået plejesøskende, da hun biologisk set er enebarn, men nu føler at hun har fået søskende.

De interviewede egne børn er meget engageret og involveret i plejebørnene på baggrund af, et ønske om at hjælpe deres forældre med opgaven, men samtidig også være med til at skabe nogle følelser hos plejebørnene, som på sigt kan få en positiv indflydelse. Deres relationer og involvering med plejebørnene bærer således både præg af et omsorgsarbejde på baggrund af empati, men også et hensyn til deres forældre, som kan have meget at se til. Det er et bredt spektrum af opgaver de påtager sig, da det strækker fra en mere praktisk opgave, som at køre plejebarnet til og fra skole, og så til at danne nære og omsorgsfulde relationer i form af en søskenderolle.

Kapitel 6.

Tredje analysedel

Egne børn og plejeforældres anbefalinger til en helhedsorienteret indsats

I fokusgruppeinterviewet samt interviewene med de egne børn af plejeforældre spurgte vi ind til, om de havde nogle ideer, forslag eller tanker, som de mente kunne være givende for egne børn og som på sigt kunne styrke anbringelsesforløbet, forebygge sammenbrud samt relationerne i plejefamilien. Med udgangspunkt i de forslag samt udfordringer egne børn og plejeforældre fremhævede under interviewene, og som fremgår af de to tidligere analysekapitler, vil der i det følgende betones nogle anbefalinger til, hvordan man i højere grad kan sikre en helhedsorienteret indsats for plejefamilier således, at der også vil være fokus på egne børn af plejeforældre i støtten til og i plejefamilien.

Anbefalingerne fra undersøgelsens informanter vil blive behandlet i lyset af forskellige perspektiver man som socialarbejder kan tilgå og udføre socialt arbejde. I det sociale arbejde spiller de forskellige perspektiver dog ofte sammen på komplekse måder og udgør et spændingsfelt til hinanden, hvorfor den ene anbefaling ikke udelukker den anden.

Relevansen af en helhedsorienteret indsats

En engelsk undersøgelse af Roy Alfred Parker ved navn "Decision in Child Care" har fundet en direkte sammenhæng mellem en plejefamilies succes og antallet af egne børn, hvor det kort sagt konkluderes, at jo flere egne børn des dårlige succesrate (Parker, 1996), hvilket aktualiserer nødvendigheden af, at have et større fokus på egne børn i plejefamilier. Faktum er, at der i mange plejefamilier er egne børn, hvorfor der ligeledes bør være en interesse for, hvordan man bedst muligt støtter alle i familien således trivslen øges mest muligt for flest muligt. En helhedsorienteret indsats kan derfor forbedre tilværelsen for alle parter i en plejefamilie, hvilket potentielt kan medvirke til et bedre anbringelsesforløb.

Det er væsentligt at påpege, at der er mange forskellige faktorer, som spiller ind og har indflydelse på anbringelsens kvalitet, samtidig eksisterer der også mange forskellige konstellationer af plejefamilier i forhold til eksempelvis alder på egne børn og plejebørn, antal af egne børn og plejebørn og længden på anbringelserne. Derfor findes der plejefamilier, hvor disse anbefalinger i højere grad er hensigtsmæssige og nødvendige end hos andre plejefamilier.

Plejefamiliernes Landsforenings blad, der blev udgivet 1 april 2018 under temaet: hvad rører der sig på plejefamilieområdet i Danmark lige nu? påpeger, at der lige nu sker og kommer til at ske

meget på plejefamilieområdet, da der er bevilget næsten 74 million kroner fra SATS-puljen¹ til området for udsatte og anbragte børn. Her vil man blandt andet søge at forbedre kvaliteten på anbringelsesområdet. I bladet indgår også overskrifterne "Hvem passer på plejefamilierne? - vi passer på os selv" og "Fokus på plejefamiliernes egne børn", hvor PLF erkender, at de skal have mere fokus på plejefamiliernes egne børn fremadrettet, da bestyrelsen er blevet kontaktet af flere egne børn af plejefamilier, fordi det har været svært at være eget barn(PLF Bladet, 2018:5,26f). Bladets tema og PLF's erkendelse underbygger dette speciales formål, hvorfor vi håber at de følgende anbefalinger vil blive taget til overvejelse af Plejefamiliernes Landsforening samt landets kommuner, da det i høj grad er kommunerne som vores informanternes anbefalinger er henvendt til. Fælles for anbefalingerne er, at de bidrager til et mere helhedsorienteret socialt arbejde inden for familieplejeområdet. Helhedsorienteret socialt arbejde er efterstræbelsesværdigt, da det kan forebygge og afhjælpe sociale problemer, men det kan dog være en udfordring for socialarbejderen at have blik for det hele(Hutchinson & Oltedal, 2003:18). Eftersom socialarbejderen, i form af familieplejekonsulenter og socialrådgivere, skal søge at hjælpe og skabe de bedste forudsætninger for anbringelsen, er der også et behov for et fokus på egne børn af plejeforældre, da deres trivsel, som en del af plejefamilien, kan have indflydelse på anbringelsens succes.

I takt med, at det for socialarbejderen kan være svært at have et helhedsorienteret blik, er det hensigtsmæssigt at udspørge felten selv, hvad der kan være gavnligt for dem, for at få blik for de blinde punkter, der eksisterer inden for familieplejeområdet.

1. anbefaling: Sikre en helhedsorienteret indsats ved bedre forberedelse af egne børn og plejeforældre på livet som plejefamilie

Under interviewene med egne børn blev der spurgt ind til, hvordan de af deres forældre og fra kommunens side blev inddraget og forberedt på livet som plejefamilie. Ligeledes blev der i fokusgruppeinterviewet med plejeforældre spurgt ind til, hvorvidt de havde inddraget og forberedt deres egne børn på samme. Formålet med disse spørgsmål var at opnå indsigt i, om egne børn fra starten af anbringelsesforløbet blev betragtet og støttet i den ændring og den betydning det har at være plejefamilie. Der var bred enighed fra både egne børn og plejeforældre

¹ Satspuljen betegner de penge, der som følge af satsreguleringsprocenten årligt reserveres til særlige tiltag på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på at forbedre vilkårene.

om, at beslutningen om, at være plejefamilie lå hos forældrene alene, men at det forberedende element i særdeleshed var vigtigt og efterspurgt fra både egne børn og forældre.

Fire ud af fem plejeforældre fortæller, at deres børn ikke blev inddraget eller spurgt i forhold til, at deres familie skulle være plejefamilie. Årsagen til dette var i flere tilfælde, at de gik fra enten dagplejemor eller aflastningsfamilie til fuldtids plejefamilie, hvorfor at overgangen ifølge dem var naturlig. Desuden har deres børn ikke været i en alder, hvor de, ifølge plejeforældrene, skulle inddrages og involveres i plejebørnene, som nu skulle være en del af deres familie. Lona fortæller, at hendes datter, som var enebarn, blev midterbarn mellem to plejebørn og når hun tænker tilbage, var det nok for stor en mundfuld, men det var hun ikke bevidst om på daværende tidspunkt. Lona tilføjer: *“Jeg tænker sådan lidt det der med at involvere dem, det kan også være svært fordi man heller ikke selv ved, hvad man går ind til”*.

Yderligere påpeger Karen, at der vil være nogle ting, som er umulige at forberede børnene på, da der kan være reaktioner fra plejebarnet, som man ikke vidste ville komme, både i forhold til at skulle være en del af en ny familie, men også på baggrund af deres eventuelle sociale og følelsesmæssige vanskeligheder.

Fælles for egne børn og plejeforældrene var, at de ønskede, at den pågældende kommune, som de var ansat hos, fra begyndelsen havde forberedt og inddraget hele familien i, hvad det vil sige at være plejefamilie. Helle, som er mor til tre og plejemor til to, og har oplevet hvordan egne børn kan trække sig i familien på grund af misforståelser(jf. Analyse af livet som eget barn i en plejefamilie), påpeger i nedenstående, at kommunen bør fokusere på alle parter i plejefamilien:

(...) det var måske en idé at kommunen siger, okay vi ansætter jer, men vi er klar over at jeres familiære netværk det er meget større, vi vil faktisk gerne se jer alle sammen til en samtale (...) jeg ved godt, at det er at gå et skridt videre i kommunerne, men hvis de gerne vil forebygge at anbringelserne skal falde sammen, så synes jeg faktisk også at det at gå et skridt videre nogle gange og få sagt, vi ved godt det her, hvad kan vi gøre? Det tænker jeg det kunne være et rigtig godt, en god udvikling fremadrettet.

Der bliver således efterspurgt en mere helhedsorienteret indsats i forhold til at støtte og styrke hele plejefamilien, som altså ikke kun består af plejeforældre og plejebarn, men i flere tilfælde også består af plejeforældres egne børn. Det der efterspørges kan betragtes som en mere systemteoretisk tilgang til det sociale arbejde med plejefamilier, hvor man har fokus på alle de forskellige dele som indgår i plejefamilien, herunder også egne børn. Et systemteoretisk perspektiv søger netop at skabe en balance og forstå helheden, hvor de forskellige niveauer og

dermed personer bringes i spil således, at forholdene bliver optimale og støtten tilbudt til alle. Som socialarbejder skal man i et systemteoretisk perspektiv tænke over alle de systemer, som påvirker borgerens liv. Hvis man, i følge det systemteoretiske perspektiv, skal kunne hjælpe et menneske og skabe orden og balance i samfundet, er det i denne optik væsentligt at interessere sig for de systemer og delsystemer den enkelte borger indgår i samt, hvordan de påvirker hinanden. Derfor er det i dette perspektiv oplagt, at plejeforældres egne børn ligeledes spiller en rolle i familien som system og et øget fokus på dem ville være fordelagtigt for hele familien og dermed også for plejebarnet(Healy, 2009:178-182).

Sofie, der selv har været eget barn i en plejefamilie i mange år, fremhæver ligeledes vigtigheden af en mere helhedsorienteret indsats, hvor egne børn bliver tilbudt støtte:

Men det er også derfor jeg gerne vil deltage i interviewet her, det er fordi jeg faktisk synes at der burde være noget. Det er altså tiltrængt at der kommer et eller andet, altså nu ved jeg ikke om der findes noget, men jeg synes det vil være en rigtig god idé at der vil komme noget til biologiske børn, fordi man kan godt komme lidt i klemme.

I en rapport omhandlende specialiserede plejefamilier af Socialstyrelsen påpeges det, at det er væsentligt, at kommunerne skal foretage en helhedsorienteret undersøgelse af familien i forhold til godkendelsesprocessen, herunder familiens kompetencer, værdier samt egne børn. En mere helhedsorienteret undersøgelse er væsentlig, da den giver et billede af familiens samlede forudsætninger for at løfte opgaven, hvilket er vigtigt, da specialiserede plejefamilier skal løfte tungere og mere krævende plejeopgaver end andre(vidensportalen.dk). Selvom, at det ikke er alle plejeforældre, der er specialiserede, mener flere af vores informanter alligevel, at der er et behov for et øget fokus og mere støtte til egne børn. Dette kan hænge sammen med, at der kan være problematikker, som man på forhånd ikke altid kender omkring plejebarnet, hvorfor almindelige plejefamilier ligeledes kan opleve krævende og tunge plejeopgaver.

Desuden påpeger undersøgelsen af specialiserede plejefamilier, at en tryk relationsdannelse og etablering af et forpligtende tilknytningsforhold er afgørende for en vellykket anbringelse. Det skyldes, at et trykt tilknyttet plejeforhold er afgørende for plejebørnenes positive adfærdsmæssige og emotionelle tilpasning(Socialstyrelsen, 2014:19). Der kan i høj grad argumenteres for, at disse forhold ligeledes gør sig gældende i andre plejefamilier end blot specialiserede plejefamilier, hvorfor det er essentielt med et mere helhedsorienteret fokus på plejefamilien både i forhold til

forberedelse på livet i en plejefamilie, men også under selve anbringelsesforløbet, hvilket følgende anbefalinger vil berøre.

2. anbefaling: Opfølgende samtaler med egne børn og socialarbejder 1-2 gange årligt

Under interviewene med egne børn blev der spurgt ind til, hvorvidt egne børn var blevet tilbudt en samtale med en socialarbejder i forbindelse med at være plejefamilie og i tilfælde af de ikke var, om de havde sagt ja, hvis de havde fået muligheden for det. Under fokusgruppeinterviewet spurgte vi ligeledes ind til, hvorvidt plejeforældrenes egne børn var blevet tilbudt eller havde haft en samtale med en socialarbejder fra kommunen i forbindelse med det at være eget barn i en plejefamilie. Formålet med disse spørgsmål var at få indblik i, hvad egne børn reelt set er blevet tilbudt, og om de desuden selv ytrede et behov for, at de fra kommunal side skulle tilbydes en form for hjælp og støtte. Flere af de egne børn gav udtryk for, at det for dem kunne være fordelagtigt at socialarbejderen afholdt en samtale med dem 1-2 gange årligt, men med et afsæt i, at eget barn skulle have lov til at udtrykke sig, stille spørgsmål og sætte dagsorden for samtalen, forstået på den måde at socialarbejderen ikke skulle afholde samtalen med det udgangspunkt at udspørge egne børn om forholdene i hjemmet. En sådan samtale kunne afholdes af en socialarbejder fra den anbringende kommune eller afholdes af et af de fem socialtilsyn ved deres årlige driftsorienteret tilsyn i plejefamilien. Denne anbefaling stemmer overens med den tidligere nævnte canadiske undersøgelse der ligeledes pointerer et sådant behov (Serbinski, 2015).

Et par af plejeforældrene fortalte under interviewet, at deres egne børn havde talt med en socialarbejder fra kommunen. Dette havde dog kun fundet sted en enkelt gang og varede omkring et kvarter, hvor socialarbejderen under samtalen havde udspurgt eget barn om diverse forhold i plejefamilien, hvilket havde været overvældende. Flere af de egne børn pointerer desuden, at de finder det problematisk, at deres forældre er underlagt en tavshedspligt, da det betyder at forældrene principielt ikke må informere egne børn om plejebørnenes baggrund. Malene efterspørger en forklaring på, hvorfor hendes forældre ikke må fortælle om børnenes baggrund og beskriver i følgende citat, at det for hende kunne være fordelagtigt, hvis kommunen kunne give dem nogle oplysninger om anbringelsesforløbet:

(...) mine forældre har jo også haft en tavshedspligt, som gør at de ikke..hvor man kunne få forklaret nogle ting fra kommunal side, i stedet for at.. for man har jo et bånd med sine forældre. Hvis man bliver gal på

nogen, så er det jo dem man bliver gal på, men hvis der kunne komme nogle ude fra og forklare nogle ting i forhold til sådan anbringelse af et barn i et hjem.

Louise oplever ligeledes den begrænsning, der er ved tavshedspligten. Hun finder det nødvendigt, at hun har en smule kendskab til plejebørnenes baggrund, for dermed at have en bedre forståelse af, hvorfor de agerer som de gør, hvilket også kan påvirke hendes relation til plejebørnene (jf. Analyse af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem). Louise pointerer dermed, hvor vigtigt det er for hende at få visse oplysninger om plejebørnene samt, hvilken betydning det har for hende, hvorfor hun også tilføjer: *“Men jeg synes da det er dumt, at mine forældre egentlig ikke rigtig må fortælle noget om dem, det gør det jo..”*.

Det har potentielt den betydning, at mange plejeforældre alligevel oplyser om plejebørnenes baggrund på trods af, at det ikke er lovliggjort. Ifølge vores informanter kunne det være mere produktivt, hvis det blev gjort lovligt, hvorfor flere nok også ville tage snakken med egne børn, hvilket kunne bidrage til en større forståelse samt følelse af inddragelse.

Juridisk er kommunen, som plejeforældrene er tilknyttet eller bosat i, ikke forpligtet til at have samtaler med egne børn, hvilket kommer til udtryk af Serviceloven (Lov om social service) §66.a, hvor der under stk. 1, 2 og 4 er beskrevet, at plejefamilien skal have grundkursus og desuden skal tilbydes supervision og efteruddannelse. Benævnelsen 'plejefamilie' refererer i denne kontekst, dog ikke til egne børn, hvorfor egne børn ikke indgår i lovgivningen. Socialtilsynet, som godkender og fører tilsyn med plejefamilierne er heller ikke forpligtet til at føre samtaler med egne børn. Ved Socialtilsynets årlige tilsyn i plejefamilierne, hvor det vurderes om plejefamilien fortsat godkendes, er egne børn ligeledes ikke inddraget i dialogen mellem Socialtilsynet og plejefamilien. Socialtilsynet udfører sin vurdering ud fra en kvalitetsmodel, hvor syvende kriterium omhandler familiestruktur og familiedynamik. Dette kriterium omhandler på sin vis hele familien, herunder egne børn, men forudsætter dog alligevel ikke, at Socialtilsynet skal have samtale med egne børn (socialstyrelsen.dk). Det kan anses som værende problematisk, at egne børn ikke tages i betragtning juridisk set, da egne børn i vores speciale samt internationale undersøgelser (jf. Problemfelt) viser sig, at spille en væsentlig rolle i forhold til, at anbringelsesforløbet er velfungerende uden konsekvenser såsom belastende konflikter eller sammenbrud i anbringelsen. Med henblik på familiedynamikken i en plejefamilie, kunne det også være gunstigt for kommunen, at anlægge et børneperspektiv i det sociale arbejde med plejefamilier, da det baserer sig på at forstå børnenes livssituation, behov, problemer og udviklingsmuligheder. Med børneperspektivet

bliver det muligt for socialarbejderen, gennem samtaler, at sikre barnets bedste ved hjælp af den voksnes viden om børns behov og udvikling(Warming, 2011:13f).

Børneperspektivet udfolder sig altså gennem samtaler med egne børn, hvor socialarbejderen med en anerkendende tilgang til egne børns synspunkter, bekymringer og visioner, kan opnå en større indsigt samt inddrage og give indflydelse til børnene(Warming, 2011:9f,13,20). Det vil potentielt på længere sigt, kunne bidrage til at opnå bedre anbringelsesforløb, som blandt andet er kendetegnet ved en god familiedynamik i en ressourcestærk plejefamilie. Den anerkendende tilgang gennem samtale kan derfor være fordelagtig for alle parter, der er tilknyttet anbringelsen. At arbejde ud fra denne anerkendende tilgang, hvor egne børn forstås som værende ligeværdige medspillere, trækker desuden tråde til det interaktionistiske perspektiv i det sociale arbejde, hvor en anerkendende relation også er i fokus ved blandt andet at sætte sig i den andens sted(Hutchinson & Oltdal, 2006:92f) .

3. anbefaling: Materialer fra kommunen til at italesætte samt skabe dialog mellem egne børn og plejeforældre om det at være en plejefamilie

Flere af de egne børn gav under interviewene udtryk for, at de over for deres forældre, har svært ved at italesætte frustrationer samt udfordringer de oplever i forhold til livet som plejefamilie. Flere af dem påpeger ligeledes, at de til tider undlader at fortælle forældrene om mindre problematikker, da de ikke vil belaste dem yderligere. Da de både på baggrund af et ønske om at tage hensyn til deres forældre, men også på baggrund af en frustration over plejebørnenes afvigende adfærd, kommer til at trække sig i relationen(jf. Analysen af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem). I en amerikansk undersøgelse ved navn "What Price Foster Care?: The Effect of The Foster Care Experience on The Foster Parents' Own Children" fra 1993 af Robert Charles Twigg, konkluderes det, at plejeforældre sjældent er klar over, hvilke behov egne børn har i plejefamilien(Twigg, 1993),(Larsen, 2008:92). Desuden er der ingen af de egne børn, der indgår i Twiggs undersøgelse, som har haft en mere dybdegående samtale med deres forældre om, hvordan det er at være en plejefamilie. Forældrene i den nævnte undersøgelse har en formodning om, at egne børn kommer til dem, hvis de har behov for at snakke(Twigg, 1993), (Larsen, 2008:92).

Ud fra vores empiriske materiale finder vi, at egne børn i flere tilfælde tager hensyn til deres forældre i en sådan grad, at det resulterer i, at de tier med deres tanker. I den amerikanske

undersøgelse fandt man, at de tilfælde, hvor de egne børn fortæller deres forældre om deres frustrationer, er typisk ved meget problematiske forhold, hvor den gode relation mellem egne børn og plejebørn ikke er blevet etableret fra start (Larsen, 2008:92).

Den amerikanske undersøgelse samt vores empiriske fund er således med til at understrege behovet for følgende anbefaling, der argumenterer for, at det kunne være hensigtsmæssigt med materiale fra kommunen til at italesætte samt skabe dialog mellem egne børn og plejeforældre om det at være en plejefamilie.

Malene på 34 år, der er eget barn i en plejefamilie, taler om nogle af de dilemmaer, der kan opstå, samt tanker man gør sig som eget barn i en plejefamilie i forbindelse med et anbringelsesforløb samt, hvordan man får en snak om det i familien, hvorfor hun udtrykker følgende: *"(...) Der tror jeg, at kommunen kunne være et godt redskab at have, når man skal have den snak med sine børn"*.

Plejeforældrene samt egne børns ønske med denne anbefaling er netop, at kommunen skal tilbyde redskaber, der kan appellere og hjælpe plejeforældrene til at tale med egne børn om livet som plejefamilie og omvendt. Under fokusgruppeinterviewet gjorde vores informant Helle os opmærksom på, at det kunne være gunstigt med en folder eller bog, der kunne opfordre til forskellige samtaleemner mellem egne børn og plejeforældre, da det kan være svært og sårbart selv at skulle tage initiativet til at snakke med egne børn om livet som plejefamilie, hvilket fremgår af nedenstående citat:

Eller en folder med samtaleemner i, sådan man havde et forslag til nogle emner man kunne snakke med sine børn om, som kunne være relevant. På et tidspunkt fik vi tilsendt tre bøger om, hvad det vil sige at være plejebarn i en plejefamilie eller at være et anbragt barn. Tre bøger til forskellige aldersgrupper. Der kunne man faktisk også godt have nogle ting til biologiske børn i forskellige aldre, hvor man tog nogle emner op.. (...) nogle gange kan man godt nogle ting selv, men hvor man bare har brug for et lille indspark til, hvordan er det lige at vi kommer i gang, hvordan er det lige at vi griber det an? Fordi det jeg faktisk tror på nogle gange, det er at man formaliserer noget, så bliver det nemlig nemmere at være i (...).

Helle foreslår, at det redskab kommunen kan tilbyde er en form for skriftligt materiale, som opstiller en række forskellige samtaleemner eller temaer, man som plejeforældre kan tale med egne børn om, og dermed åbne op for en dialog, der kan bidrage til en større forståelse, både af hinanden og kompleksiteten i det, at skulle fungere som plejefamilie.

I et læringsteoretisk perspektiv er problematisk adfærd og funktionssvigt først og fremmest en følge af læring, handlingen rettes mod både en ændring af læringsbetingelserne og mod læring af ny adfærd samt, hvordan man forstår erfaringer(Hutchinson & Olstedel, 2006:139). Egne børn og plejeforældrenes adfærd anses som værende uhensigtsmæssige, da plejeforældrene og deres egne børn i mange tilfælde ikke får talt ud om frustrationerne samt udfordringerne, der er ved at være plejefamilie og prøver i stedet at tage hensyn til hinanden, hvorfor der indbyrdes kan opstå misforståelser(jf. Analysen af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem).

I det læringsteoretiske perspektiv kan udfordringerne afhjælpes i form af viden, og ved at give dem oplysninger om, hvordan de mere hensigtsmæssigt kan kommunikere og skabe dialog om livet i en plejefamilie(Hutchinson & Olstedal,2006:139). Ved at kommunen udsender skriftligt materiale med forskellige samtaleemner, temaer og information, vil det derfor give mulighed for ændring af adfærden, idet plejeforældrene og egne børn gennem en mere formaliseret tilgang får bragt forskellige samtaleemner op og sammen kan have en dialog, inden for de rammer, der er opsat i materialet. Dette kan potentielt medvirke til en bedre dynamik i familien, hvilket alle parter omkring anbringelsesforløbet får gavn af. Det vil desuden kunne medføre, at egne børn føler sig mere inkluderet samt, at de eventuelle misforståelser ikke vil få yderligere konsekvenser for hele plejefamilien. Man placerer derudover også rammesætningen og formaliteterne ved kommunen, hvorfor de på denne måde agerer afsender, samt ligeledes er en aktiv medspiller i at forbedre forholdene for plejefamilien uden, at de energi- og tidsmæssigt skal indgå i en sådan dialog mellem egne børn og plejeforældre. Materialet vil derfor tage afsæt i problemløsning og konceptet hjælp til selvhjælp.

4. anbefaling: Netværksgrupper for plejeforældres egne børn

I fokusgruppeinterviewet var netværksgrupper for egne børn det første forslag, der blev nævnt til, hvad der kunne gøres i forhold til støtte og sparring for egne børn. Karen foreslog: *“Ligesom vi har netværksgrupper, så skulle man lave netværksgrupper for biologiske børn”*. Hendes forslag var på baggrund af, at hendes egen datter har efterspurgt at mødes med andre, der har den samme forståelse og oplevelse hun har af at være eget barn i en plejefamilie, hvilket fremgår af følgende:

(...) vores datter har faktisk efterlyst det[netværksgrupper]. Hun har efterlyst det mange gange, at hun synes det kunne være fedt at der var noget for biologiske børn, altså så de kunne mødes i et eller andet

forum. Det har hun gjort siden hun var en 16-17 år. Hun har efterlyst det, ikke fordi det var et problem for hende at være i det, men fordi hun ligesom godt kunne tænke sig at mødes med andre, for hun kunne godt snakke med os, men vi har jo ikke den samme forståelse og oplevelse som hun har, fordi vi er jo voksne i det liv der. Der er jo ikke os der er barn.

Karens datter er ikke den eneste, som har ønsket et forum, hvor egne børn af plejeforældre kunne mødes. På baggrund af Karens forslag, valgte vi nemlig at spørge de interviewede egne børn om, hvad de tænkte om samt, hvorvidt de ville benytte sig af netværksgrupper for egne børn. Syv ud af otte var meget positiv over for ideén, kun Johan troede ikke, at han ville have benyttet sig af muligheden, hvis den havde været der, hertil skal det nævnes, at Johan var 19 år og indstillet på at flytte hjemmefra da der kom plejebørn i hans familie. Under flere af de andre interviews bragte de egne børn selv et sådan forslag om netværksgrupper op inden, at vi nåede at stille spørgsmålet. Langt størstedelen mener altså, at det var en god idé og mange af dem var direkte forundret over, hvorfor et sådant tilbud ikke allerede eksisterede. Line var en af de egne børn, som selv bragte tilbuddet op på følgende måde:

“Altså jeg ved jo at rigtig mange plejebørn de kan komme i noget der hedder Mælkebøtterne, hvor jeg tænker hold op, hvor havde det været interessant, hvis man havde samlet en hel gruppe af biologiske børn, der delte deres oplevelser med hinanden, så det også nogle gange var barn til barn, der kunne give hinanden gode råd”.

Hun pointerer yderligere, at man ved hjælp af netværksgrupper både kan hjælpe hinanden, men også hjælpe sig selv. Lines formål med at mødes med andre er altså at støtte og hjælpe hinanden. Ifølge Malene er det også især vigtigt for egne børn, at tale med nogen, da de plejebørn, som kommer i pleje i dag har meget med i bagagen, derfor svarer hun følgende til spørgsmålet om, hvorvidt hun ville benytte sig af netværksgrupper:

Ja det tror jeg helt sikkert, det tror jeg. Man kunne sige “åh de er fandme også irriterende nogle gange” nogle af de oplevelser man har haft, det tror jeg helt sikkert. Det tror jeg også i og med de børn der kommer i dag, bare har meget mere med i bagagen, end nogle af de børn vi startede med.

De interviewede plejeforældre og egne børn italesætter således vigtigheden af, at der bliver etableret et tilbud til egne børn såsom netværksgrupper. Deres begrundelser for og formålet med

netværksgrupper drager paralleller til styrkeperspektivet, som er et perspektiv på praksis i det sociale arbejde. Styrkeperspektivet fokuserer på borgerens evner og potentialer samt respekterer og anerkender borgerens selvbestemmelse(Healy, 2009:200). Et af principperne i styrkeperspektivet er, at man skal opbygge netværk i lokalmiljøet, da social støtte er essentielt i forhold til at udvikle resiliens og forbedre livskvaliteten. Ifølge styrkeperspektivet kan lokal støtte samtidig opbygge og trække på borgerens evne til at hjælpe sig selv og andre, her nævnes eksempelvis, at unge mødre kan have gavn af et støttende netværk bestående af andre unge mødre(Healy, 2009:216). På samme vis giver vores informanter udtryk for, at et netværk af egne børn ville kunne støtte og hjælpe dem selv og hinanden.

Som nævnt tidligere i analysen af hverdagslivets følelser og håndteringen af dem, oplevede vi under interviewene med de egne børn, hvordan de i høj grad formåede at lægge vægt på de styrker og evner, som der naturligvis også følger med som eget barn af plejeforældre. Denne underliggende tilgang til livet i en plejefamilie, synes ligeledes at stemme overens med styrkeperspektivet og den optimistiske indstilling til, at mobilisere ens tanker hen på styrkerne(Healy, 2009:200ff). Dette parameter peger ligeledes på, at styrkeperspektivet ville være et fordelagtigt perspektiv for socialarbejderen, i forhold til at inddrage og støtte egne børn i plejefamilier i højere grad.

I den tidligere nævnte rapport om specialiserede plejefamilier viser erfaringerne, at netværksgrupper for specialiserede plejefamilier bidrager positivt med værdifuld erfaringsudveksling og videnformidling. Desuden er det, ifølge dem, lige så vigtigt, at plejefamilierne får mulighed for at spejle deres erfaringer og eventuelle frustrationer med de andre plejefamiliers. Netværksgrupperne for specialiserede plejefamilier betragtes dermed som supplement til den individuelle supervision og støtte(Socialstyrelsen, 2015:36).

Til trods for, at disse resultater er plejeforældres erfaringer kan det, ifølge vores informanter, i høj grad forventes, at egne børn af plejeforældre ligeledes vil få gavn af, at indgå i netværksgrupper. Der er dog nogle væsentlige etiske og praktiske elementer, som bør overvejes i netværksgrupper for egne børn. Emilie, som i følgende citat giver udtryk for, at det kunne være sjovt at mødes med andre egne børn påpeger samtidig, at man skal overveje alderen på egne børn først: *“Altså.. det kunne være meget sjovt, at have sådan en gruppe på en eller anden måde, jamen fordi at man ligesom kan dele det man oplever, men jeg tror ligesom også at man skal have en vis alder før man kan gøre det”*.

Emilie er ligeledes et eksempel på, hvor reflekterede og selvbevidste egne børn i plejefamilier kan være, hvorfor styrkeperspektivet med fokus på at skabe en støttende netværksgruppe, hvor egne børn kan hjælpe hinanden, synes at være relevant og anbefalelsesværdigt.

Kapitel 7.

Konklusion

Konklusion

Indledningsvist karakteriserer vi, hvordan der i en dansk kontekst er et manglende fokus på plejeforældres egne børn, da der både forskningsmæssigt, men også juridisk eksisterer et blindt punkt herom. International eksisterende forskning har bidraget til forståelsen af, hvor vigtigt det er, at man samfundsmæssigt anerkender egne børn og ser dem som ligeværdige medspillere i plejefamilien.

Drivkraften bag nærværende speciale har derfor været en interesse i at nuancere og udfordre vores forforståelser omkring plejeforældres egne børn, og de udfordringer, de kan stå overfor på baggrund af at være eget barn i en plejefamilie samt at bidrage med anbefalinger til, hvordan man, fra kommunal side, kan være med til at støtte egne børn og plejefamilien i de udfordringer de måtte have.

Gennem analysen har vi vist, at de egne børn efterspørger støtte fra kommunens side i højere grad, end de får tilbudt. Dette er på baggrund af, at der eksisterer en række udfordringer, som egne børn står overfor i livet som plejefamilie. Vi har gennem specialet påpeget den kompleksitet, der ligger i det at være plejefamilie, hvor særligt egne børn spiller en større rolle end kommunerne anerkender.

På trods af at egne børn ikke som udgangspunkt betragtes som udsatte i forhold til at udvikle sociale problemer fremhæves det gennem analysen, at der grundet de mange udfordringer, som egne børn kan stå overfor, opstår et behov for forberedelse, støtte og sparring.

Gennem første analysedel har vi vist, at nogle af de udfordringer, som egne børn oplever er i forhold til ændringen af familiekonstellationen. Af vores empiriske fund fremgår det tydeligt, at flere af de egne børn oplever det at være plejefamilie som et arbejde, der udspiller sig i familielivet og størstedelen italesætter, at det medfører nogle frustrationer for dem. Egne børn beskriver, hvordan de oplever, at plejeforældrene kan have svært ved at balancere mellem det at være plejeforælder for plejebørnene og stadig prioritere egne børn, og det familieliv de kender. Arlie Hochschild har bidraget med en forståelse af, hvordan egne børn oplever deres forældres balancering mellem arbejds- og familieliv. Vi kan dog konkludere, at det at være plejefamilie er yderst komplekst, da arbejdet udspiller sig i hjemmet og både indeholder omsorgsarbejde, familieliv og praktiske arbejdsopgaver. Den viden som vi har fået adgang til i anden analysedel bidrager til forståelsen af, hvordan egne børn følelsesmæssigt håndterer de udfordringer, som de kan stå over for, ved hjælp af Arlie Hochschilds forskellige strategier til håndtering af følelser.

Flere af de interviewede egne børn påpeger, hvordan de oplever, at plejebørnene er anderledes og til tider reagerer og handler på måder, som kan virke uhensigtsmæssige og uforståelige for dem. Det fremgår af deres udtalelser, at de er påvirket af den kompleksitet, der ligger i, at være frustreret og irriteret over plejebørnenes manglende situationsfornemmelse, men samtidig være forstående overfor deres baggrund og situation.

Desuden fandt vi, at en af de strategier som plejeforældrenes egne børn i høj grad anvender er at omstille deres tankegang således, at de udfordringer de kan opleve som eget barn i en plejefamilie, bliver vendt til noget positivt og lærerigt.

Plejeforældrenes egne børn synes nemlig at bearbejde egne følelser i forhold til det mere hensigtsmæssige, hvilket de ligeledes giver udtryk for at gøre når de tager hensyn til deres forældre og plejebørnene. De bearbejder deres følelser således de passer til situationens krav og de eventuelle udtalte forventninger, hvilket i nogle tilfælde resulterer i, at egne børn vælger at undlade at udtrykke bestemte følelser overfor deres forældre og plejebørn.

Analysen førte os yderligere frem til, at plejeforældres egne børn ligeledes oplever, at de er en stor del af det, at skulle fungere som plejefamilie. En så stor del, at de selv agerer som 'fagprofessionelle' på nogle tidspunkter og flere af de interviewede egne børn anser det også som en fælles opgave familien har påtaget sig og dermed skal løse sammen.

På den måde fandt vi, at egne børn oplever nogle følelsesmæssige udfordringer, hvorfor man altså kan sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor egne børn stadig i dag er et blindt punkt. Dette er på trods af, at egne børn ikke anses som udsatte og påpeger, at der er også fordele både læringsmæssigt og personligheds-mæssigt ved at være eget barn i en plejefamilie.

Gennem det empiriske materiale var det især fire anbefalinger fra egne børn og plejeforældre, som blev underbygget af flere informanter. Vi fandt det interessant, at de fleste anbefalinger og efterspørgsler de nævner, er møntet på kommunerne og deres manglende indsats i forhold til egne børn. Anbefalingerne kan, ifølge vores informanter, være givende for egne børn og på sigt styrke anbringelsesforløbet samt relationerne i plejefamilien. Anbefalingerne kan betragtes som et udtryk for et ønske om, at socialarbejderen udfører en mere helhedsorienteret indsats i plejefamilien.

Fælles for egne børn og plejeforældre var med den første anbefaling, at de ønskede, at den pågældende kommune, som de var ansat hos, fra begyndelsen havde forberedt og inddraget hele familien i, hvad det vil sige at være plejefamilie.

Flere af de egne børn gav, med den anden anbefaling, udtryk for, at det for dem kunne være fordelagtigt at socialarbejderen afholdt en samtale med dem 1-2 gange årligt, men med et afsæt i, at eget barn skulle have lov til at udtrykke sig, stille spørgsmål og sætte dagsorden for samtalen.

Med den tredje anbefaling ønsker plejeforældrene samt egne børn, at kommunen tilbyder redskaber i form af materiale, der kan appellere og hjælpe plejeforældrene til at tale med egne børn om livet som plejefamilie og omvendt.

Specialets sidste anbefaling bidrager med en forståelse af, at man som eget barn kan møde udfordringer, men ved at indgå i et fællesskab såsom en netværksgruppe, der rummer ligeværdige, åbne og tillidsfulde relationer, som anerkender det at være eget barn af plejeforældre, kan støtte hinanden og sig selv.

Vores resultater kan være med til at give en forståelse af, at egne børn kan opleve forskellige udfordringer i livet som plejefamilie. Vores bidrag til den eksisterende viden, er således et håb om, at man på baggrund af de udfordringer vi har belyst, vil søge at arbejde ud fra en mere helhedsorienteret indsats i det sociale arbejde inden for familieplejeområdet og ved hjælp af specialets anbefalinger søge at støtte egne børn af plejeforældre i højere grad.

Kapitel 8.

Anvendt litteratur

Bøger:

Andersen, Pernille Tanggaard Andersen & Lotte Bloksgaard (2012) "Fokusgruppeinterviewet: Når gruppedynamikken er redskabet" i Jacobsen, M. H. & Jensen, S. Q. (red.). (2012) Kvalitative udfordringer. København: Hans Reitzels Forlag.

Bryderup, I. M. & Engen, M. & Kring, S. . (2017) Familiepleje i Danmark. Aarhus: Klim

de Vaus, David. (2001) Research Design in Social Research. London: Sage Publications Ltd.

de Vaus, David. (2014) Surveys in social research: (6 edition). Crows Nest: Routledge.

Ejrnæs, M. & Guldager, J. . (2008) Helhedssyn og forklaring: i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde. København: Akademisk Forlag.

Fredslund, Hanne. (2012) Den filosofiske hermeneutik: fra filosofi til forskningspraksis, i

Fuglsang, L. & Hagedorn-Rasmussen, P. & Olsen, P. B (2007) Teknikker i samfundsvidenskaberne. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.

Gadamer, Hans-Georg . (2007) Sandhed og Metode (2. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Gilje, N., & Grimen, H. (2002). Samfundsvidenskabernes forudsætninger: Indføring i samfundsvidenskabernes videnskabsfilosofi. København: Hans Reitzels Forlag.

Healy, Karen. (2009) Socialt arbejde i teori og kontekst: en grundbog. København: Akademisk forlag

Hochschild, . A. R. (2003) Tidsfælden: når familien bliver arbejde og arbejdet bliver familie. København: Munksgaard Danmark.

Hochschild, A. R. . & Machung, A. . (1989) The Second Shift: working parents and the revolution at home. New York: Viking Penguin.

Hutchinson, G. S. . & Olteal, S. . (2006) Modeller i socialt arbejde (2.udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Højberg, Henriette . (2004) "Hermeneutik: Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne", I Fuglsang, L. & Olsen, P. B. & Rasborg, K. (2004) Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne: På tværs af kulturer og paradigmer (2.udgave). Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.

Jørgensen, Anja . (2008) "Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme: tre sider af samme sag?", I Jacobsen, M. H. . & Pringle, K. . (2008) At forstå det sociale: Sociologi og socialt arbejde. København: Akademisk Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). Interview: Introduktion til et håndværk (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Larsen, L. G. (2008) Egne børn: en bog om biologiske børn i familier med plejebørn. København: Frydenlund.

Nygaard, Claus. (red.). (2012) Samfundsvidenskabelige analysemetoder: (2. udgave). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Parker, R. A. (1966) Decision in Child Care. London: National Institute for Social Work Training.

Ramian, K. (2012) Casestudiet i praksis (2.udgave).København : Hans Reitzels Forlag.

Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2012) Den gode opgave: Håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser. København: Samfundslitteratur.

Riis, Ole. (2007) Samfundsvidenskab i praksis: introduktion til anvendt metode. København: Hans Reitzels Forlag.

Socialstyrelsen. (2017) Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje. VIA University College, University College syd, University College Lillebælt.

Twigg, R. C. (1993) What Prices Foster Care?: The Effect of The Foster Care Experience on The Foster Parents' Own Children, An Exploratory Study. Smith College for Social Work.

Valentine, Gill . (2005) "Tell me about...: using interviews as a research methodology" in Flowerdew, R. & Martin, D. (2005) Methods in human Geography. Essex: Pearson Education Limited.

Warming, Hanne. (2011) Børneperspektiver: Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde. København: Akademisk Forlag.

Websider:

(11/13/2017). Kvalitetsmodel for socialtilsyn: Temaer, kriterier og indikatorer for plejefamilier. *Socialstyrelsen*. Fundet [05/14/2018]. På [\[https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/socialtilsyn/kvalitetsmodel-plejefamilier.pdf\]](https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/socialtilsyn/kvalitetsmodel-plejefamilier.pdf).

(2014). Specialiserede plejefamilier. *Viden- og inspirationskatalog*. Fundet [05/02/2018]. På [\[https://vidensportal.dk/filer/born-unge/plejefamilier/specialiserede-plejefamilier_online_tilgaengeligg-3.pdf\]](https://vidensportal.dk/filer/born-unge/plejefamilier/specialiserede-plejefamilier_online_tilgaengeligg-3.pdf).

Bliv plejefamilie. *Center for familiepleje*. Fundet [05/11/2018]. På [\[https://centerforfamiliepleje.kk.dk/artikel/bliv-plejefamilie\]](https://centerforfamiliepleje.kk.dk/artikel/bliv-plejefamilie).

Familieplejernes håndbog: Værd at vide. *Familieplejernes håndbog*. Fundet [05/08/2018]. På [\[https://sl.dk/media/2872/vaerd-at-vide-samlet_februar2015.pdf\]](https://sl.dk/media/2872/vaerd-at-vide-samlet_februar2015.pdf).

Sølvsten, Kasper . (02/13/2016). Et plejebarn er som et meteornedslag i familielivet. *Kristeligt Dagblad* **b**. Fundet [02/02/2018]. På [\[https://www.kristeligt-dagblad.dk/familieliv/et-plejebarn-er-som-et-meteornedslag-i-familielivet\]](https://www.kristeligt-dagblad.dk/familieliv/et-plejebarn-er-som-et-meteornedslag-i-familielivet).

Trier, Gitte. Plejefamilier. *Socialtilsyn Nord*. Fundet [02/08/2018]. På [\[https://socialtilsynnord.hjoerring.dk/plejefamilier/\]](https://socialtilsynnord.hjoerring.dk/plejefamilier/).

Vangsgaard, Cecillia (21/06/2016). Børn i plejefamilier er oversete. *Kristeligt Dagblad* **a**. Fundet [02/03/2018]. På [\[https://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/de-oversete-boern-i-plejefamilier\]](https://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/de-oversete-boern-i-plejefamilier).

Tidsskrifter:

(2018) PLF BLADET: Tema: Hvad rører der sig på plejefamilieområdet i Danmark lige nu, herunder høring på Christiansborg om anbragte børn i Plejefamilier: *Plejefamiliernes Landsforening*, Årgang 16/ april 2018.

Hochschild, A. R. (1979) *Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure*: *American Journal of Sociology*, Vol. 85, No. 3/ November 1979. Pp. 551-575. The University of Chicago Press.

Höjer, I. & Sebba, J. & Luke, N. . (2013) The impact of fostering on foster carers' children: *University of Oxford*, 2013.

Jørgensen, P. S. (2002) Risikobørn : *Social kritik: tidsskrift for social analyse og debat*, Nr. 84/ december 2002.

Serbinski, Sarah. (2015) Growing up with foster siblings: Exploring the impacts of fostering on the children of foster parents: *SAGE*, 2015.

Younes, . M. N. & Harp, M. (2007) Addressing the Impact of Foster Care on Biological Children and Their Families: *Child Welfare*, Vol.86/Nr. 4 August 2007.

Kapitel 9.

Bilag

Bilag 1. Interviewguide til Fokusgruppeinterviewet

Tema 1: Inddragelse af egne børn

1. Har I inddraget jeres egne børn i beslutningen om at være plejefamilie?
Hvorfor/ hvorfor ikke?
2. Hvordan har I forberedt jeres egne børn?
3. Hvor meget ved jeres egne børn om plejebørnenes baggrund?
Skal de vide noget og hvad?
4. Havde I, inden valget om at blive plejefamilie, gjort jer nogle overvejelser om, hvilken indflydelse det at blive en plejefamilie kunne have på jeres egne børn?

Tema 2: Tilbud, hjælp og sparring i forhold til egne børn

1. Hvilke oplysninger har I fået i forhold til, hvilken betydning det at blive plejefamilie kunne have for jeres egne børn?
2. Har I oplevet at I har manglet viden eller sparring i forhold til at håndtere situationer mellem egne børn og plejebørn?
3. Er I blevet tilbudt sparring eller hjælp i forhold til jeres egne børn, hvis de har haft problematikker i forbindelse med at være plejefamilie?
4. Er jeres børn blevet tilbudt sparring eller hjælp i forhold til, hvis de har haft problematikker med at være plejefamilie?
5. Tror I at jeres egne børn kunne have haft gavn af, at tale med nogen om deres oplevelser i en plejefamilie?
Har jeres børn givet udtryk for, at der er noget, som de har manglet i forhold til at være eget barn i en plejefamilie?
6. Har I nogle ideer til, hvad der kunne være gavnligt for dem?
Hvad med at tale med andre egne børn, som kan relatere til deres situation?

Tema 3: Fordele og ulemper i praksis

1. Hvordan oplever I at jeres egne børn har taklet det at være eget barn i en plejefamilie?
2. Hvilke styrker/fordele/positive erfaringer, føler I at jeres egne børn får ved, at der er plejebørn i familien?
3. Hvilke udfordringer/ulemper/negative erfaringer oplever I, at jeres børn har i forbindelse med at være eget barn i en plejefamilie?

4. Oplever I at alder spiller en rolle i forhold til samarbejdet mellem egne børn og plejebørn?
Hvad så med længden af perioden, hvor plejebarnet bor i familien?
Kan/bør noget være anderledes ?
5. Har I nogensinde haft overvejelser omkring at bryde med plejebarnet/børnene pga. egne børn? (utilfredshed, konflikter, samarbejde mellem egne børn og plejebørn mm.)

Tema 4: Familieliv

1. Føler I at jeres egne børn får en 'tilpas mængde' omsorg og opmærksomhed?
2. Er der mulighed for at tilbringe tid alene med egne børn?
Hvis ja, hvordan praktiseres dette?
Hvis nej, ville du gerne have mere tid til dette?
3. Er der mærkedage/traditioner som kun handler om jeres egen familie? og kan de bibeholdes når der kommer et plejebarn?
4. Har i en fornemmelse af, at jeres børn har taget hensyn til jer, således de ikke har givet udtryk for deres eventuelle udfordringer eller problematikker med plejebørnene og det at være plejefamilie?
5. Ville I have valgt anderledes, hvis I på forhånd var bevidst om de fordele og ulemper, der er ved at være plejefamilie?

Afslutning

1. Har i nogle tilføjelser, uddybninger eller noget som I mener, der er relevant, som vi ikke har drøftet?

Bilag 2. Interviewguide til personinterviews

Tema 1: Inddragelse og forberedelse

1. Blev du inddraget i beslutningen om at I skulle være en plejefamilie?
2. Inden I fik jeres første plejebarn i familien, hvilke tanker gjorde du dig dengang, om at være plejefamilie?
3. Blev du af dine forældre forberedt på, hvordan livet som plejefamilie ville være?
4. Kunne du godt have tænkt dig, at den proces i forhold til inddragelse og forberedelse havde været anderledes?
5. Hvor meget er du blevet informeret om plejebørnenes baggrund?

Er det en god ting, at vide, hvor og hvad plejebørnene kommer fra?

Tema 2: Tilbud, hjælp og sparring

1. Er du fra kommunens side blevet informeret om, hvad det vil sige at være en plejefamilie?
2. Er du på et tidspunkt blevet tilbudt at snakke med en fra kommunen eller en professionel i forhold til det at have plejebørn boende i din familie?

Ja: Har du taget imod tilbuddet?

Nej: Ville du have taget imod tilbuddet, hvis der var et?

3. Har du selv opsøgt at tale med nogle i forhold til at være eget barn i en plejefamilie?
4. Tror du, at du ville have haft gavn af, at tale med med nogen om de oplevelser du har haft, både positive og negative, i forhold til at være en plejefamilie?
5. Har du nogle ideér, tanker eller forslag til, hvad der kunne være et godt tilbud, der gør det lettere at være eget barn i en plejefamilie?
6. Hvis der var et tilbud om at mødes med andre, som også var egne børn i en plejefamilie, ville du så tage imod det?
7. Har du delt dine frustrationer og tanker om at være plejefamilie med dine forældre?
Har du taget hensyn til, dine forældre i forhold til, hvad du deler med dem?
8. Føler du at dine forældre har lyttet på dig og hørt dig?

Tema 3: Erfaring i praksis / styrker og svagheder / fordele og ulemper

1. Hvordan har det påvirket dig, at der har været plejebørn i familien? (udviklingsmæssigt, personligt, grænser, holdninger, værdier mm.)

2. Har du oplevet at andre har behandlet dig anderledes, fordi at du har været vant til plejebørn?
3. Hvilke styrker og positive erfaringer har du ift. at være en plejefamilie?
Er du stolt over at være plejefamilie?
4. Hvilke udfordringer oplevede du ift. at der har været plejebørn i familien?
5. Er der nogle situationer som er svære end andre i forhold til at bo sammen med plejebørn? (spiller alder eller længden af anbringelsen en indflydelse på, hvor godt samarbejdet fungerer?)
6. Har du oplevet, at plejebarnet/plejebørnene har haft negativ indflydelse på din tilværelse?
7. Har dine forældre overvejet at afslutte en anbringelse, fordi at plejebarnet ikke passede ind i jeres familie?

Har du ønsket at en anbringelse blev afsluttet ?

Tema 4: Familieliv

1. Hvordan har du oplevet det at have alenetid med dine forældre? Har der været mulighed for det?
Har du haft behov for mere alenetid med dine forældre end du har haft?
Føler du at dine forældre har prioriteret/ været opmærksomme på, at have tid med dig alene?
Føler du at du har fået (og stadig får) en tilpas mængde omsorg og opmærksomhed af dine forældre?
2. Tror du at dit liv ville se anderledes ud, hvis du ikke var opvokset som eget barn i en plejefamilie?
Hvis ja: hvordan?
Ville du have ønsket at dine forældre havde valgt et andet arbejde?
3. Kunne du finde på at blive plejeforældre? Hvorfor/hvorfor ikke?

Afslutning

1. Har du til sidst nogle tilføjelser, uddybninger eller andet, som kan være relevant for det vi har snakket om?